

Iruñeko San Ferminak: zurigorriak txupinazoaren zain

ARGIA

E u s k a l H e r r A s t e k o a

01722

SALISE / RIARNO

Ipar-Ekialdeko Bizilagunak

OKZITANIA BIZI DA

**Txomin Perurena,
ziklismoak inoiz kitatuko ez duen zorra**

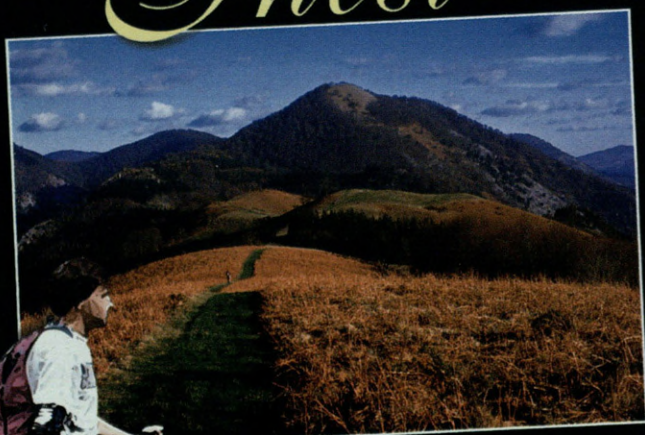

Haranetako zurrumbiloa atzean utzita

Euskal Herriko mendietan barna ihesi joateko aukera emango dizun liburua

*Euskal Herriko
mendietan barna*

Ihesi

ASIER AGIRRESAROBÉ

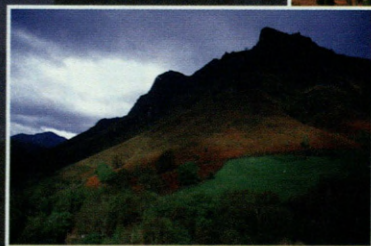

ARGIA

aisialdirako proposamenak

- ✱ 300 orrialde eta 50 ibilbide Euskal Herriko zazpi probintzietan.
- ✱ Paraje ezberdinak, ohiko ibilbide eta zidorretatik at.
- ✱ 400dik gora argazki eder.
- ✱ Argibide ugariz hornitutako mapa topografikoak.
- ✱ Ibilbide bakoitzaren kokapena, zailtasuna, denbora, luzera...
- ✱ Orokorrean ibilbideek abiapuntu eta amaiera bera dute, igoerako eta jaitsierako bide ezberdinekin.
- ✱ Testu guztiak banan-banan eguneratuak eta berraztertutak.

*Liburudendetan salgai
edo ARGIAra deituz*

ARGIA

aisialdirako proposamenak

Argazia: Alberto Elozegi
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ Jose Maria Muñoz: «Kosovoko gerran barregarri geratu gara europarrok» 9

■ Okzitania: Ipar-Ekialdeko gure bizilagun ezezagunak 12

■ Sanferminak txupinazoaren zain 24

■ Txomin Perurena, ziklismoak kitatuko ez duen zorra 30

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarriketa: Jose Maria Muñoz.	
Mikel Asurmendi	9

NAZIOARTEA

Ipar-Ekialdeko gure bizilagun ezezagunak.	
Mikel Asurmendi	12

EKONOMIA

Etorkizuneko energiari buruzko eztabaida pil-pilean. Daniel Udalaiz	20
---	----

EUSKARA

Helduen udalekuak euskarari trebatzeko.	
Peru C. Saban	22

GIZARTEA

Zurigorrien entzierroa txupinazoaren zain.	
Daniel Martirena. Erlantz Urtasun	24
Elkarriketa: Txomin Perurena.	
Xabier Usabiaga	30

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	34
Bilo hori, larru xuri eta begi nabarra: Agota.	
Beñat Doxandabaratz	36

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	38
Agenda	41
Irrati-Telebista. Beñat Doxandabaratz	42
Bizia	45
Ihesi	46
Denborapasak	48

IRITZIA

Azkena: Iñaki Murua	50
---------------------	----

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

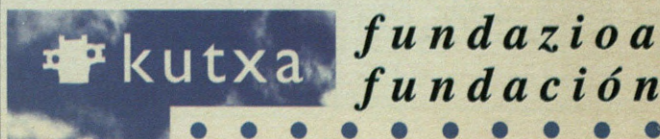

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapen honen edituzko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
 Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
 Zapiain.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Sorraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.
 Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/
 943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxe: 559 47 60 01.
NAFARROA: Iratxeko Monastegia 70, 3.
 ezkerre. 31011 Iruñea.
 Tel.: 948 17 80 78. Faxe: 948 17 80 77.
POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
WEB ORRIALDEA
 www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.000 pezeta.
 Ipar Euskal Herria.....717 libera.
 Espainia.....15.000 pezeta.
 Beste atzerriak.....19.300 pezeta.
 Airez.....30.225 pezeta.

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

EGIAREN ALDE BORROKAN

Bilboko Nikolas Deunaren elizan, 1999ko ekainaren 18, 19 eta 20an hiru egunotan zehar entzerraturako lagunok, egiak bakearen osagarri gisa duen garrantziaz eta Euskal Herriarentzako justiziak duen baloreaz jabeturik, iritzi publikoaren aurrean honako hau plazaratzen dugu:

1- Guretzat egia da, gure adiskide eta senideen heriotzen zirkunstantziak argitzea; baina egia ere bada, herriaren askatasunarekin konprometitutako beraien militante izaera eta bizitza ere, eta izpiritu horri fidelak izanez, Euskal Herriarentzako justizia eskuratzea.

2- Josu Zabala, Jon Lizarralde eta Susana Arregiren balizko buru hilketaren gainean zabalduko bertsio ofizialen gezurra salatzen dugu. Buru hilketa bezala agerturiko kasu hauek, Estatuaren guda zikinerako eredu berri baten parte sirenaren konbentzimendua jakinarazten dugu. Eredu hau Estatuaren inpunitatea ziurtatzeko inolako siglarik gabe agertzen da, eta hilketak militanteei beraiei egozten zaizkie, horrela beraien izaera eta borroka zikintzen ahalagintzen dira. Era berean, Joxe Miel Etxeberria «Naparra»ren desagertarazte eta beste kasu ilun guztiei buruzko aipamen bat ere egin nahi dugu.

3- Estatuari bertsio ofizialaren gezurra onartzea eta egia argitzea eskatzen diogu.

4- Alderdi politikoei, gobernu erantzunkizunak izan dituztenei bereziki, auzitegien aurrean kasu hauen inguruan dituzten datuak bideratzeko eskatzen diegu.

5- Komunikabideei kasu hauetaz arreta mantentzeko, ahazturik ez uzteko eta iker-

kuntza eta salaketazko jarduera aurrean eramateko eskatzen diegu.

6- Euskal Elizari egiaren aurkikuntzan esku hartzeko eskatzen diegu, egia eta justizia askatasunaren parte direlako.

7- Eibarko 1 zenbakidun Epaitegiaren epaile arduradunari eta Entzutegi Nazionalako Epaile Zentrala den Carlos Divar jaunari, egiaren argipena eta erantzunkizunen zehaztapenera bideratutako ikerketa egoiak burutzeko eskatzen diegu.

8- Euskal Herritarrei egia ezagutzearen alde hasitako ekinean parte hartzeko eskatzen diegu.

9- Era berean, elkartasuna adierazi nahi diogu, Bizkaiko plataformek zigorraren hiru laurdenak bete dituzten eta gaisorik dauden presoek askatzearen alde deitutako gaurko manifestazioari, bertan parte hartuz. Euskal Preso Politiko guztientzat AMNISTIA OSOA eskatzen dugu. Hau dela eta, itxialdi eta baraualdi hau burutu dugu eta, etorkizunean ere ekintza gehiago egingo ditugu helburu hauek lortu arte.

Bilbo 1999ko ekainaren 19an
 Justizia, Egia eta Oroitzapena taldea.

Hiruko Txikian

JOKO ZEHARRA

Aingira legez ikuskatzen nuena, UEMA, putzu ikusten dut burdin-zeko Espainiar nazionalismo demokratikoaren Justizia herrementaren Tribunal Gorenaren erabakiaren berri jakitean. Izan ere, UEMAk bere baitan biltzen dituen euskal herrietan ezin izango dute euskaraz bizi, gaztelaniarik gabe ez baita ezer ofizialik onartuko. Aurki, ARGIA hau berau Luz Lumier. Eta eskupe-lota, tenis, eskubakarez baizik ez baitago aritzerik. Retegi, Goñi bigarrenak eta bere ezker nahiz eskumaren jokoaz berotzen gaituztenok elbarri, ezker! eskumatiorekatuek espainol demokratek erabakitako

alderdi bakarra aukeratu beharko bailukete beren jokorako. Horrela, integrazioaren aitzakian pelotariak zabalean ezkerrez eta txokoan eskubiz. Edo alderantziz. Berdin dio. Batean ala bestean bietan gai denak derrebes, trabeska. Hori bai, euskaldunok demokratizat onartuko bagaituzte, euskal herrietan erdaraz, eta bestetan ere bai. Herrenlandian. Berdintasunean alegia. Eta-gure politikoei, EITBko balizko zuzendari erdaldunaren egokiduraz ari direnean, ez diet honetaz ezertxo ere entzun, Justiziaren erabakiak politikoak ez balira bezala ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O M

TXANPONA

LAN ISTRIPUAK, PREBENTZIOA

Euskal Herrian lan istripu batek eragindako azken hildakoak mahai gainean jarri du berriro ere prebentzio planen arazo larria. Plan hauek ez dira existitzen edota ez dira betetzen EAeko enpresen % 86an —Nafarroako daturik ez dugu—. Gainera, behin-behineko enplegua areagotzen bada, logikoa da heriotza eragiten duten lan istripuak nahiz istripu larriak areagotzea. 1998an 147 pertsona hil ziren lan istripuetan, 1997an baino gehiago. 1999an jada 50 dira Hego Euskal Herrian hildakoak. Egoera honen aurrean, inork ezin du duen erantzukizuna saihestu: Administrazioak, patronalak, sindikatuek, komiteek eta langileek. Batzuk prebentzio planak ez indarrean jartzeagatik, eta besteak berauek ez exijitzeagatik. Eta ikerketek dagokienez, denborak dena ahaztarazten du. Hor dago Sondikako kasua; bertako txostena, lau hilabeteren ondoren, ez da iritsi epaitegira. Hildako bat gertatzen denean sindikatuek «nahikoa da» diote. Hori ez da nahikoa. Sindikatuen bateratzea beharrezkoa da hildakoak ekiditeko. Ala langileen bizitzaren defentsa, 35 orduak baino garrantzi gutxiagokoa da?

◆ DANIEL UDALAITZ

BADA BORTIZKERIARIK ORAINDIK

URTEBETE iragan da jada ETAk 98ko ekainaren 25ean Manuel Zamarreño Oreretako PPko zinegotzia hil zuenetik. Hiru hilabetera su-etena eskaini zuen. Harrezkero izan da biolentziarik Euskal Herrian, atxilotetak, torturak, kale borroka, Jose Luis Gerestaren heriotz iluna... Eta preso politikoen egoera, Espainiako gobernuak negoziazio tresna gisa erabiltzen duena. Hauteskundeon ondoren presoen gaia apurka bere lekua hartzen ari da berriro eta Espainiako gobernuak erantzunen bat eman beharko dio. Euskal gizartea duela urtebete baino askoz hobeto dago, baina oraindik ETArekin behin-behineko su-etena da eta Espainiako alderdi nagusienek ez dute erakutsi «euskal erabaki esparruarekiko» begirunerik.

ALDERDI GUZTIAK EZTABAIDAN

ARGAZKI berria eskaini ziguten EHUK eta «El Mundo» egunkariak: Leopoldo Barreda, Pablo Mosquera, Jesus Eguiguren, Carlos Garaikoe-txea, Joseba Egibar, Pernando Barrena eta Javier Madrazoren mahaingurua Euskal Herriaren etorkizunaz. Ez zen akordiorik izan baina sozialistak Lizarra-Garazikoekin foro berri baten partehartzeko prest agertu ziren.

■ Alderdien ordezkariak Miramar Jauregian.

CHIRAC ETA EUROKARTA

HIZKUNTZ gutxituak ezagutuak izan dai-

tezen, Lionel Jospin Frantziako lehen ministro sozialistak Konstituzioa aldatzea eskatu zion Jaques Chirac Frantziako lehendakari eskuindarrari. Eskuina erabat sakabanatzen ari zaiola eta, Jacques Chiracek frantziar jakobinismo gogorre-nari heldu dio bere posizioa sendotzen laguntzeko. Ipar Euskal Herriko era guztietako buruzagiek —baita RPRkoak ere— oso balorazio eskasa egin dute Chiracen erabakiaz. Chiracen esanetan, Konstituzioaren bigarren artikulua aldatzearekin, «Frantziaren zatiezintasunari» eraso egingo litzaioke eta «herritarrek legearen aurrean duten berdintasuna defendatu beharra dago». «Jurassic Park»eko eszena bat dirudi.

BESTE BILERA BAT ETA-REKIN

KOMUNIKABIDE ugaritan argitaratutako informazioaren arabera, Espainiako Gobernuaren ordezkariak abuztuan egin dezakete bigarren

B A H E A

- Jose Luis Uriz, PSNko kidea: «Ezin da marro egin eta oposizioa izango garela esan».
- Juan Cruz Alli, CDNko buruzagia: «Sozialistek bakarrik utziko dute UPN».
- Xoxe Manuel Beiras, BNGko buruzagia: «BNG ez da independentista baina oso fronte zabaldenez, militantziako sektore batzuentzat independentzia izan daiteke formularik egokiena».
- «Nazioaren gobernuak ETArekin nagoziatuko duelakoan nago, eta ongi negoziatu gainera gu izan baikara hildakoak jarri ditugunak», dio Lucia Peralta, Errenteriako PPko zinegotziak.

NOIZ ARTEKO AKORDIOA?

Espero zena gauzatu da azkenean, PSN-UPN akordioa. Nafarroako Gobernua UPNren esku eta, trukean, karguren batzuk PSNrentzat. 2003ra arteko akordioa, beraz, gauzatuta dago. Beste kontu bat da sozialistek akordioa lau urtez iraunaraziko duten ala ez. Bitxia izango da Espainiako hauteskunde orokorren (datorren martxoan normalean) kanpaina, PSNk UPNri zer leporatzen dion ikustea. Testuinguru honetan, Juan Jose Lizarbe PSNko buruzagiak oposizioa egingo dutela esateak barregura eragiten du. BNG efektuaren itzala hedatu da Nafarroan eta PSNk badaki tentu handiz jokatu beharko duela. Nekez iritsi daiteke 2003ra UPNren eskutik. Abiatu bai, baina nork dio legealdiaren erdialdera —Espainiako orokorren emaitzak ikusi ondoren— PSNk ezin dezakeenik beste gehiengo baten aldeko apustua egin. Ikusteko dago.

GERNIKAREN BONBAKETA

EAJ-k egindako eskariari jarraiki, Espainiako Legebiltzarrak honako eskaera egin zion iragan astean Gobernuari: «Ofizialki ezagutaraztea 1937ko apirilaren 26an Gernika Condor Legioak suntsitu zuela, Franco generalaren aginduz, eta ez armada gorri-separatistak».

■ Gernika, 1937ko bonbaketaren ondoren.

35 ORDUKIKO MADRILEN ESKUHARTZEA NAFARROAN

NAFARROAKO Gobernuak, CCOO eta UGTrek akordioa lortu ondoren, 35 orduko lanastea indarrean jartzeko neurriak hartzen zituzten enpresei etekin fiskalak iragarri zizkien duela hilabete batzuk. Madrilgo Administrazio Publikoetako Ministerioak, ostera, neurriok Nafarroako eskumen fiskalak gainditzeko dituztela eta Espainiako Auzitegi Konstituzionalean helegitea aurkezteko asmoa agertu du. Sanz lehen-dakaria korapilo honetatik nola ateratzen den ikustekoa izango da.

■ Xabier Alegria.

IZPIAK

Xabier Alegria HBko Gipuzkoako batzarkide izan zena libre utzi zuten, jarritako 10 milioiko fidantza ordaindu ondoren. Alegria iazko uztaillean atxilotu zuten «Egin»en itxiera zela eta, eta auzi horretatik espetxean geratzen zen bakarra zen.

Faruk Doru Kurdistaneko Askapenerako Fronte Nazionalako (FLNK) Espainiarako ordezkariak jakinarazi duenez, Kurduen Parlamentua Euskal Herrian bilduko da aurki. Hori bai, ez zuen zehaztu non.

Elkarriren ustez, honakoa une egokia da euskal alderdi guztiak bilduko dituen mahaia osatzeko. Elkarrekin honen ustez, Ibarretxe lehendakariak deitutako foroa gune egokia litzateke elkarbizitzarako oinarritzko akordio bat lortzeko.

■ Elkarriren logoa.

ALBERTO ELOSEGI

● Joseba Egibar EAJko buruzagia: «Argi dago, EHk diputazioetako gobernuan erantzukizun horiek guztiak hartu nahi baditu, Eusko Jaurlaritzan ere inplikazio maila hori hartzea, zilegi eta koherentea da».

● Setien Gotzaia: «Arazoen konponbidea biolentziaren amaierarekin lotzea ez da bide zuzena».

● Txema Montero abokatuak: «Euskal gatazkaren konponbiderako azken urteetan alderdi desberdinek mahaigaineratu dituzten proposamen eta metodologiak aztertuta, ez dut topatzen bat bera ere, gertatzen ari denari gerturatzen ari zaiona».

1000

ARGIA

BETTER CATALAN

Ibilaldia Elorrión

ARANTZA ARTEKO LORAK

Eusko Lehen

"Sanz, nahi gabe, Euskal Herriaren alde ari da"

RGIA, Harpidetza Saila: Zirkuitu Ibilbidea, 15. pabil. 20160 Lasarte-Oria (Gipuzkoa) • Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 • posta-e: harpide@argia.com • www.argia.com

J O S E M A R I A M U Ñ O A

EAJk Alderdi Ederren —Donostia— duen egoitzan hartu gaitu Jose Mari Muñoak, telefono mugikorra alboan. Itsas frantses poliziak euskal arrantzuntzi bat arrestatua zuen goizean, eta gure solasa bitartean, Baionako suprefetarekin jardun du afera trenkatu beharrez.

“KOSOVOKO GERRAN BARREGARRI GERATU GARA EUROPARROK”

Europaren ideia orain berrogei urte luze sortu zen. Europa ekonomikoa lehenik, Europa politikoa gero. Gogoratuko al zeniguke zein testuinguruan hasi zen Europa gauzatzen?

Ez dugu inoiz ahaztu behar Europa sortu zela, batez ere, bakea egiteko. Puntu garrantzitsua eta askotan ahanzten duguna bakean bizi garelako. Hainbat estatu-politikarik —Jose Antonio Agirre lehendakariaren garaia zela— sortu zuten Europa bakea helburu. Izan ere, azkeneko guda aurretikan ez dugu hogeita hamar urte gudarik gabe pasatu Europan. Hori zen orduan estatuburuaren kezka handiena. Bakea lortzeko proiektu integratzailea behar zen ordea, baina oso zaila gauzatzekoa, estatu bakoitzak bere konpetentziak gorde nahi zituen eta. Zailtasunak ikusita ekonomia-aren ideia lantzerantz pasatu ziren estatuak.

■ **Gaur egun Europa politikoa egiteko baliabideak ba al ditugu?**

Baliabideak baditugu, eta eduki beharra daukagu nik uste. Niretzat Europa ekonomikoak ez du jarraituko ez baldin bada Europa politikoarekin batera egiten. Ekonomia ez da nahiko indartsua estatu guztiek bat egin dezaten, estatuak beste proiektu bat behar dute ondoan, eta ekonomia izan daiteke bide bat, denak bat egiteko. Ezin da arrazoi bakarra eta azkenekoa izan, bideetako bat bai, ordea.

■ **Europaren hastapenean gerra saihestea eta bakea lortzea arrazoiak izaki ere, beste gerra bat bizi izan da Europan; Balkanetan...**

Zoritxarrez Balkanetako zoritxarreko gerra izan daiteke arrazoi bat Europako Batasuna gauzatzeko. Jakina, une honetan lehen arrazoiak moneta da, euroa. Ordea,

ALBERTO ELOSEGI

■ «Solana ministro izateko gobernu bat izan behar du, eta Europak ez du halakorik».

moneta daukagunez gero, monetak berak politika fiskal eta ekonomiko bakar bat egitera behartzen gaitu. Aldi berean, gure ekonomia eta politika bermatzeko kanpo harremanetarako politika bat edukitzera behartuta gaudelarik. Zentzu honetan, Kosovoko gerran, erridikulu galanta egin ondoren, horrenbeste sofrimendu sortu dela ikusita, gu europarrok ez gara gai izan arazoa gainditzeko, eta estatubatuarrek etorri behar izan dute beste behin ere arazoan esku sartzerantz. Europarrok barregarri geratu gara Kosovoko gerran. Pentsatzen dut Europa konturatu dela zein erridikulu handia egin duen eta ezin duela horrela jarraitu.

■ **Gerra ondoren, arazoa bideratu alde- ra, NATOren Javier Solana idazkaria beste eginkizun berri baterako izendatu**

dute. Zer da hori hain justu?

Javier Solana PESC jauna bezala izendatua izan da. Figura hau, gutxi-gorabehera, kanpo harremanetarako ministro moduko bat da. Baina jakina, ez da benetako ministro bat, zeren eta benetako ministroa izateko gobernu bat izan behar du Europak, eta oraindik halakorik ez daukagu.

■ **Ez dirudi oso logikoa...**

Ez da oso logikoa, ez. Nik uste dut etxea alderantziz egiten ari garela, teilatua jarritz lehenengo. Hala izanik ere, nahiz alderantziz izan, denon artean egiten badugu, etxea egin daiteke. Europa egiten hasteko modu bakarra dirudi...

■ **Denon artean diozu. Europa eraikitze-ko egiturak nola daude egun?**

Europak dituen egiturak sei kide zire-

neko Europarenak dira. Gaur egun 15 kide dira, hemendik bost urtera hogeit bat izango dira eta hogeita bost kide izatera irits daiteke Europako Batasuna. Oraingo egiturek ez dute balio, jakina, eta hurrengo Gobernuarteko Konferentziak biharko Europaren antolamenduaz jardungo du. Aurki burutuko da, eta Europa egiteko benetako momentua izango da.

■ **Europar Konstituzio bat egiteko modurik ikusten al duzu epe laburrean? Zerk oztopatzen du berau gauzatzea?**

Ez dakit, baina ona izango litzateke Europarentzat Konstituzio bat egitea. Gaurko egunean, Europa elkarte integratu bat izan beharrean, gaurko estatuen arteko elkarte moduko bat da, horregatik dugu Maastrichteko Hitzarmena. Gero, eta aurrerago joan ahala, elkarte horrek batasun bat izatera pasatu beharko luke. Konstituzio bat egitea oso zaila da, edonola ere.

■ **Zaila, hasteko, Europako Banku Zentrala ez bada Europako parlamentuaren kontrolpean. Defizit demokratikoa ere badago nolabait.**

Europaren modeloa estatuaren araberako eredua da. Estatuak Europa herri federal bat dela onartuko dutenean, orduan izango da posible Europa demokratiko bat gauzatzeara. Gaur egunean ez da posible, demokrazia falta bat dago. Europako Parlamentuak ez du, nik uste behintzat, nahiko eskumen botere kontrol on bat egiteko, ez gobernuarena, ez exekutiboarena, ezta Bankuarena ere.

■ **Horregatik izan da parlamentu honetarako hauteskundeetan boto emaleen kopurua hain apala apika. Europaren ideiak ez du iradokitzen gogo bizirik, antza.**

Bai. Gaurko egunean ez da erraza Europaren ideiarekin liluratzea, eta ez da erraza ere, gaurko estatuak Europari eskumenak izatea eta ematea onartzen ez diotelako. Konpetentzia horiek ematen ez diren bitartean jendeak ez du ikusiko Europa benetako indar interesgarri modura. Izan ere, Alemania, Frantzia edota Espainiak berak barne arazo bat dutenean Europari egozten diote. Inflazioa eta langabezia gora badoaz edo ekonomia behera, errua Europarena da beti.

■ «Europako Konstituzio bat egitea epe laburrean zaila da, baina ona izango litzateke Europarentzakoa».

Beti kontra hitz egiten dute. Aitzitik, armada bat, kanpo harremanetarako ministerio bat, moneta nahiz mugak erabat zehaztuak, harmonizazio fiskala, azpiegiturak zein ikerketa alorra izango dituen egunean europarrek Europa aintzakotzat hartuko dute.

■ **Eskuduntza hauen harian, Madrilek Europako Auzitegiaren aurrean EAEko autonomia fiskalari buruz jarritako helegitea dut gogoan. Nola hartu duzue**

■ **“Ekonomia ez da nahiko indartsua europar estatu guztiek bat egin dezaten, beste proiektu bat behar dute ondoan”**

berau Eusko Jaurlaritzan?

Bada, oso gaizki hartutako kolpea izan da, jakina. European gaur egun teknikoki 15

estatu gaude, baina 19 finantz ministerio. Hau da, 15 gehi Nafarroa, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoa. Europari hori ez zaio gustatzen. Europak lehenengo estatuak ezagutzen ditu, gauza errazak gustatzen zaizkio, modelo gaitzak ez ditu gustoko. Gertatzen da, ordea, Espainiak ez duela gure modeloa defenditu; eta ez hori bakarrik, Espainiak salatu egin gaitu. Gero, gaia Europara iritsi denean nahi izan gaitu defenditu, baina ordurako salaketa egina zegoen...

■ **Beraz, autonomia estatutua iruzurra da Europarekikoan. Franco garaiko marko juridikoa itzultzea nahi dute Madrilen...**

Ezin dugu hori esan, ze, nahiz ez izan nahiko genukeen egoera, ezin da konparatu duela 20 urte bizi genuen egoerarekin. Oro har, eta Europarekikoan eman ditugun aurrerapausoak, adibidez, Jose Antonio Agirrek berak ez zituen pentsatuko. Ez dezagun, beraz, perspektiba galdu. Egun dugu estatutua Errepublikara garaikoa baino askozaz hobeagoa da. Horrek ez du kentzen arazoak ditugula onartzea. European gure partehartzea da horietako bat.

■ **Non dago Europarekiko harremanetan arazoaren jatorria.**

Bada, gure estatutua 1979koa dela, eta orduan ez ginen European —Espainia barrukoaz ari naiz—.

Espainia 1986an sartu zen Europako Batasunean eta ez zuen eraman autonomia estatutua delakoa European antolaketara.

Guk beti salatu izan dugu hori. Zentzu horretan, gure eskumenak kontuan hartuz, Europa mailan hartzen diren erabakietan partehartzea eskatzen dugu, edo behintzat Espainiak borondate izatea harantza eramaten den prestakuntza sailean. Gure konpetentzia eskusiboko gai bat izanik, normalena da Europako ministroen kontseiluan gu egotea, zeren estatua barnean izanda ere, konpetentziak gureak dira, eta guri dagokigu horiek gauzatzeara.

■ **Zergatik ez da egiten?**

Bada, beti bezala, boterea daukatenez ez dutelako berau utzi nahi. Estatu Espainarrari daukan boterea uztea kosta egiten zaio. Hala ere, Eusko Jaurlaritzan lanean segitzen dugu autonomia eta estatuaren arteko har-

EUROPAR ERAIKUNTZAN ADITUA

Pauen jaio zen 1942an, familia jeltzale donostiar herbesteratu baten baitan.

Parisen ikasi eta Madrilen lan egin du.

Ingeniaria da. Ezkondua eta lau seme-alabaren aita. Donostian bizi da eta Gasteiz du lantoki: Eusko

Jaurlaritzako Kanpo Harremanetarako arduraduna da. Akitania-Euskadi eta mugazgaindiko eskualde arteko gaietan aditua. Europako hauteskundeetan EAJren bigarren hautagaia izana.

monizazio bat lortze aldera. Estatuko gairontzeko autonomia guztiek Eusko Jaur-laritzari eskatu diote Europako Batasunean autonomien partehartzea arautuko duen dokumentu bat osatzea. Eta alderdi guztiek onartzen dute hori, bai Euskadiko PPK bai PSE-EEk, baita sozialista eta populista katalanek eta galiziarrek.

■ **Beraz, erkidego autonomoentzako badago etorkizunik Europaren mar-koan?**

Jakina baietz. Eztabaida asko izango da oraindik, baina iritsiko da momentua, eta ez epe luzean, Bruselan dauden batzorde guztietan (baita COREPERen ere, Estatu-Ordezkaritza Iraunkorra) estatuekin batera arituko garela. Euskadiri nahiz gairontzekoei informazioa edukitzea baimenduko zaigu, oso puntu inportantea. Estatu-Ordezkaritza prestatzen ariko gara, eta kasu batzuetan ministroen kontseiluan egongo estatuko ordezkariekin batera.

■ **Euskal Herrira etorriaz. Hauteskundeek emaniko emaitzak ez dira EAJren-tzat hoberenak izan.**

EAJk bazekien bake prozesuak ondorio

batzuk edukiko zituela alderdiarentzat, eta berekoikeriaz begiraturik, bagenekien oraingo hauteskundearen emaitzak ez zirela onuragarriak izango guretzat. Hala ere, bakea lortzeko prezioa hori bazen, prest ginen prezio hori ordaintzeko. Eta jarraituko dugu aurrera. Zeren eta gure apustuak ETA-ren biolentzia geldiaraztea ekarri du eta HBk edo EHk instituzioetan partehartzea. Hori esanda ere, Euskal Herriaren plurali-

■ “Duela hogeitaz urteko izpiritua behar dugu gaur egun, eta euskaldunok izan nahi duguna guk erabaki”

tatea hor dago, eta guk ezingo dugu bakea lortu, pluralitatearen puzzle hori osatu ga-be, ezta zati bakar bat kanpoan utzi ere.

■ **Emaitzek puzzlearen zatiak moldatu dituzte eta berau osatzea korapilotsua dirudi, hasteko, itun ugari baitituzue: Madrilen PPrekin, Gasteizen EHrekin...**

Egoera oso korapilotsuan gaude, baina bagenekien gutxi-gorabehera horrela izango zela. Eta gu ez gara egoera honetatik

nola atera behar dugun asmatu behar dugun bakarrik. Hasteko, jakinekoea da denok ez garela paktu guztietan kabitzen, baina ea gauza garen bake prozesua bideratzeko mahai bakar baten inguruan biltzen.

■ **Mahaia biltzeko zein izan daiteke puntu komuna zure ustez?**

Lehenengo-lehenengoa, euskaldunok erabaki dezagun guk izan nahi duguna. Euskal alderdi guztiak puntu horretan ados jar gaitezkeela uste dut. Orain hogeitaz urte, estatutua egin zenean —arrazoiak arrazoi, HB kanpoan zegoela ere—, modu batez edo bestez, euskal alderdi denak bildu ziren bere hasieran Madrilera pro-

posamen batekin joateko. Gero gauzak ez ziren behar bezala bideratu eta gaur egun horregatik gaude gauden bezala. Baina Franco hil ondorengo izpiritu hura berreskuratu behar dugu euskaldunok eta euskal alderdi guztiok.

■ **Nahikoa izango litzateke?**

Ez, jakina. Gero Madrilera konfiantza eta leialtasuna izan beharko luke euskaldunekiko. Betikoa ●

◆ MIKEL ASURMENDI

Hasian hasi Gure Irratia bere Etxearen Jabe

500.000,00 libera - Gure Irratia, Zure Irratia

Laguntzailea:

Deiadarra

Ikusiz Euskara guztiz beherakadan dela, irratia bide bakarra da gure hizkuntzaren zuzenean entzuteko egunero. Nahi baldin badugu Lapurdin euskara entzun datorren mende, premiazkoa da ditugun transmisio tresna eskasak indartzea.

HELBURUA
12.500.000 pzt

106,6 FM

GYRE IRRATIA

Zure emaitza :

EUSKADIKO KUTXA, Paseo de Colon IRUN : 0590052667

Gure Irratia : P.K. 8452 F - 64184 BAIONA

IPAR-EKIALDEKO GURE

Okzitania ia-ia frantses Estatuaren erdia hartzen duen eskualdea da. 196.741 km. karratu ditu. Ia denak —191.899,5— frantses lurraldean badira ere, 4.300 km. karratu Italiako lurretan daude; Katalunian 450 km. karratu eta Monako printzerrian 1,5. bestalde. Akitania, Limosin, Auvernia, Dofinerria, Proventza eta Languedoc eskualdeak osatua da Frantziako Okzitania. Okzitania Oc hizkuntza egiten den lurraldea da, Languedoc eskualdearen izenak dioenez. 12.000.000 okzitandar kalkulaten dira, eta % 30ak (4.000.000 lagun) ulertzen du okzitaniera. Mintzatu, berriz, % 10a (1.200.000) mintzatzen da. Datuok zail dira zehazten, Okzitanian ez baitu politikoki inolako ezagutzarik. Kultur ekimenagatik baino ez da Okzitania ezagun. Eta kalandreta (okzitandar eskolak) eskolak dira egun ekimen garrantzitsuena.

Kalandretak orain hogeitun urte sortu ziren, Pauen (Akitania/Biarno) zabaldu zen lehen eskola, eta berehala Besiers-en (Proventza) bigarrena. Kalandreta txori baten izena da: Hegatxabala; *alondra/alouette*. 'Ikastun tipia' zentzuaz ulertzen da ere. Okzitanera oso kinka larrian dago. Iparraldeko euskararen egoera larriarekiko alde-eratzetan duen abantaila bere izate erromanikoa da. Frantses eta katalanaren arteko hizkuntzaz joa da. Okzitaniera, bere ahulezian, hainbat kultur eremuetan borrokatzen da. Literatur historia sendo baten jabea da eta heldu den milurtekoan irakaskuntzan eta hedabidetan leku izan dezan borrokatzen dute okzitandar militanteek. Euskal Herriko Iparraldean bezalatsu, okzitandar zintzok alimaleko lana burutzen dute irakaskuntz eremuan, kalandreta eskolen baitatik. Okzitanieraz bizi nahi duten lagunok joan den maiatzaren hogeituneko aha-eginak ospatu zituzten ekitaldi polit baten medio.

GUTTITUAK BATEAN.

Kalandreta federakuntza 31 eskolek osatua da; Haur Hezkuntza eta Lehen Mailan dihardute ikasle gehienek. Bigarren Mailako kolegio bat ere ireki du orain gutxi. 96 irakasle eta 1.550 ikasle ari dira. Eskola publiko eta laikoa da. Iparraldeko ikastolak (Seaska) bezala, kalandretak bere normalizazioa bilatzen du frantses hezkuntzaren barruan. Pedagogia irekia eta bizia landuz, gurasoen lan eskergari esker bizi izan da orain arte. Artean, askotxo dira gurasok

■ Kalandreta eskoletan 1.550 haur ikasten ari dira.

frantses Hezkuntza Ministerioarekin libratzen dituzten batailak. Azkenekoa, iragan ekainaren Sean, Britainako Karaezeran (Carhaix) izan zen. Hiri horretan, Britainiako diwan, Okzitanian kalandreta, Kataluniako bressola, Alsaziako ABCM eta Euskal Herriko Seaska eskola elkarteak bildu ziren Hezkuntza Nazionalarekin eskola hauek eskatzen duten estatutua negoziatzeko. Negoziazioek aurrera darraite eta lekuan lekuko, eskola hauek, berezitasunez berezitasun, borroka tinko darimate elkarrekin normalizazioa lortzeko.

20 urte ondoren, guztira 96 irakasle eta 1.550 ikasle ari dira eta oraintsu Bigarren Mailako kolegio bat ere ireki dute

KALANDRETAK 20 URTE.

Bien bitartean, kalandreta eskolak hogeitun urte bete ditu, eta heldutasun gisako bat erakutsi ere. Bere tipian, zabalera handiko lurralde batean aritu behar dute eskola hauek eta erronka

BIZILAGUN EZEZAGUNAK

■ Kalandretak Iparraldeko Seaskaren jatorri eta xede antzekoak ditu.

latzak jokatu egunero. Hala izanik ere, beste urtemuga bat ederki ospatu zuten lau egunetako ekitaldi oparo batean. Paueko Zenith antzokian eta bere inguruan mota guztietako ekimenak burutu ziren. Kalandretaren 20. urteurrenaren inaugurazio ofizial batek eman zion hasiera, eta haren bitartez, Okzitania, okzitaniera eta kalandretak berak ez duten giro ofizial gisako bat bizi ahal izan zuten. Paueko Udaletxean, bertako Andre Labarrere auzapeza izan zen, eta Orthezeko Rene Ricarrere ere bai. Haiekin batera, Okzitaniako beste hirietatik etorritako hautetsiak izan ziren, baita frantses Estatuko hizkuntz guttietuz erakusten duten eskoletako ordezkariak ere. Protokolo ekitaldia oso izan zen jasoa, baina hurrengo egunetan prentsan eginiko adierazpenetan Andre Labarrere

zentristak ezin zuten ezkutatu okzitanierarekiko bere aurkako jarrera. Paueko auzapezak kalandretako haurrak ez direla ondo heziak esan zuten. Barbaroak baliran portatu ziren, bere hitzetan. Kalandretako guraso batek ordea, zera esan zigun Labarrere jaunari buruz: «Labarrere diputatua antiokzitanista da. Protokolo ekitaldian, prentsaurrean, kalandreta sostengatzen du hauteskunde interesegantik, baina funtsean ezin du okzitaniera jasan, eta

are guttiago haurren ahotan entzutea. Kalandreta ez da errepresioaren pedagogia, eta berak bai izutu izan zituela haurrak». Antza denez, bertako ekitaldian izaniko hitzak alegiazko hitzak baino ez ohi dira, eta lehen aukeran zas! egiten du kalandreten aurka Labarrere auzapezak.

FRANTZIAK EZ DU ETSITZEN. Aurkezpen egunean, Frantziako Gobernuak Hizkuntzen Eurokarta sinatua berria zuten, eta eskolako ordezkarien deklarazio itxaropentsuak egin zituzten udaletzeko areto nagusian. Bakoitza bere hizkuntzan agur-

1994an sinatu zuten frantsez Hezkuntzarekin lehen kontratua baina oraindik arazo ugari dute

tuz lehenik eta frantsesez gero. Itxaro Borda Seaskako ordezkariak ele egin zuten lehena. Berarekin Pauen lehen ikastola ireki zuten Ospital jauna zegoen: «Ospital jaunak sortu zuten lehen ikastola hemen, eta eredu berdina jarraikiz sortu zen kalandreta. Oloruen ere ikastola bat izan zen duela 15 urte, Iparraldeko euskaldunek eta errefuxiatuek zabaldurik». Jarraian, Bretainiako Diwan eskolako Andrew Lincoln-ek Frantzia kultur anitzen adierazle

■ Kalandretan 20. urteurrenaren ospakizunean antzeztu zen pastorala.

dela esan zion Andre Labarrere-ri, eta horretarako Frantziako futbol selekzioaren erreparatzea besterik ez zuela. Jean Louis Blenet, Besiers-ekoa, kalandretako koo-presidenteak, okzitaniera humanitatearen ondasuna dela aditzera eman zuen, eta kritika eta eskerrak banatu zituen. Herri tipien duintasunaz mintzatu zen bizi-bizi: «Gure eskualdean (Proventza) kalandretako ikasle erdiak daude; 300 inguru Montpellierren. Dinamika eta arazo handiak ditugu Hezkuntza Ministerioak ez baititu hitzartu zituen irakasle postuak finkatu oraindik ere. 4 miloi libera baino gehiago zor dio kalandretari, eta honen herena gure eskualdeko eskolei dagokie». Anavari Chapalainek, hizkuntz guttietuz Europa mailako arduradunak, Frantziak

sinaturiko Eurokarta itun minimala bezala kontsideratu zuten: «Har dezagun erabakia lehen pauso bat bezala, eta borroka dezagun 39tik 98ra falta diren gainontzeko artikulua sinatu ditzan. Nik garaipentzat jotzen dut, baina hedabideetan, domeinu publikoan eta administrazioan ez badira pausuak ematen, garaipen sinbolikotzat jo beharko dugu». Zuzenbidearen ikuspuntutik ezagupen gisako bat izan zen hura. Alta bada, oraindik orain, Frantziako Kon-

OKZITANIA: HERRIA ETA HIZKUNTZA

• Kalandretak:

84 gela / 1550 ikasle / 96 irakasle.
Badago Bigarren Mailako kolegio bat Montpellier-en, Hau da. Haur Hezkuntza eta Lehen Mailaren ondoko ikastetxea.

- Eskola irekiak
- Irekiko diren eskolak
- Hiri nagusienak

• Lau okzitaniar dialekto nagusiak

- Okzitaniar proventzala **Proventzera**
- Okzitaniar gaskoia **Gaskoia**
- Okzitaniar **Languedocera**
- Ipar-okzitaniarra edo **Limousinera**
Auverniarra Honen azpiko dialektoa

• Hainbat datu

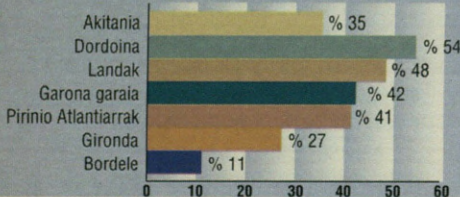
- Okzitania: Oc hizkuntza egiten den lurraldea.
- Frantziako Hegoaldeko eskualdea: 196.741 km koadro
- Frantses estatuan: 191.899,5 km koadro
- Italiako haranak: 4.300 km koadro.
- Katalunia: 450 km koadro
- Monako Printzerria: 1,5 km koadro

- Eskualdeak: Akitania, Limousin, Auvernia, Dofinerria, Proventza eta Languedoc. (Frantziar estatuan)
- Mugak: Mazizo Zentrala, Atlantiar Ozeanoa, Pirinioak eta Alpeak.

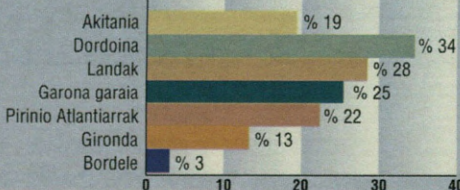
- Frantziatik kanpo ere badira Okzitaniako eskualde batzuk:
- Aran harana (Katalunia) Hiriburua Vielha da okzitaniaraz: 450 km koadro
- Italiako haran batzuk. 4.300 km koadro.

- Hamar milioi hitzunt ditu (10.000.000) biztanle
- Populazioaren % 30ak (3.000.000) ulertu eta 1.000.000 batek ondo hitz egin.

OKZITANIERA ULERTZEN DU

OKZITANIERA HITZ EGITEN DU

Iturria: ARCIAT, «El Temps», «La Setmana»

tseilu Konstituzionalak harturiko erabakiaren arabera, Eurokartan idatziak diren hizkuntz guttituen eskubideek Frantziako Konstituzioa urratzen dute.

Protokolo egunean bizitakoa, badaezpada poza zela jakitun ziren okzitand-

darzaleak. Haien hitzetan, interesgarria eta aldi berean arriskutsua. Andrew Lincoln britainarrak ondo zioenez: «Itunaren sinatze parte hau arriskutsua da, ze, Erregio eta Departamenduko kargudunek pentsa dezakete aurrerantzean dena etorriko dela

estatuaren aldetik. Ordea, kartak eskaintzen dituen eskubideak praktikan jartzeko, tokian tokiko instituzioek lan handia egin beharko dute. Erregioko Kontseiluak ez dira uzkur aritu behar, aitzitik, aitzindari izan behar dute». Hitz hauekin eta egun hauetan ikasitakoarekin, etorkizuna ez dela kolore arrosakoa antzemateko aski.

XABIER LETOVA

■ Gurasoak eta errientak (irakasleak) dira kalandretaren zutabe nagusiak gaur egun.

LO PASSEI EN GALIMACHIA. Lau egunetan zehar, hitzaldiak, debateak eta jaialdiak burutu ziren. Musika kontzertuak, antzerkia eta pastoral bat jokatu ere. Pastoralak, iazko abuztuan jokatu izan zen Accous herrian, Aspeko haranean, eta kalandreta festaren kariatara errepikatua izan zen Zenith delako antzoki handian. *Des-pourrins d'Accous* izeneko pastoralak berezia da; ez da Zuberokoa bezalakoa eta duela bost urte berpiztu zen berriz biarriaren artean. Nadauko (gabonak) misterioa kontatzen da berean. Bestalde, kalandretako haurrek Paueko udaletxearen antzokian eskaini zuten agerraldia izan zen kalandreta hobekien islatu zuena. *Lo Passei en Galimachia* izeneko antzezlanak herri imajinario baten barrena eginiko promenade agertu zuen; haurren irudimenean

■ Kalandreta edo okzitandar eskolaren ikurra da honakoa.

eraikitako herrialdea. Kalandretako 200 hurrek jotatua. Istoria geografari egini-ko alegoria bat da; geografari buruzko aipamena. Herrialde magiko batean, hitzak magikoak eta liluragarriak dira. Domenja Lekuona kalandretako guraso eta militanteak honela azaldu zigun agerraldia: «Paueko Herriko etxean egitean, gure herrialdea ez dela existitzen agertu dute hurrek. Ez dugu gobernu bat, ez dugu estatu batek duen historia amankomuna. Espazio linguistiko bat dugu ordea, erreala. Hurrek erakutsi dutena utopikoa da behar bada, baina orain hogeitaz urte pentsatzen ez genuen lurralde bat hasiak dira imajinatzen gure seme-alabak».

MASSARDA ENTRAU PAIS. Duela hogeitaz urte Massarda entrau Pais delako batasunaren inguruan hasi ziren biltzen eta gogoetatzen okzitandar militanteak. Joan-Frances Tisner musikaria izan zen lehen eragiletako bat. Seaska ikastola hartu zuten erreferente gisa, eta urte baten ondoko jardunaren ondotik sortu zen lehen kalandreta. Beste hainbat tokitan bezala, lehen urteetan ekimen erabat militantea izan zen, Hezkuntza Nazionalarekiko inolako harremanik gabea. 1982. urtetik aurrera eskolak behar zituen edukin pedagogiko eta etikoak landu zituzten, baita lurralde hain zabalerako armonizazio komun bat gauzatu ere. 1994an sinatu zuten frantses Hezkuntzarekin lehen kontratua. Hurrezkerok, kalandreta eskolak Seaskak hamar urte lehenago urraturiko bide beretsutik egiten du aitzina. Hogeitaz urteurreneko festa antolatzeke, Euskal Herria baino bost bider zabalago den Okzitania osoko 300 laguntzaile aritu ziren ●

◆ MIKEL ASURMENDI

HARRIGARRIA!

TUNEZ

pertsonako **54.500** Pezetatik aurrera
 Uztaila 8 egun-7gau, hegazkina
 Hotela ***gosaria barne. **327'55** EUROS €

PINEDA DE MAR

Uztaila, Hotela*
 pertsonako pentsio osoa
 eta eguneko **3.800** Pezetatik aurrera
22'83 EUROS €

XACOBEO 99

Sanxenxo, Uztaila, Hotela**
 gosaria barne
 pertsonako pentsio osoa
 eta gaueko **3.400** Pezetatik aurrera
20'43 EUROS €

SALOU

Uztaila, Hotela***
 pertsonako pentsio osoa
 eta gaueko **4.450** Pezetatik aurrera
26'74 EUROS €

BENIDORM

Uztaila, Hotela**
 pertsonako pentsio osoa
 eta gaueko **4.075** Pezetatik aurrera
24'49 EUROS €

EGIPTO

Abuztua, 11 egun-10 gau
 3 gau Kairon, ostatua eta gosaria,
 7 gau itsasbidaian pentsio osoa, Hotela****
 pertsonako **133.200** Pezetatik aurrera
800'54 EUROS €

Ba al zatoz?

1^a
 Euskal Herriko Agentzia

VIAJES EROSKI

BIDAIAK

► Prezio Onak baino gehiago

LARUNBATETAN, 22.00AK ARTE EROSKI HIPERMERKATUETAKO BULEGOETAN

1999ko uztaillak 4 ● ARGIA

15

■ Sergi Javaloyes: «Parisek 6 milioi libera zor digu»

Kalandreta eskola koopresiden-
tzia batek kudeatua dago. Sergi
Javaloyes biarnesa da kalandre-
tako koopresidenteetako bat. Be-
sierseko Jean Louis Blenet da bestea.
Mendebaldetik bata eta ekialdetik
besteak borroka gogorra daramate Pa-
risko Hezkuntza Ministerioarekiko.
Sergi Javaloyesekin mintzatu gara ka-
landretari buruz. Tarbeko Mankomuni-
tatearen zerbitzu saileko zuzendari hau,
literatur idazle ere bada. Eleberri bat
idatzia du gaskoiez.

■ **Kalandretaren urteurrena ospa-
tzean zeintzuk ziren zuen xedeak?
Zein da egin duzuen bilana?**

20 urteurrena ospatzeaz batera, gure
estrategia eta dinamika Parisen entzuna
izatea xede genuen; une honetan Hez-
kuntza Nazionalarekin gure estatutua
birnegoziatzen ari baikara. Gure bilana
biziki baikorra da, sekula baino ozen-
kiago zabaldu baita kalandretaren
proiektua hedabideetatik. Maleruski,
orain arte iritzi publikoak oso ideia es-
kasa izan du kalandretez. Eskualdeka
besterik ez, txokoka, Okzitanian barre-
na zabaldu gabe.

■ **Urte zedarria kontsideratu behar
da aurtengo ekitaldia, beraz?**

Bai. Gure iragana erakustera eman
dugu, eta aitzina egiteko indarra dugula
erakutsi ere. Baikorrak gara gure izpi-
rituari dagokionez, alta, Hezkuntza Mi-
nisterioarekiko harremanak kinka lar-
rrian dira.

■ **Hitzemandako sos parte handia
zor zaizue oraindik, ezta?**

Estatu frantziarrak 6 milioi libera
(150 bat milioi pezeta) zor dio kalandre-
tari: 28 lanpostu eta erdiren kostua.
1994an sinaturiko akordiotik jasoa be-
har genukeen dirua. Protokoloan dena
dira hitz xaloak, gero ordea, sosa eman
orduan betiko estakuruak darabiltzate.
Beren kontraesan juridiko-politikoei
buru ezin eginik.

■ **Nola antolatzen zarete frantses
Gobernuaren jarrera honi aitziz egite-
teko?**

Biltzar Nagusian gure estrategia fin-
katzen dugu, eta bat egiten dugu Fran-
tziako gainontzeko eskola minoriza-
tuekin. Seaska, Diwan, Bressola eta

ABCM eskolen estrategiarekin lotzen
saiazen gara, eta gure asmoak eta xe-
deak koordinatzen ditugu eremu juridi-
ko berean aritzeko.

■ **Zertan dira kalandretak pedago-
gikoki?**

Okzitaniera berreskuratu behar du-
gu, eta horretarako Okzitania kultural-
ki birkonkistatu. Orain arte ez da ekimen
jarraikorra izan eta, ondorioz, kalandre-
tak baliabide minimoekin segitzen du
bizirik. Gu ez gara egokienak gure pe-
dagogiaz deus esateko, baina frantses
pedagogoek ontzat jotzen dute gure la-
na. Zuek euskaldunek esperientzi-
az badakizue elebitasuna onuragarria dela
irakaskuntzan.

■ **Arazoetako bat egoitzen eskasia da
halakoetan. Borroka latzak izaten
dira tokian tokiko instituzioekin. Po-
litikoek lagunduak al zarete?**

Andre Labarrerekin gela publikoak
hitzeman dizkigu, eta laguntzeko prest
dela esan ere. Politikoek interes propio
bat izan ezean ez dute laguntzen. Azken
hogeitaz urtetan ez bezala, politikoak, uz-
kur badira ere, hasi dira pixka bat inte-
resatzen kalandretaz. Iritzi publikoaren
sostengua gureganatzen dugun neurrian
politikoen interesa handituko da, hori
ziur ●

■ **Sergi Javaloyes Paueko udaletxean;
kalandreta urtemugaren ospakizunean.**

PABLO S. QUIZA

OKZITAND

*Okzitanieraren egoera zinez
da larria. Duela hiru urte
aldizkari honetan eginiko
erreportajeak halaxe agertu
zuen. Gaur egunean
okzitanieraz bizitzeko hainbat
euskarri lantzen bada ere,
hedabide modernoan garaian
bizi garela kontuan harturik,
etorkizun latza du
okzitanierak.*

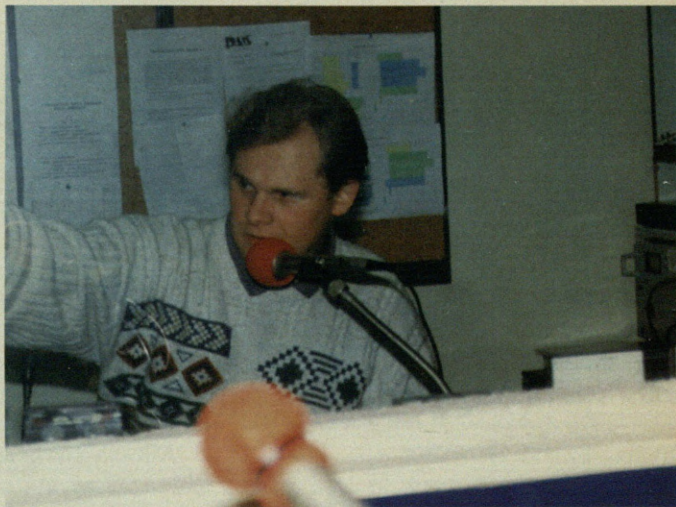
Sarrerako hitzak inorentzat asalda-
garriak izatea nahi gabe, ezin dugu
ezkutatu Okzitanieraren etorkizuna
larria dela. Pauera eginiko bisitan halaxe
antzean dugu. Okzitanieraz mintzo du-
tenen datuon sinesgarritasuna beti da za-
lantzakorra, hizkuntz guttitu honi buruzko
azterketa zehatz eta sakonik ez baitago.
Edonola ere, bere larritasunean, badaude
egon okzitanieraz bizi eta Okzitanieraren al-
de ari den okzitandar multzo preziatu bat.
Hain da zabala Okzitania, ordea.

INSTITUT OCCITAN. Okzitanismoaren
erakunde aitzindari modernoa 1946an sor-
tu zen: IEO (Ikaskuntza Okzitanoaren In-
stitutua). Gaur egun, Okzitandar Institutu
bat indarrean dago (Institut Occitan), haren
segida dena nolabait. Ekimen honek bu-
letin bat kaleratzen du hilero, eta berean
Okzitanierako aktualitatearen berri ematen
da. Okzitanieraz zein frantsesez idatzia, eta
frantses instituzioen aldetik eginiko aha-
legin minimotzat jo daiteke berau. Okzi-
tandar politikariek leku zabala dute berean,
ezari-ezarian ahitzen ari den hizkuntz gu-
ttitu honentzat asmo eta promesa ugariz
idazten dute, baina funtsezko deusik apor-
tatu ez. Esaterako, iazko ale batean, Claude
Allegre Frantziako Hezkuntza Nazionale-
ko ministroak aniztasun errepublikarra al-
darrikatzen zuen, eta okzitanieraz izateaz har-
ro eta fidela agertu ere: «*Ni dibertsitatearen
gizona naiz, eta okzitanioa gure hezike-
ta proiektu nazionallean integratzearen al-
dekoa*» zioen. Egun hauotan, berriaz, Fran-
tziako Kontseilu Konstituzionalak hiz-
kuntz guttiak izaniko jarrera berrets

DR ELEDUN KOPURUA BEHERA DOA

■ Radio Paiseko erredakzioa, nagusiez eta gazteez osatua.

■ Radio Pais Gaskoinaldean entzuten da batez ere.

izan du Errepublikako Jacques Chirac presidenteak. Lan gaitza izanen du Claude Allefrek heldu den mende berriaren hasieran, Okzitaniako eta bere nortasuna atxikiko baditu.

Inolako zalantzarik gabe, aro teknolo-
giko honetan, hizkuntz minorizatuen bizi-
raupena hedabideetan hartzen duten den-
bora eta lekuaren arabera jokatzten da. Ok-
zitaniera ez da egunero egiten den hizkun-
tza bizia, eta militante batzuen arabera, be-
re egoera dramatikoa da. Familia bidezko
transmisioa gero eta eskasago den honetan,
mintzatzen dutenen % 7k baino ez dute
irakurtzen —okzitandartzaleen ustez
1.200.000 bat lagunek baino ez dute ondo
egiten okzitanieraz, orain hiru urte egiten
zenaren erdia; haien hitzetan beti ere—.
Testuinguru honetan argitaratzen da «La
Setmana» astekaria Pauen. Astekari okzi-
tano honek 200 ale baino gehiago zabaldu
ditu engoitik. Kalandreta urteurrena kari
203. ale berezia atera zuelarik. Berean,
kultura eta gizarte gaiek lekua dute bere-
ziki, eta emeki-emeki erreibindikazio so-
ziopolitikoa lekua egiten ari da ere. David
Grosclaude da «La Setmana»ko zuzenda-
ria.

BOTEREAK KONFISKATUA. Ikerketa soziolingustiko batek erakutsi berri duenez, populazioaren % 6k okzitaniaz eginko eguneroko bat nahi du. Militante okzitanoen iritziz, ordea, herrialde honetan zaila da jendearen kontzientzia bizkortzea eta erreibindikazioak gauzatzea. Frantses

botereak konfiskatzen ditu ahalegin tipie-
nak ere. Okzitanoa ez da errekonozitua ez
ofiziala, eta gutxiengo batek baino ez du
horrela izan dadin benetako nahikaria era-
kusten. 12.000.000 milioi biztanletik 1.550
gazte ari dira kalandretan hezitzen eta al-
fabetatzen. Aski ote dira aitzinatzean bizi-
rik atxikitzeko? Anartean, «La Setmana»
astekariak atxikitzen ditu okzitandar kon-
tzentziadunen borondatea eta nahia.

RADIO PAÍS. Iparraldean gertatzen den antzera, irratia dira egoera larrian bizi diren hizkuntzen bitarteko euskarri sendoa. 1980 urteaz geroztik, Mitterrand deitu legeaz baliaturik, Okzitaniar ere martxan jarri ziren irratir libreak. Irrati libreak eta kasurako okzitaniaraz ari direnak. 1993tik aitzina, Radio País irratia da okzitandarren proiektu nagusia. Proiektu honetan, Biarno, Bigorre, Landak eta Gers departamenduentzako emititzen dute lau estudio ezberdinetatik. Beren uhinek Okzitaniako mendebalde hartzen dute. Hau da, Gaskoia bezala ezagutua den lurraldea. Radio País proiektu pribatua da, Ipar Euskal Herriko Euskal Irratiak elkartearen gisakoa. Bere ondoan, Radio France ari da, entzute handiko irratir publikoa, okzitaniaraz egiten duena ere, baina minutu sinboliko batzuk besterik ez. Funtsean, Radio France irratir publikoaren tokian tokiko emisorek hizkuntz guttietan ari diren irratien interesen aurkakoa da erabat. Radio País irratia dituen tresna eta bitartekoak kontuan harturik, bere uhinen hedapenak ez ditu eremu

guztiak hartzen. Bere programazioa ez da okzitanieraz osoro lantzen gainera. Behar-
rak agindurik, % 70 okzitanieraz egiten
da, gainontzekoa frantsesez. Radio País-
ek, kosta ala kosta, lan eskerga burutzen du
informazioaren esparruan. Informatiboe-
kin batera, erreportajeak eta eztabaidak es-
kaintzen ditu eguneroko lan gaitzari esker.
Kultura eta musika anitzaren zabaltzailea
izaki ere, errekonozimendu eskasa egiten
zaio frantses estamenduetatik ●

◆ MIKEL ASURMENDI

Calandreta
20 ans !
E òc !

scòlas qu'ensenhan en occitan festejan lor aniversari
12, 13, 14, 15 e 16 de mai a Pau. Gratuïtas e laïcs,
scòlas Calandreta se son desvolopadas un pauc per-
en pais occitan dempuèi 1980. Un desvolopament
i a la mobilitzacion de centenats de benevòles e d'un
mat d'ensenhants. Malgrat las dificultats Calandreta
narcar sos vint ans e preparar los 20 ans que venon.
calandreta viu. e bc !

5 dies d'aniversari
l'ocasion per artis-
cellans, bascos, bre-
e autes de viener
léner Calandreta.
das excepcionaus
previstas au *Zénith*
au e a l'entorn. Dele-
ons de las escolàs
max, bascas, catala-
e alsacianas seràn
entas tanben entà
ajar amassas aqueth
rsari

Vint ans tant per tant

Tant per nos com per la meitat de la comunitat catalanista, és una gran pregunta de què serveix un grup navètic de meitat o una associació de lleure esportiva a Catalunya? La resposta que'hi claria: qu'hi us recollia l'alt que respondo a metètle de l'immensió d'ortodox a la bilingüisme vertader. Mer la

■ Kalandretaren urteurrena kari
«La Setmana»k atera zenbaki berezia.

Joan-Frances Tisner Salies-en (Biarno) sortu zen 1954an. 1974. urtetik ari da musika munduan profesional gisara. Paueko musika fakultatean ikasi zuen. 1976tik 1987ra bitartean Canicula taldeko kide izan zen. Harrezkero, hamaikatxo ekoizpen burutu ditu.

“BEREBIZIKO ZAIT MUSIKAZ ETA TALDEZ ALDATZEA”

Ibilbide musikal oparoa da zurea, hainbat taldetan aritutakoa eta makina bat disko kalean duena. Nola hasi zinen musikan?

Musika oso gauza hurbila izan dut txikitatik. Euskal Herriaren mugan sortua naiz, Saliesen, eta oraindik oroitzen dut tipia nintzela, nire amatxik Arrangoitzera eramanez ninduela Luis Marianoren hilobia bisitatzen. Musika eta kantu tradizionala gure haurtzaroren parte izan dira.

■ **Zure heziketa musikalari erraparatutik, formazio oneko musikaria zara.**

Beno, normala. Musika eskola beste ikasketekin batera jarraitu nuen. Musika fakultatera ez nintzen oso gogotsu joaten. Eskolan musikarako grina kendu zidaten, eta hamasei urterekin ene kasa hasi nintzen berriz kitarra ikasten. Gero, kalandreta sortu zen garaian, bizpauru kantu konpo-

satu eta handik goiti, nolabait, behartua izan nintzen gehiago ikastea.

■ **Musika gaskoiaren agerlea zaitugu. Nolakoa izan da musika gaskoiaren bilakabidea azken hoge urteotan?**

Musika gaskoian bi aldi dira. 1980. urterarte hitzak eta mezu politikoak ziren inportanteena; Euskal Herrian bezalatsu

■ **“Musika gaskoian bi izan dira azken aldiak: erreibindikatiboa 1980 urtera arte eta harrezkero artistikoagoa”**

edo. Hamarkada haren hasieran musikariak profesional eta artistago bilakatzen joan ziren, ni neroni barne.

■ **Kantari profesionala zara. Noiztik?**

Paueko Letretako fakultatean ikasi eta musikaren ildotik segitzea erabaki nuenetik. 1974an deliberatu nuen nire ibilbide musikala urratzea, eta musika tradizioa-

laren ildoa abiatzea ere. Konposizioa eta akustika pixka bat ikasia, Canicula taldea osatu nuen, musika gaskoi tradizionala berreskuratzea eta eguneratzea xedea izaki. Canicula 1987rarte iraun zuen.

■ **Zure diskografia ikusirik, musikari eklektikoa zara zinez.**

Bai. Tradizionalarekin batera, beste musikak esperimentatzea dut gogoko. Gure musikaren sustrai tradizionalari jazz eta rocka erritmoak erantsi nahi izan dizkio; beste kulturetako musikariek bezalatsu. Beste musikoen —Frank

Zapa, nire kasuan— eragina saihestezina da musika konposatzerakoan.

■ **Musika ugari eta talde ugariarekin aritzen zara aldi berean...**

Bai. Caniculan ari nintzen bitartean, beste taldeekin lau disko burutu nituen. 1989a urtemuga garrantzitsua izan zen. Canicularekin «Musika gascona» izeneko bigarren diskoa argitaratu ondoren, hura agurtu eta Suber Albert taldea antolatu nuen. Talde honekin arestian aipaturiko jazz eta rock kantuak grabatu nituen «Biarnes cap e tot» izeneko diskoan.

■ **Talde hark bi urte iraun zituen. Landerida dantza taldean jo zenuen eta Verd e Blu taldea osatu ere. Dagoeneko hiru disko argitaratu dituzu formazio honekin. «Musica de Gasconha», «Musica a dançar» eta «Ompa o só?». Zer da proiektu hau hain justu?**

Verd e Blu 87an sortu nuen Maria-Ca-ludia Hourdebaigt, Cristian Josue, Crestina Mosques, Miqueu Lahiteta eta Marc Castanetekin batera. Canicula ildotik, musika gaskoi tradizionala berreinterpretatzen dugu gure gisara. Landak eta Biarnoko aireak bildu ditugu orain arte.

■ **«Ompa o Só?» diskoaren aireak ez zaizkit arrotzak egiten.**

Zuberoko musika ezagutzen baduzu, ez prefosta. Zuberor musikak eta gureak

■ Joan-Frances Tisner kantari okzitandarra Biarnoko Sant-Haust herrian bizi da.

MIKEL ASURMENDI

■ «Nuova canzone» fenomenoa ere Okzitanian

■ «Okzitandar musikariak eta zuberotarrak antzekoak dira».

Kataluniako «Nova canço» mugimenduaren antzeko bat sortu zen Okzitanian ere 60ko hamarkadan: «Nuova canzone» izenez ezagutua. Okzitaniaren berpizkunde garai berria ekarri zuen «Nuova canzone» fenomenoak. 60ko hamarkadan hogeita hamar bat kantarik protagonizatutako mugimendu kultural eta sozial hark okzitandar abertzaleen gogoan dirau egun oraindik ere. Bere kulturarekiko jakingura zuen publikoa ernatu zen kantari eta musikari berrien abarora. Matxinada eta errebolta garaia izan ziren; okzitandar kantuek maitasun eta etsipenezko me-

zuak helarazten zituzten garaia. Garai haren hastapenean —1959. urtean— Partito Nazionale Occitano sortu berria zen, eta beranduago, 1970 urte aldean, Lotta Occitana eratu zen. Alderdi eta mugimendu politiko okzitandarrak, alabaina, ez dira gauza izan oinarritzko alternatiba politiko bat eraiki ahal izateko. Kultur eremuan lantzen diren espresioak dira okzitandarren aldarri sendoenak. «Ez dok amairu» fenomenoaren gurean bezalatsu, «Nuova canzone»ren uholdeak okzitandarren gogoan dirau oraindik ere.

CLAUDI MARTI ENBLEMATIKOA.

70eko hastapenean kantari enblematiko batek arrasto ezabazeina utzi zuen gero musikari okzitandarren baitan. Claudi Marti kantaria dugu bera. Errebelazio moduko bat okzitandar munduarentzat, ahitzen zihoan kultura baten agerlea eta okzitandar militatateentzako berealdiko erreferentea. Kantari honek musika zirkuitu bat zabaldu zuen garai zail haietan. Hark zabalduko bideari, pixka bat beranduago, Patric izeneko kantariak jarraipena eman zion hamarkada bukatu bitartean. Patricek gainera areago landu zituen mezu erreibindikagarriak. Arestian aipaturiko alderdi eta mugimendu politikoaren babesera ibili ziren Patric eta bere garaikideak. Nazionalismoa eta klase borrokaren kontzientziaren mezulariak ziren orduko kantariak.

NADAU TALDEAREN SORRERA.

Nadau taldea da oraindik ere Okzitanian musika erreferentea. Nadau gaskoia da, eta okzitaniartasunaren aldarrikatzaile izan da azken hogeitau urteotan, baita arrakasta handia bildu ere. Jean-Jacques Casteret, kalandretaren 20. urtemugaren antolatzailearen aburuz, kalandreta eskolen sorreran eragin garrantzitsua izan zuten Nadau taldeko kideek. Musikari eta literatur egile okzitandarrek beren aletxoak jarri zuten orduan, eta urtez urte, kalandretaren festan parte hartzen dute doan.

MUSIKA TALDE ELEBIDUNAK.

Joan den hamarkadan okzitandar musikak arrakasta handia bildu izan zuen. Kantari edo musikari bakarlaririk ia ez dago ordea. Musika taldeak dira gehienak. Marseillako Massilia Sound System eta Tolosako Fabulous Trobadors dira talde ospetsuenak. Hauek folka eta tradizionala jorratzen dute eta okzitandarrak abesten. Bernat Lubat jazz musikaria, musika tradizionalaren ildotik at ari da eta okzitaniaraz abesten du ere. Bera da gaskoiez urtero egin ohi den festibalaren arima. Azken urteotan, Nax Vonica izeneko taldea okzitandar gisa agertu da, baina frantsesez kantatzen dute baita ere. «Nouva canzone» fenomeno historikoarekin fidel segitzen dutenentzako ordea, seinale txarra da espresio okzitandarra frantsesez nahastua agertzea ●

fondo komun bat dute. Erritmoak aise antzematen ditugu elkarrekin jotzen dugunean. Xirula eta tuntuna jotzen ditugunez, printzipio musikal berak ditugu; dantzarako joera eta izpirituak bertsuak.

■ Euskal Herriarekin biziki lotua zara.

Xiru festibala edo Urdiñarbeko jaialdietan parte hartu ohi dut usu. Mixel Etxekopar zuberotarrak parte hartu du bakarkako nire azken lanean; «Camelica» diskoan. Lapurdiko Basusarriko Patxi Perez dantzariarekin proiektu bat lantzen ari naiz, eta Hegoaldean ere aritu naiz. Getxoko jazz festibalean jo dut eta Gasteizen Joseba Tapiarekin joko dut udan.

■ Zu bezalako musikariek erraz gainditzen dituzue mugak, antza.

Lagunak ez ditugu egiten bide hurbi lenetan beti ere. Joseba Tapia eta biok Italiako jaialdi batean ezagutu genuen elkar.

■ Askok mugitzen zara. Talde ezberdinekin eta Okzitaniatik kanpo ere.

Niretzat berebizikoa da taldez eta mu-

■ Joan-Frances Tisner okzitandarrak Joseba Tapiarekin joko du aurtengo Gasteizko jazz jaialdian

sikaz aldatzea. Ezingo nuke talde finko batekin aritu eta musika bakarra egin. Musikari ezberdinekin aritu beharra daukat eta musika ezberdina jo ere.

■ «Manufactures Verbales» proiektuan ari zara, bestalde. Zer da hori?

Musika garaikidea eta tradizionalaz eginiko «Cpuills de ñau» obra eszenan jokatzeko dugu. Ius Bernet da koreografoa eta musika nik idatzia da. Lau dantzari, hiru musikari eta ehun kantarik parte hartzen dugu.

■ Zein da zure oraingo estatusa?

«Intermittante des spectacles» gisa ari naiz. Frantziaren nire gisako askok darabilten lan moldeak. Zaila da kalkulatzeko, baina Okzitania osoan ehun bat pertsona ibil gaitezke modu honetara. Urtean lau-roguei bat agerraldi musikal burutu ohi ditut, gehienak Okzitania aldean; baina Frantzia eta Europa aldeko aretoetan ere dezente jotzen dut ●

◆ MIKEL ASURMENDI

Une honetan, Frantzia ezik, programa nuklearrak geratuta daude; Europan zentral nuklear berririk ez da eraikitzen. Baina, egia esan, etorkizunari begira, energia nuklearrak eduki dezakeen egitekoari buruzko eztabaidak aurrera jarraitzen du.

ETORKIZUNeko ENERGIARI BURUZKO EZTABAIDA PIL-PILEAN

■ Txernobileko zentrala berriki ireki izanak energia nuklearraren gaineko eztabaida piztu du.

Ukranian Txernobileko zentrala berriki ireki izanak eta Alemanian energia nuklearra bertan behera uzteari buruzko lege proiektu baten iragarpenak —ondoren atzeratua izan denak— berriro piztu du garapen jasagarriari eusteko energia mota egokienari buruzko eztabaida. Euskal Herriko hiritarrek ezin dute eztabaida horretatik kanpo geratu, energia nuklearreko ingurune batean sarturik gauden heinean. Hegoaldean, batetik, ez dago batere garbi zein izango den Lemoizko Basordas Kalan (Bizkaian) gerarazitako instalazioen etorkizuna —oraindik ez daude erabat deseginda— eta, bestetik, nahiz Burgoseko lurretan egon, gugandik oso hurbil dagoen Santa Maria de Garoñako zentrala dugu, jardunean 28 urtetik gora egin arren, orain-

dik lanean ari dena. Eta Iparraldea, berriz, Estatu frantsesaren barruan dagoenez, Europan energia nuklearraren erabilerarik handiena egiten duen ingurunean sarturik dago. Gure irakurleek eztabaida horren ikuspegi orokor bat izan dezaten, gaiari buruzko ikuspuntu ezberdineko bi pertsonaren iritzia jaso nahi dugu, duela gutxi «El Pais» egunkarian ezagutzera emandakoak.

IKATZA ETA ENERGIA NUKLEARRA. Espainiako Segurtasun Nuklearraren Kontseiluko lehendakari Juan Manuel Kindelanek dioenez, gasaren erreserbak huts egiten hasten direnean ikatza eta energia nuklearra izango dira erreserba eskuragarriak. Energia nuklearraren erabilerak oso hedatua dago munduan zehar, 30 urtetik gorako esperientzia dago, eta «se-

gurtasun maila handi batez garatuta da». Hala ere, onartzen du bi istripu larri izan direla. Horieta batak kanpoan inolako kalterik ez zuen eragin (EEBBetako Tree Mille Islanden 1979an) eta besteak, urte batzuk beranduago, ondorio guztiz larriak eragin zituen Ukraniako Txernobilen.

1998an 437 erreaktore zeuden munduan; hauek erabiltzen den energia guztiaren % 18 sortzen dute (Lituania, Frantzia eta Belgikan % 60tik gora, eta Ukraina, Suedia, Suitza, Eslovenia, Hungaria eta Bulgarian % 40tik gora). Gas turbinen arloan aurrerapen teknologiko handiak izan dira eta elektrizitatea modu merkean sortzeko aukera ematen du. Ez dago, gainera, energia nuklearrak eskatzen dituen inbertsio erraldoiak egin beharrik. «Beraz —dio Kindelanek— onuragarriagoa izango da dirua epe nahiko laburrean berreskuratzeko aukera ematen duten teknologietan inbertitzea (gas naturalaren bidezko ziklo konbinatua, kasu), 10 edo 20 urte behar dituzten energia nuklearraren moduko teknologietan baino».

Horretan oinarriturik, Kindelanen usteetan, datozen urteetan ez da proiektu nuklear berri handirik izango, Asiako salbuespenen bat izan ezik. Baina, bestalde, ez du uste jardunean ari den zentralik itxiko denik, baldin eta bere jarraipenerako inbertsio ikaragarriren bat behar ez bada.

Zer nolako etorkizuna izan dezake energia nuklearrak epe luzera? Kindelanek gogorarazten du, Lopez Bravok, bere garaian, fuel-oliozko zentraletan erruz inbertitzeko bidetik jo zuela, eta gero programa nuklearraren eromena etorri zela; ondoren,

■ Garoñaren bizia beste 10 urtez luzatu nahi dute

Espainiako Gobernuako Ministroen Kontseiluak mahai gainean du dagoeneko Garoñako zentralaren bizia beste hamar urtez luzatzeko Seguratasun Nuklearreko Kontseiluaren aldeko txostena. Uztailaren 6a baino lehen, egun horretan bukatzen baita duen ustiapen baimena, Ministroen Kontseiluak erabaki bat hartu beharra dauka. Eta badi-rudi, nahiz eta herritarrek eta hainbat erakunde aurka egon, zentralak jardunean jarraituko duela 2009. urtea arte. Euskal Herriko talde ekologistak berehala erantzun dute erabaki horren ardura-gabekeria eta larritasuna salatuz eta deialdi bat egin diete eragindako erakunde guztiei, Espainiako Ministroen Kontseiluak zentral nuklear horren bizia beste hamar urtez luzatzearen aldeko eraba-

kia hartu ez dezan saia daitezen. Garoña (Gasteiztik 40 km. baino gutxiagora eta Bizkaiko Enkarterrietatik 60 km. ingurura) eta Zurita (Guadalajara) zentralak Espainiako bi zaharrenak dira, lehen belaunaldiko deitzen zaien horietakoak.

Harrigarria gertatzen da, zentral nuklearren bizialdia erabakitzerako garaian munduan zehar nola jokatzeko den ikus-tea. Munduan lanean jarri zen lehen zentral nuklearra, Shippingport-ekoa (EEBBetako Pittsburg-etik hurbil), 1982an itxi zuten, 25 urtez aritu ondoren. Eta, noski, istripuren bat gertatzen de-nean, iraupen hori are gehiago laburtzen da. Hor daude, adibide gisa, Txernobil Ukrainan, Vandellos Katalunian, 1986 eta 1989az geroztik itxita, hurrenez hurren. Baina Garoñakoak, dirudienez, na-

hiz eta 25 urteak duela hiru urte beterik izan eta azken urte hauetan hainbat matxura gertatu, jardunean jarraituko du.

Zentral nuklearren jabeak banketxe handiak eta familia gutxi baina boteretsu (batzuk Negurikoak) batzuk dira. Hauek, beti baldintzatzen dituzte erabaki politiko handiak eta euren negozioei kosta ahala kosta eutsi nahi dietenez, Espainiako Gobernuan indarra egiten jarraituko dute. Iberdrolak, besteak beste Garoñako zentralaren nagusi denak, 110.676 milioi pezetako (4.427 milioi libera) mozkin garbia lortu zuen 1998an. Garoñak 4.000 milioiko mozkin eman zion. Espainiako sektore elektrikoko lau enpresa handiek 1998an 336.582 milioi pezetako etekinak lortu zituzten, iazkoekin alderatuz % 10eko igoera izanik ●

PSOEek ikatzeko zentralak eraikitzeari ekin ziola, eta azkenik, gas naturalaren garaian gaudela eta ikusi beharko dela zein izango den 2020. urtean nagusitzen den lehengaia. Bere ustez, «hala ere, ez da alternatiba handirik geratzen. Epe luzera, ikatza eta energia nuklearra izango dira erreserba eskuragarriak, gasaren erreserbak huts egiten hasten direnean (oraindik, oso luze iraun badezakete ere)».

Energia berriztagarrien bidea, Kinde-lanen ustez, «bultzatu beharreko aukera da, I+G arloko ahaleginak indartuz, baina ez zait iruditzen 20 edo 30 urteko epean egongo den eskaera bete ahal izango duenik, eskaera horrek, mundu ez garatuko biztanleriaren eta bizitza mailaren gorakadaren ondorioz, ezinbestean oso gora egingo baitu». Amaitzeko dio, «txarrena hemendik 30 urte ingurura berriro energia nuklearreko inbertsioak egiten hasi beharra izango dela, eta bitarte horretan lortua dugun teknologi gaitasun sofistikatua galdu izana, arlo horretan proiektu berririk ez garatzeagatik».

Ramon Folch Biologian doktorea da eta hainbat kargu ditu garapen jasagarriarekin eta ingurugiroaren kudeaketarekin zerikusia duten gaietan. Energia nuklearra ez erabiltzearen aldeko ageri da «duen kosta, duen balioa baino handiagoa delako». Folchek dio, egindako inbertsioa izugarria eta energia eskaeraren igoera etengabea

izan arren, une honetako indar nuklearra, mundu mailan, iazkoa baino murriztagoa dela, eta dirudienez behera egiten jarraituko duela. Oraitxe bertan, World Information Service on Energy-ren (WISE) datu ofizialen arabera, une honetan 28 erreaktore daude eraikuntza aktiboan munduan, honela banaturik: 1 Argentina, Brasil, Eslovakia, Iran, Japonia eta Pakistanen; 2 Txekia, Taiwan eta Ukrainan; eta 4 Hego Korea, Txina, Frantzia eta Indian. Hau da, 5 bakarrik Lehen Mundu industrializatuan.

Gauzak horrela, Folchek zera dio: «Frantzian izan ezik, erreaktore bat bera

duen madarikazio ugari eragingo».

Folchen ustetan, energia nuklearraren aldekoen okerra, berak zalantzan jartzen dituen bi irizpideren ondorio da: fakturazioaren igoera ezinbestekoa da garapenerako eta nuklearizazio masiboaren ondorioak teknikoki eramangarriak dira. Irakasle honen ustez, bi irizpide horietako batak berak ere ez du zentzuzko azterketarik gainditzuten. Biek akats sakon batean huts egiten dute, hain zuzen ere gaur egungo eredu sozioekonomikoa kolokan jartzen duen berberan, hau da, disfuntzioak, eraginkortasun ezak, arriskuak eta bidegabekeriak betiko eta sistematikoki kanporatzeko «atzaldekotzat jotzen diren bat» beti eskura izango dela pentsatzean.

Folchek dio «eskaintza energetikoa ziurtatzen saiatu ordez, haren eskaera kudeatzen ahaleginduz gero, premiak orain ezinbestekotzat jotzen direnak baino txikiagoak izango lirakekeela. Ongizate gizarte gaizki hezia da eskaerari gora eragiten diona, baina bera da baita ere arriskuak okerren eramaten dituen. Azken batean, irizpide ekonomikoak beraiek dira energia nuklearra zalantzan jartzen duten lehenengoak. Eta horrek min ematen die industri garapenzale amorratuei, izan ere, hain ondo ateratzen zaizkie beren kontuak disfuntzioak kanporatuz, kostuen erdia bere gain hartu gabe...» ●

◆ DANIEL UDALAITZ

■ Gasaren erreserbak huts egitean, ikatza eta energia nuklearra izango dira erreserba eskuragarriak

ere ez dira eraikitzen ari Europako Bata-sunean, EEBBetan, Kanadan edo Errusian. Bestalde, egun jardunean ari diren erreaktore gehienak 70eko eta 80ko hamarkadetan eraiki ziren eta, beraz, 2010 eta 2020 inguruan utziko diote erabilgarri izateari. Itxura denez, ez dira ordezkatuak izango». Eta honako galdera egiten du: «Hogei urte barru zertan geldituko da fisio bidezko energia nuklearraren industria indartsua?». Erantzuna: «Ezer gutxitan. Hobeto esanda, bai, hondakinen oinordetza astuna utziko du, kudeatzen zaila izango dena eta, beraz, beldur naiz ez ote

Urtero legez, beroarekin batera badatoz barnetegiak, behingoz euskara erabiltzen hasteko pauso zail hori emateko baliabide apartak. Ikaslea egunaren 24 ordutan euskal giroan murgildurik egoteko eskaintza oparoa dugu aurten.

HELDUEN UDALEKUAK EUSKARAN TREBATZEKO

ALBERTO ELOSEGI

■ Euskal Herriko 30 herritan izango dira uda honetan barnetegiak; bertan, euskara ikasteaz gain, giro atsegin batez gozatu ahalko da.

Euskara ikatea gauza astuntzat jotzen duenak irakur beza AEK-k antolatutako barnetegien kanpainak dioena: «Uda ere garai aproposa da euskara ikasten jarraitzeko, aproposena agian inoiz baino denbora libre gehiago dugulako. Eta eguzkiak, beroak eta eguraldi onak sor dezaketen nagitasunaren aurrean eskaintza atsegin, freskagarri eta erakargarria prestatu du AEK-k, beti ere euskara ikatea eta udaz gozatzea bateragarriak izan daitezten. Berrito ere, euskara ikatea izango da uda honetarako planik hoberena».

Orain dela 20 urte AEK-k martxan jarri zuen egitasmo mota hau emankorra gertatu da hainbat eta hainbat euskaldunberrentzat, euskara ikasteko erarik azkarrena eta eraginkorrena baita. Hala, formularen arrakasta ikusita, 1999an barnetegi eskain-

tza oparoa dugu udari begira. AEK-k berak, kasu, 700 ikasletik gora izan zituen iaz antolatutako barnetegietan, eta aurten milara inguratzea dute xede.

Formula sinplea da: 2, 3 edo 4 astez 30-40 ikasleko taldeak etxe batean biltzen dira euskara ikasi asmoz. Goizez eskolak ematen dira, baina horrez gain denetarako astia dago barnetegietan: txangoak, kultur ekintzak, parranda, tailerrak (antzerkia, dantza, ipuinak, eskulanak)... Helburu nagusia ahozko adierazpena edo mintzamina lantzea da.

Euskaltegiek kontu handiz aukeratzen dituzte barnetegietarako herriak: ingurune euskaldunetan kokatuak, bizitza sozial garrantzitsua daukaten herriak aukeratzen dira, eta alde zuzenetik herrikoekin harreman sareak bilatzen dira ikasleak benetan herrikoekin mintza daitezten. 30 etxe ingu-

ru egokitu dira aurten Euskal Herriko gune euskaldunenetan.

AEK-k udaberrian ospatu den Korrika-ren irudia erabili du orduan azaldutako konpromisoa barnetegietara eraman asmoz. «*Segi. Euskara ikasi*» lelopean 16 barnetegi antolatu ditu uda honetarako beste horrenbeste herritan: Bizkaian Aulesti, Forua, Ondarroa eta Gatan; Gipuzkoan Aduna, Aia, Amezketta, Azpeitia, Lizartza, Oiartzun, Zaldibia eta Zerainen; Nafarroan Arantza eta Goizuetan, baita Nafarroa Beherean (Urepelen) eta Zuberoan ere.

IKAk Doneztebe, Etxalar, Leitza, Lesaka eta Uztaritz herriak aukeratu ditu barnetegiak antolatzeko. Zenbait euskaltegi txikiagok euren herrietan bertan antolatzen ditu barnetegiak, hala nola Zornotzako Aurten Bai barnetegiak zein Lazkao-Maizpide euskaltegiak. Bilboko euskaltegiek, jakina, inguru euskaldunagotara jotzen dute mintza praktika egonaldiak antolatzeko. Bilbo Zaharra euskaltegiak Muxikan hartua du etxea, Ulibarri euskaltegiak Arantzazun, eta Uztarrik Artean. Gabriel Aresti euskaltegiak, berriz, ekainaren 14tik irailaren 11ra bitartean erabiliko du Sakanako Bakaikun duen etxea, uda

Euskara sailaren babeslea:

ARRASATEKO UDALA

**"Eman da
zabal zazu"**

osoan zehar hainbat txanda antolatuz.

Ikasle bakoitzaren euskara mailak bere neurriko barnetegia dauka, eta kasu gehienetan maila ertaina edo altua duten ikasleei zuzenduta badaude, hasi berrientzako barnetegi bereziak ere antolatzen dira, esate baterako Maizpidek, Aurten Baik, Uztarrrik eta AEK-k Iparraldean antolatutakoak.

Adinaren arabera banaketarik ez da egiten normalean taldeak osatzerakoan, eta hala, adin guztietako jendea batzen da elkarbizitza aberastuz. Egonaldien prezioari dagokionez, ezberdintasunak dauden arren, barnetegi batean bi, hiru edo lau aste igarotzeak 40.000 eta 65.000 pezeta bitarteko prezioa du.

ESKAINZA BEREZIAK. AEK-k barnetegi *klasikoez* gain zenbait eskaintza berezi prestatu du uda parte euskara maila hobetzeko aprobetxatu nahi dutenentzat. Hiru izango dira barnetegi berezi hauek: Mintzapraktika, Mendealdeko euskara eta Familientzako barnetegia.

Mintzapraktika goi urratsetako ikasleei zuzenduriko tailerra da. Ahozko euskararen trebatzeko aitzakiarekin bideoa eta musika jorratzen dira antolatutako ekintzetan: gidoi eraikuntza, erreportajeak, bideoklipak, kantak... egiten dira.

Euskaltegian ikasitako euskara batua- ren eta inguruko euskalkien arteko zubiak eraiki nahian antolatu du AEK-k Mendealdeko euskara izeneko egitasmoa Bizkaiko Aulesti herrian. Hamaikatzeko urte euskaraz ikasten jardun edota jada euskalduntze prozesua amaitua dutenei zuzendua dago abuztuaren 1etik 15era bitartean egingo den barnetegi hau. Ikasleak jatorrizko hiztunekin harremanetan jartzea ahalbideratuz, klasean ikusitakoa frogatu eta erabiltzea du xede.

Familientzako barnetegien helburua, berriz, guraso eta seme-alaben artean euskaraz aritzeko ohitura sendotzea da. Izan ere, asko dira seme-alabak euskal eredu- tan matrikulaturik dituzten arren, euskaraz hitz egiteko zailtasunak dituzten gurasoak. Egun osoan euskaraz bizitzeko aukera izateaz gain, kezka bera duten gurasoak eza- gutu eta elkar laguntzeko parada dute. Azpeitia, Goizueta eta Amezketa antolatu ditu AEK-k gurasoen barnetegiok. Udaleku baten antzera, haurrak begirale batekin daude gurasoak goizeko klaseetan dauden artean, eta arratsaldeetan familian

◆ PERU C. SABAN

Arturoren kaiera

EUSKARAZKO ESKAINZA NUP-EN

Ikasleendako oporrak iritsi dira jada, baina datorren ikasturtea hasten denerako Nafarroako Unibertsitate Publikoko (NUP) ikasleek euskaraz ikasteko aukera gehiago izango dute. 180 ikasgai eskainiko ditu gure hizkuntzan, pasa den ikasturtean baino 32 gehiago. 15 titulaziotan izango da euskaraz zenbait ikasgai ikasteko abagunea, eta horietako bitan, Ingeniaritza Industrialean eta Telekomunikazio Ingeniaritzan, lehenbiziko aldiz. Iragan ikasturtean 563 izan dira euskarazko ikasgaiak aukeratu dituzten ikasleak eta gehienak Nekazari Ingeniaritza Teknikoan eta Nekazari Ingeniaritzan.

HB-REN PROPOSAMENA

Herri Batasunak lurralde, eskualde eta udalerrri orotan euskara berreskuratzeko plangintzak proposatu ditu. Plangintzok hamabi urteren buruan aurrera eraman beharrekoak dira, gizartearen partehartzea bultzatuko dutenak eta behetik gora egin beharko direnak. Honekin batera, Herri Batasunak erakunde guztien aurrekontuen % 2 euskarari eskaintzea eskatzen du.

UDAL AGIRIAK EUSKARAZ

Herritarrek udal administrazioarekin euskaraz modu naturalean aritzeko bitartekoa eskaintzea du helburu Joxe Ramon Zubimendik eginiko «Udal agiriak» liburuak. Udaletan gehien erabiltzen diren 80 agiri ereduak bildu ditu Udalerrri Euskaldunen Mankomunitateak (UEMA) bultzatu eta Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak (HAEE) diruz lagundu eta argitaratu duen lanean. Euskarazko agiri ofizialetan «euskara naturalaren estiloa bilatu behar da», Zubimendiren esanetan.

EUSKARAZ FUNTZIONATZEA ILEGALA?

Udal agiri eta idatzi guztiak, hots, udalak euskaraz funtzionatzea, ilegala dela adierazi du berriki Espainiako Auzitegi Gorenak. Aizarnazabaleko Udalak 1992an onartutako ordenantza dago auzi honen oinarrian. UEMAk euskaraz lan egiteko aurkeztu mozioa aho batez onartu zuen udalbatzak, eta horrek, UEMako lehen- dakari Mikel Illaregiren hitzetan, «ez du inor diskriminatzeko».

U r r e a

■ Frantziako Postak euskararekin duen jarrera salatu asmoz, Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundeak (AEK), Euskal Herrian Euskarazek (EHE) eta Gure Irratiak kanpaina bat abiatu dute. Milaka gutunazal inprimarazi dituzte «Postak euskarari tirrit!» leloarekin, eta euskaltzale guztiei dei egiten diete gutunak igortzeko erabil ditzaten.

I k a t z a

■ Duela hilabete pasatxo alegiazko ingeniaritza eremuan Europako gune garrantzitsuenaren dena zabaldu zuten Gasteizko antzinako azukre-lantegian. Eusko Jaurlaritzak finantzatutako eraikina da berau. Kanpoan paratutako iragarkiak, ondoko argazkian ageri denak, bertan euskaraz izan dezakeen presentzia islatzen digu, hutsaren hurrengoa, alegia.

ZURIGORRIEN ENTZIERRO

*Ziudade zaharreko
karriketan hilabetea da
Sanferminen itzala soma
daitekeela. Dendetako
erakusleihoetan asteak
daramatzate
zuri-gorritan apaindu
dituzten plastikozko gizon
emakumeen manikiak;
are gehiago, irudi
futuristek Salou edota
Hondarribira joateko
egokiak diren
bainujantziak soinean
eramanik ere, lepo zapia
eta gerriko gorria loturik
agertzen dute aspalditik,
konbinazioak estetikaren
oinarrizko arauak bertan
xahutu arren.*

*Eta berriz konbinazio
celebre horren garaia
iritsi da, hilaren 6tik 14a
arte (azken egunetan
koloreak bere arrastoak
galduko baditu ere).
Korbata eta blusa garaiak
ere bizi izan dituzte ordea,
Sanferminek. Jaietako
programa frantsesez
argitaratzen zeneko
urteak ere bai. Mende
bateko Sanfermin
ezagutu nahiz gero,
programak begiratu
besterik ez dago.*

Iruñeko populazioak 200.000 biztanle eskas ditu eta lau bider eginen du uzta-laren 6tik aitzina, eta zortzi egunez (zortzi gauzez ere, noski). Atzerritarren kasuan gainera, Ernest Hemingway idazlearen izpirituaren lorratze-tan etortzen direnen sokak ez du etenik. Idazleak 1923 urtean bisitatu zuen aurre-nekoz Iruñea, «Toronto Star» egunkarirako idazlan batzuen aitzakian. 1926 urtean «Fiesta» elaberri entzutetsua izkribatu zuen Iruñea eta bere jaiak izanik protagonista nagusiak. Aurten, gainera, bere sorreraren urteurrena ospatzen delarik, beldur dago gehiegizkoa ez ote den izanzen australiar, kanadiar eta amerikarren uholdea, garagardo merke eta sangriakoa gehienbat. Euren jarduera izendatu dute: zikina eta merkea. Horrenbertzez, turismo bulegoetan egin galdetegi baten arabera, 30 urte izan ohi dute batez bertzeakoan eta 5.000 pezeta inguru gastatzen omen dituzte eguneko. Ostatuaren preziorik ez dute hemen sartzeko joerarik, bisitarien erdiak baino gehiagok hiria bera baitu goatze mesanotxetzat. Bisitaren zergatiaz galdegiten duen itaunak hitz bakarra izaten du erantzun modura hiru kasutatik bitan: «Fiesta». Hortaz euren agertzea.

Baina, zer izanzen

ASISKO URMEKETA

lirateke Sanferminak zezenen ezean? Deus ez. Ezer gutti izanen zirela erran nahi baita goizaldeko entzierrorik gabeko jaiak, edota zezenketak faltan dituztenak arratsalderako. Horrela, aunitzek kulunka berdinean paratzen dute Fermin saildua bera eta animalia hauen iluna.

Aurtengo jai egunei begira zortzi dira atonduriko zezenketak. Uztailek 8, asteazkena, Marques de Domec etxearen sei zezen izanzen dira bada lasterka ibiliko di-

renak lehendabiziko entzierron. Arratsaldean, berriz, hauek hilko dituzten toreatzaileak Emilio Muñoz, Morante de la Puebla eta Miguel Abellan izanzen dira. Horrelakoa da behintzat ahalegina, hots, toreroak akabatu dezan animalia.

Hurrengorako Guardiola Fantoniren zezenak Pepin Liria, Vicente Bejarano eta Eugenio de Mora toreatzaileendako ekarriko dituzte. Ortziralar dagokionez, Cebada Gagoren animaliak eta Manuel Caballero, Pepin Liria eta Eduardo Davila egonen dira aurrez aurre. Larunbatean gero, Adolfo Martin etxeko zezenak agertuko dituzte Tomas Campuzano, Miguel Rodriguez eta Javier Vazquez toreatzaileen mesedetan. Eduardo

ASISKO URMEKETA

RA TXUPINAZOAREN ZAIN

ASISKO URMENETA

Miura semeen abeltzainen animaliak ekarriko dituzte igandean, hauen aitzinean ausartzeko Sergio Sanchez, Juan Jose Padilla eta Antonio Ferrera.

Astlehenerako, uztailak 12, Jandilla etxeko zezenen eta Enrique Ponce, Francisco Rivera Ordoñez eta Jose Tomasen arteko lehia iragarrita dago. Azkenurreko egunean jada Guadalest etxeko animaliak eta Juan Antonio Ruiz Espartaco, Francisco Rivera Ordoñez eta Morante de la Puebla jardunen dute nor baino nor. Eta azkenekoz, Gutierrez Lorenzo eta San Pelayo de Guareña etxeko zezenak ekarriko dituzte Cesar Rincon, Enrique Ponce eta Jose Tomasen aurka ibiltzeko.

MIKEL MARKEZ, RUPER ORDORIKA ETA FERMIN MUGURUZA. Berdina erran genezake musikari dagokionez, musikaren zalapartarik gabe balio murrizteko jaiak ukanen genituela, alegia. Horrela, eskaintza zabala egituratu dute jai egunetarako eta izen handien zerrendan Tahures Zurdos ibiliko da uztailaren 7an, Ruper Ordorika 8an, La Decada Prodigiosa 10ean eta Serafin Zubiri 11an. Modu berdintsuan Fermin Muguruza 10ean edota Drogasen gidaritzapean osatu duten La Venganza de la Abuela uztailaren 11an ahaileginduko dira, bertzeak bertze, hiriko zokoak harrotzen.

Bertzalde, euskal giroko Euskoplaza atondu zuten joan den urtean estreinako aldiz Iturrama auzoaren inguruan. Aurten goan egitasmoaren bigarren edizioari ekin zaio, baina Medialuna inguruan zutituko dute eskenatokia, Alde Zaharretik bada gertuago.

Taldeen zerrendari dagokionez Behin Betiko eta Betagarri egonen dira uztailaren 9an, ortzirala. Larunbatean, uztailak 10, Gozategi eta Ihetza taldea agertuko dira. Eta azkenik igandean, uztailak 11, Mikel Markezen emanaldia batetik eta Gaueko taldearen agerpena bertzetik izanen dira Euskoplaza delako honetan. Guztiak, hori bai, gauerdiko 12etan hasiko dira, goizalderaino euskal giro aparta ziurtatuta. Halaber, eta modu orokorrean aipatuta, erro-

ASISKO URMENETA

meri giroko berbenak Gurutze Enparantzan kokatu dituzte urterokoa lez. Rodezno Kontearen Plazan berriz, gaztetxoendako musikaldiak eta Antoniutti pasealekuan orkestra handiko emanaldiak, azkenekoz.

Baina beti izan ohi dira berrikuntzak eta aurtengoak zinetoki erraldoi baten itxura dauka: zortzi metrotako luzera duen pantaila paratuko dute San Frantzisko plazaren inguruan, honen oinetara 80 metro karraututako eskena hedatuz. Guztiari so egoteko, azkenik, 600 aulki. Guztiak zinetoki erraldoi baten planta hartuko du, bertan egonen baitira ikusgai gainontzeko hiri zokoetan gertatzen diren kontu eta kanituak. Noski, txupinazoaren tenorean mu-

rritza izaten da hagitx udaletxearen ingurua eta zuzenean eskainiko dute pantaila honetan horrelako momentua. San Fermin irudiaren prozesioa eta «Pobre de Mi»aren azkeneko uneak ere ikusgai izanen dira bertan. Horrela, jaiaren bertze topalekua izan nahi du inguruak.

FESTEN ARIMA: PEÑAK. Sanferminetan peñak festen arima direla erran duenik egon badago. Guztira hamabortz dira eta Alde Zaharreko karriketan barrena dituzte barreiatuta euren egoitzak, gehiengo batek Jarauta karrika luze estuan. Hauek taberna moduan zabaltzen dituzte urteroko funtzionamenduari aurre egiteko eta zezenketaren inguruan izaten da nabarmenen euren presentzia: aurretik, bitartean eta gero. Hartara, bazkalburuan txaranga fanfarraren baten laguntzaz bakoitzak bere bidetik zezen plazaren norantza hartuko du. Hemen, toreatzaile eta zezenak aurrez aurre daudela, plaza iraultzen saiatuko dira musika eta iskanbilaz. Ziudade guztia irauliko dute gero, peñen irteerarekin.

Zortzi egun izanen dira bada, festaren erreinurako. Ondoren, urte batez lozorroratuko da Sanferminetako iskanbila eta honen adierazgarri gertatuko dira dendetako erakusleihoak: plastikozko gizon emakumeen manikiak lepoko zapi eta gerriko gorriaz erantziko baitituzte ●

◆ DANIEL MARTIRENA

ASISKO URMENETA

BOST IRUINDARREN JAIK

1. Nola igarotzen dituzu Sanferminak?
2. Zein da gehien gustatzen zaizun unea?
3. Estreinako datorren bixitariari zein gomendio luzatuko zenioke?

Sagrario Aleman

ALBERTO ELOSEGI

1. Urte batzuk dira Arturo Kanpion euskaltegiak taberna paratzen duela Zaldiko Maldiko elkartean eta honexegatik lanean ibiltzen naiz. Noski, ezagunak etorri ohi dira eta oso gustura ibiltzen naiz. Dena den, lana bai baina dibertimendurako tartea ere egon ohi da. Lagunekin afaritxo bat, gosaritxo bat, beti adosten dugu zer edo zer.
2. Azken aldi honetan egunez bizitzen ditut Sanferminak eta izugarrizko giroa egon ohi da. Jendea alai dago, izugarri solasturi eta goizez edo arratsaldeaz parte zaharrean barrena bueltaxka bat ematea gustatzen zait gehien. Ezer berezirik bilatu gabe, zer topatzen duzun, horren esperoan. Gero, peñen irteera ere izugarri gustatzen zait salto batzuk emateko.
3. Aukera asko ditu. Ez dakit, jaietan sartzea, ez kanpoan gelditzea.

Jimeno Jurio

JOXE LACALLE

1. Egia errateko urteak dira Iruñetik kanpo ematen ditudala jaiegunak. Hondarribira edota Isabara egin ohi dut eskapo. Dena den, gazteago nintzela, lagunekin pasatzen nituen, bueltaxkak emanez, afariak eginez... Zezenketetera soldadutza egin nuenetik ez naiz berriro agertu.
2. Ez dakit. Nahiko berandu ezagutu nituen nik Sanferminak. Tira, guztia gustatzen zait, baina zerbait azpimarkatzekotan entzierroa aipatuko nuke ikusgarriena den heinean. Baina Iruñea guztia da ikusgarri egun hauetan, zoko guztietan egon baitago zerbait ikusteko, zerbaitetaz gozatzeko.
3. Gaztea bada beldurrik ez izateko eta festaren zurrunbilora barneratu dadin, bitan pentsatu gabe. Gero, ni bezalatsu edadean aitzina egin badu, goiz jaikitzeo eta entzierroa ikusteko.

Iñaki Lasa

JOXE LACALLE

1. Lana eta besta eginez. AEKK dirua biltzeko barraka paratzen du eta lan pixka bat egiten dut. Besta ere derrigorrezkoa da. Urtero zezenketa batera joaten naiz. Lehen abonoa eta guzti ateratzen nuen eta orain egun batean behintzat hurbiltzen naiz plazaraino. Izugarri gustatzen zait hirugarren zezena hiltzen dutenean egoten den giroa, merendatzeko tarte horretan.
2. Azken aldi honetan egunez ere bizi ditut Sanferminak eta izugarri harritu nau zein giro egoten den hamaiketako ordu horretan. Iruindar askok ziur nago ez dituela ezagutzen eguneko Sanferminak eta ezagutu beharko litzuzke.
3. Ikuslea izan ordez partehartzailea izatea. Egun hauetan guztientzat badago lekua eta bakoitzak berea topatu behar du.

Jose Manuel Urroz

JOXE LACALLE

1. Egunari hasiera egokia emateko entzierroa ikusteko ohitura dut. Familiarekin, batzutan, Estafeta karrikako balkoi batetan ikusteko aukera izaten dugu. Gero, goiz parteko buelta alde zaharreko kaleetan zehar. Gauzez ere gustatzen zait ateratzea, noski.
2. Goizeko giroa. Lehen ez nuen ezagutzen baina oso polita da. Txistulariak, gaiteroak, fanfarreak ... egon ohi dira eta oso ondo pasatzen dut. Gainera, Navarrerria eta Jarauta bezalako kaleetan giroa nahiko euskalduna egoten da eta izugarri disfrutatzen dut. Goizeko konpartsaren irteera ere asko gustatzen zait.
3. Jaiak xahutzea nola edo hala. Gauak bere giroa du eta egunekoak bestelakoa da. Ahal izanez gero bada, biak ezagutzea, biak dastatzea.

Kike Diez de Ultzurrun

JOXE LACALLE

1. Arras ongi pasatzen ditut. Ia kasik erraten ahal da urtean behin elkartzen garen lagun taldea elkarrekin gosaltzen dugula, hauetariko baten amak prestaturiko gosaria, sekulakoa. Kafea, kopa eta purua gero eta Udaletxe plaza ingurura hurbiltzen gara.
2. Garai batean gaueko giroa gustatzen zitzaidan gehiago, baina orain gustu gehiago hartzen diot egunekoari. Zezenketei dagokienez lehenago Irrintzi peñarekin joaten nintzen. Orain, egun batean behintzat joaten jarraitzen dut. Dena den, bezpera eguna da niretzako bereziena. Jendeak bere izakerarik goxoena kanporatzen du egun horretan.
3. Bertako batekin adiskidetzea. Bertzela betiko leku topikoak ezagutuko ditu soilik.

Urte luzeetan Sanferminek zer kontatua badute eta beti lekuko izateko aukerarik ez dagoenez informazio iturri arras onak dira programak. Bertako bitxikeriak anitz dira: 1939ko azalak «Año de la Victoria» zekarren. Hiru urteko sarraskiaren ondorena.

MENDE BATEKO JAIK EGITARAUEN BEGIETATIK

Cosicas tiene Pamplona, que no las tiene Madrid, unas chicas como soles y el famoso txakoli, y lo mejor de este mundo, las fiestas de San Fermin». Abestitxo hau ez da zaharra, bertzenaz euskaraz idatzirik egonen litzatekelakotz. Dena den, berria ere ez da. Nahiz eta duela berrogeita hamar bat urte arte bere denboraldian txakolina Iruñeko txikiteoan edan, egun ez da jadanik hedapen handiko ohitura, kia. Eta gaur ez litzateke nesken inguruko honelako aipamen matxista ere idatziko, jakina, hagitx politik izaiten jarraitu arren.

Entzierroa. Erraldoiak, zaldi-koak, buruhandiak eta kilikiak. Musika, beti musika. Eta dantzak. Peñak. Txistua eta dultzaina. Zenezuzkoa. Suziriak. Berbenak. Tabernak. Dena mantendu da, baina azken urteotan funtsezko aldaketa badago, normalean kontuan hartzen ez dena: gaur emakumeak ere protagonistak dira, egunez zein gauzez. Edonola ere, urtero argitaratzen diren «programak» gidari gisa hartuz gero, gauza anitz ulertu ahal izanen dugula uste dugu.

■ Gaur egungo Sanferminen koloreak zuri-gorriak badira, garai batean blusak eta korbatak ziren nagusi.

Erraiterako, lehen frantsesez idatzirik programak baziren, 1912koa kasu. Zaperteria izeneko karrikan prestatu zuten, 37. zenbakian zegoen Goyeneche inprimategian hain zuten. Azalean, hala ere, Valentzia hiriko bertze bat ere agertzen da. Enfin. Honela dio: «Pamplona. Fêtes et Foires de

la Saint-Firmin. Cinq grandes courses de taureaux. Grande semaine d'aviation. Fêtes extraordinaires a l'occasion du 7e centenaire de la Bataille des Navas de Tolosa». Kanpionek idatzi ote zuten?

Izenburuan idatzi zutenez, Sanferminak (beti pluralean, erdaraz ere euskal jatorria agerian utziz) jaiak eta azokak izan dira. 1950eko hamarkadan hau desitxuratu zen programetan, industrializazioa zela medio. Bertze datu bat, uztailak seitik hogeita bi arte. Hirurogeigarren hamarkadan finkatu baitzen egungoa (6-14). Hots, jaiak orain baino hagitzez luzeagoak ziren... Iruinsheme eta iruinalaba parandazaleak!

Hamargarren orrialdean: «Le conseil municipal, autorisé par Mr. Le Gouverneur civil de la province, a élaboré le suivant programme des fêtes». Hau da, Iruñeko udalak programa hau idatzi zuen gobernadorearen baimenarekin, guziz adierazgarria.

Kontzertuak, antzerkia, mezak, su artifizialak, hipika, hegazkinak, arno ekoiz-

leen biltzarra txangoekin, futbola, txirrindulariak, «partis de pelote basque», «musiques du pays», filmak eta azoka, gehiena uztailak sei eta hamazortzi bitartean. Eta ekainaren 29tik uztailaren 6a arte hitzaldiak, argazki erakusketa eta bertze. Kontuz, hilabete osoa algaran, baina lanean ere bai. Lan egin ondoren ospatzen zen, ez orain bezala. Urte osoan zehar ez zegoen bertzerik, inguruko herrietan ez bazen.

1927ko programa aztertuz gero, jaiak motzagoak direla argi dago, hamazortzia arte. Azalean txistulari bat marraztu zuten. Barneko orrialdeetan «zezenzuzko» (zezensuzko) ikusizuna bi aldiz aipatzen da. Ezaguna denez, bertzalde, zurigorritz jantzi-rik ibiltzearena hedatu gabe zegoen. Horren lekukoa argazkiak dira, non entzierroan blusak eta korbatadunak (!) ikusten ahal baititugu. Azokak, azkenik, ekainak 29tik uztailak 25a arte iraun zuen.

Ondorengo urteetan Iruñeko Aramburu, karrika nagusian zegoen Bergaray edota Tolosako Laborde eta Labayen inprimategiak programa argitaratzen aritu ziren. 1930eko azalerako ere txistulari bat aukeratu zen berriro.

Baina 1931an errepublika zen jadanik. Azalean «zaldiko» bat margotu zuten, haurren pozerako. Alkatea Mariano Anso zen eta frantsesez idatzirik zegoen programan irakurtzen ahal dugunez, hainbat ekitaldi «place de la République» zelakoan burutu ziren. Gobernadorearen ohiko baimena ere

desagertua zen idazkian. Askatasun haize berriak ote? Erlijio aipamenak eta horri lotutako ekitaldien albiste guti da, aurrekoekin alderatuz gero bederen.

1933an txistulariak eta dantzariak nagusi dira, zurigorritz eta txapela jantzirik. Erlijioa desagertu da erabat. Atzealdeko azalean errepublikar banderak Iruñeko hamarria inguratzen du. L. Ramos Rosak egin zuen marrazkia. Hurrengo urtean Nafarroa eta Iruñeko bandera handiak nabarmentzen dira, errepublikar tikiago batekin.

■ Sotes marrazkilariak errepublikar bandera egin zuen, ez frankista. 1942an! Galdera da ea Sotes bizirik atera zen...

Horrekin batera erraldoiak dantzan, txistua eta atabala. Azken honen baitan entzierroa marrazturik dago.

Nicolas Garbayo alkatea Tomas Mata Lizaso jaunak ordezkatu zuen 1935eko programan. Pertsona honek frankismoan jarraituko zuen, hau da, Sanferminak 1936ko uztailak 18an amaitu ziren, eta egun horretan bertan faxistek sarraskia hasi zuten. Gauean tiroketak entzuten ahal ziren Iruñea osoan zehar, hots, egungo Alde Zaharrean. Soilik Jarauta karrikako hamazortzi lagun, gutienez, afusilatu zuten. Hurrengo bi urteetan ez zen jairik ospatuko.

FRANKOREN SANFERMINAK. 1939. Azalean eta barruan: «Año de la Victoria»

eta hemendik aitzinerat «fiestas para honrar al glorioso Obispo y Mártir». Erlijioa itzuli da, nabarmenki. Hogeia arte luzatu dira jaiak. Zergatik?: «Días 18 y 19: Grandes fiestas conmemorativas del alzamiento nacional en Navarra». Bitxikeria: 1942ko atzealdeko azalean irudi hau: txistulari bat hiru banderen aitzinean. Banderak? Iruñekoa (berdea), Nafarroakoa (gorria) eta espainola (gorria, horia eta morea). Hots, Sotes marrazkilariak errepublikar bandera egin zuen, ez frankista. 1942an! Galdera da ea Sotes jauna bizirik atera zen...

Berrogeigarren hamarkada horretan aldaketatxo batzuk atzematen ahal dira. Hona hemen adibideren bat: «zezensuzkoa» zer den espainolez ere azaltzen da

(«toro de fuego») eta batzuetan erdaraz bakarrik, lehenagoko ohitura deseginez. Bertzalde, hainbatetan Basotxo tokian eskaintzen ziren txistulari kontzertuak bertze talde batek eman zituen, «Banda militar» zenak, alegia. Musikarekin jarraituz, «dulzaina-dulzaineros» beharrean «gaita-gaiteros» idatzi zuten. Bertze berrikuntzaren bat aipatzearen, istorio erlijioso integrista katolikoak azaldu ziren, sailduen inguruan batez ere. Erreferentzia frankista ugari ere bai, jakina (hipika frogetan kasu). Dena den, 1943tik entzierroa 7etatik 8etara eramanez izana ere ezin dugu ahantzi.

Frankismoaren bukaeran, 30 urte pasa eta gero, ñabardura «baskista» anitz azaldu zen, 1968tik: «txistulari», «danzas vascas»,... 1974 eta 1975ean bilakaera ikaragarria da, Baionako eguna lekuko. Honela zioen, 1975eko sarrerak, Franco hil baino lehen, Euskal Herriko hiriburuan euskararen erabilpena «0» zelarik: «San Fermín conoce bien la lengua de la vieja Iruña y gusta de las bellas canciones de nuestra montaña que a muchos nos arrullaron la infancia, y del txistu y de la gaita y del tamboril». «Zezenzuzko» ere itzuli da.

IA PROGRAMA DENA EUSKARAZ.

1978an German erahil zuten. Hona hemen jaiak bizi izan duten unerik erabakiorrena. Izan ere, espainiar poliziak urte hartako Sanferminak tiroka puskatu zituen. Eta suspenditu ziren. 1979an, berriaz, hau jartzen zuen azalean: «Pamplona/Iruña». Eta programa ez zegoen espainolez idatzirik. Izaitekotan, euskaraz zegoen gehienbat. Eguneroko ekitaldiak euskaraz eta espainolez idatzi zituzten, eta artikulak euskaraz. Duela hogeita urteko Iruñean! Zauriak

JOXE LACALLE

■ Sanferminen historia egitarauetan idatzia dago.

sendatzeko asmoz? Litekeena da. Uztailak 7ko orrialdean ere ikurri-
na ikusten da Udaletxeko argaz-
kian.

Bultzada hau, orain arteko
ibilbidean, desitxuratu da. Poliki-
poliki keinu «baskista» itzali dira.
1991tik bertakook erabiliriko eta
Euskaltzaindiak onarturiko «Iru-
ña» beharrean UPN alderdiak
inposaturiko «Iruña» erabiltzen da
programetan, argazki strategi-
koek nonahi diren ikurrinak ekidi-
ten ohi dituzte eta euskarak, pro-
grama elebiduna bada ere, toki as-
ko galdu du, euskal kulturak ez
duelako berreskuratu duela hogei
urte zuen eta seaskan zegoen pro-
tagonismo hura.

Azkenik, programek Sanfermin herri-
koiak, benetako Sanferminak desitxura-
tzen dituztela idatzi da. Eta egia da, «ba-
rraka politikoak» (txosnak) edo «peñak»
kasu. Turrillas maisuaren doinuekin, jota
eta biribilketa nahasturik. Doinu zoragarri
horiek! 1973ko programan J.J. Arazuri
doktore ezagunak zioenez, 1597an neu-

■ Zezen plazan peñak (orain emakumeak ere bai, lehen ez),
mokadutxo goxoa dastatzen.

riak hartu zituzten urtero gertatzen zena
gerta ez zedin, antza denez prozesioan
agintariak arno gehiegi edaten ohi zutela-
ko, ondorio hauekin: «Muchos inconven-
ientes que por ser tan notorios no se di-
cen».

Baina zer dira egungo Sanferminak,
aspaldiko jai horien hondar mixerablea ez
bada? Bihotz zati bat 1936an galdu zuten,

eta bertze bat Germanen azken ha-
tsarekin. Bertako jendea Iruñetik
joaiten ohi da, sena herrikoia mu-
rriztuz, orain neskek gauzez ere
parte hartzen duten arren. Gure ai-
tatxi-amatxiek kondatzen zutenez,
egun batean elurra bota zuen. Eta
asteburuetan herrialde guzietako
euskaldunak betetzen ziren karri-
kak, urdinez jantzirik zetozen
arrantzaleak kasu. Duela hirurogei
urteko bihurrikeriak ere hauek di-
ra: bertako mutiko batzuek eskai-
lera bat zeharkatzearen bidez tio-
biboa geldiarazi eta erre edota ka-
rabinek tiroak beti desbideratzen
zituztenez perdigoiak beharrean
harriak erabili, eskuekin jakina,

zenbait sari irabaziz. Lehenagoko alaitasun
freskoa (eta basatia), hitz batez, amatatu
da, euskal sena bezala. Baina etorkizunean
berpizterik duenentz erronka hor da. Izan
ere, hau baino zailagoa zen 1982ko karte-
lak saria irabaztea, sarituriko lehen
abstrakto erradikala zelakotz. Eta irabazi
zuen. Zezen bat, nola bertzenaz! ●

◆ ERLANTZ URTASUN

4.800 pta.
192 libera

DOSTAIZU!

Idearipez,
Marrazkitz,
Debekaizu!
eta Asmaizu!
denak batera
aspertzeko
betarik ez
izateko!

DOSTAIZU!

*Idearipez jolasak (360 txartel /
2.160 galdera) dugun euskal
kultura, eta Euskal Herrikoa ez
dena ere bai, aberasteko
aukera ematen digu, eta
Marrazkitz (192 txartel / 960
hitz), Debekaizu! (384
txartel / 2.304 definizio)
eta Asmaizu! (10
zerrenda eta 80
definizio) tresna
ezin hobeak dira
euskal hiztegia
e t a
irudimena
lantzeko.*

iaso zeure etxean!
Diru sarrera gure kontu korrantean egin ondoren bidali abonareia
eta zure datuak (izena, helbidea eta
telefonoa), eta berehala jasoko duzu etxean.
AIZU! aldizkaria. Perro Kalea, 1 - 3
48005 Bilbo - Tel. 94 - 415 52 57
Kontu korrantea: BBK
2095 0061 57 38-3076821-7

TXOMIN PERURENA

ZIKLISMOAK INOIZ KITATUKO EZ DUEN ZORRA

Kirolean 'mundu' hitza erraz aipatzen da sarri, errazegi, eta zerbait hain eremu zabalean alderatzen denean ingurua ondo miatu behar izaten da, badaezpada. Txomin Perurena munduko ziklistarik onenetakoa izan zela inolako beldur eta erreparorik gabe esan daiteke, estropezu egiteko ikararik gabe. Egia biribila da eta. Ordutik hona, ordea, euri asko bota du, 1966tik 1979a bitartean ibili baitzen txirrindularitza profesionalean. Segidan zuzendari lanetan, 1997ko abendurarte. Iaz, Euskadi taldeko arduradunek afizionatuen begirale kargua jarri zioten, eta egun GAMOR enpresan dihardu salmenten buru, bizikleta mundutik aparte.

■ «Batez ere goruntza esprintatzen nuen ondo, desarroilo handiak mugitu behar zirenean,»

Garai bateko ilerik orrazten ez du lanik, soilduta dago. Garai-pen sorta ikaragarria eskuratzea ahalbideratu zioten giharrak gantzez estalita daude egun, baina erraz antzematen zaio indar askoko gizasemea izan zela, berezko kasta ez duela oraindik galdu. Begi argiek dirdira xarmanta botatzen dute oraindik irrifar egiten duenean, eta umorerik ere ez du galdu. Ziklismoak izan duen garairik onenetako protagonista na-

gusietako bat izan zen, eta garai hartako pasarteak ondo gogoratzen ditu, dakien bertso bakarra bezain ondo).

■ Gogoan al duzu zure lehen bizikleta?

Fermin Niño profesional ohiarena zen, eta haren bizikletarekin egin nituen nire lehen irteerak. Gurutzaran, Ortiz de Guinea anaiak eta beste batzuekin ibiltzen nintzen, eta gainera hasiera-hasieratik izan nuen haien guztien laguntza. Nire lehen bizikleta ordea, Periko Matxaini erosi nion bost mila pezetatan, eta plazotan ordaindu nuen. Horia zen; Letona markakoa.

■ Zer dela hasi zinen bizikletan?

Afizio handia nuen bizikletarako eta, gainera, gure tabernan ez zen beste kon- turik entzuten. Bestalde, ordurako Luis Otañok izen handia zuen eta akaso hare- txek eragin zidan bizikleta hartzea.

■ Nolakoak izan ziren profesioaletara pasatu aurreko urteak?

Hasiera-hasieran federatu gabeekin korritzen nuen, eta adin mugarik ez zegoen; nik hamalau urte nituen eta hogeitik go-

Ez dakit. Dexente... Asko... Ez dakit.

■ Nola eman zenuen profesioaletarako saltoa?

Donostiako mundialean lan bikaina egin eta gero, afizionatueta segitzeko es- kaintza oso ona izan nuen, Mexikoko Joko Olinpikoak korritzeko. Baina ohartu nin- tzen jendeak ez zuela sinpatia handirik selekzioko txirrindularieki- ko, nahiko helduak baitzi- ren, eta hura ikusita saltoa emateko nuen aukera apro- betxatzea erabaki nuen.

■ Ez zenuen hasiera ma- kala egin, estreinatu or- duko hasi zinen probak irabazten...

Azken urtean ezik, beste guztietan irabazi nituen kar- rerrak. Nik uste oso ondo egokitu nintzela profesional mailara, ez nuen ohikoa izaten den arazorik izan. Vuelta eta Tourra korritu nituen eta ez dut uste erreta amaitu nuenik urte hura. Gehiago esango dizut gainera: urtero sasoi betean hasten nintzen, Andaluzian edo Le- vantean, eta modu berean ibiltzen nintzen urteko azken karrera bitartean, Riojako itzulirarte. Ez nuen sekula helburu jakin bakar bat jarri.

■ Maiz gailentzen zinen esprintean, baina esprinter peto-petoa al zinen?

Batez ere goruntza esprintatzen nuen ondo, desarroilo handiak mugitu behar zi- renean, indarra behar zenean. Horrek ez du esan nahi ordekan ez nuenik irabazten edota esprinterrik onenak ere mendean hartzen ez nituenik, baina ni ez nintzen es- printer petoa.

■ Periko Matxain zure zuzendarietako batek dioenez, amaiera kasko- ren batean izaten zenean gaildiezina zinen...

Alderaketarik ez du inork egin, baina batere har- rokeriarik gabe diot mun- duko espezialistarik onene- takoa nintzela. Eddy Merckx eta Franco Bitossi izan zitezkeen nire aurkari handienak, baina askoz gehiago ez.

■ Tourrean mendiko sailkapena erdie- tsi zenuen. Merezi adina miresmen jaso al zenuen lorpen hura zela eta?

Garai hartan ez zitzaion zuen garran- tzirik eman, batez ere igotzailea ez den zi- klista batek egin behar duen lana kontuan

izanik. Puntuak egunez egun eskuratu be- har ziren, mendatez mendate. Niretzat oso gogorra izan zen, laugarren mailako men- dateetan ez zegoelako pankartarik eta haietako batzuetan hiruzpalau aldiz esprin- tatu behar izaten nuen lau puntu hartzeko. Esfortzu hori, helburu horren atzetik ibili denak baino ezin du aintzat hartu. Baina,

zorionez, maila guztietako mendiak gainditu genituen eta lehen mailako bat ere pa- satu nuen lehen postuan: La Bonaigua, esate baterako.

■ Baina, hala ere, ez zinen igotzaile petoa?

Ez, ez. Mendiko sailka- pena irabazia dut Euskal Herriko Itzulian edota Es- painiako mendiko txapel- ketan, eta argi dago ondo igo gabe ezin direla mendiko

sailkapenak irabazi. Baina ez, ez nintzen igotzaile petoa.

■ Eta Espainiako Vuelta ere irabazi ze- nuen ia ia 1975ean.

Ez zen hura gehien ibili nintzen Vuelta izan. Orduan hainbat gertaera aldekoak izan nituen eta bigarren egin nuen bezalaxe egin nezakeen bostgarren, sailkapen nagu- siari begiratzen badiozu ni baino kontra- rrelojista hobeak zirenak baitaude, eta haietako batzuk menderatu nintzaketen. Zoritxarrez bakarrak gainditu ninduen, hi- ru edo lau izan balira, akaso, hobeia izango baitzen.

■ Zergatik diozu hori?

Hura betirako iltzatuta gelditu baita. Bakarren batzuk negar egin zuten. Nik ez nuen egin, baina oraindik zenbait gauetan, oroitzapen haiek etortzen zaizkidanean, beste zerbait pentsatzera derrigortu behar dut nire bu- rua, bestela ez dut lorik har- tzen.

■ Urte batean 30 lasterke- ta irabazi zenituen. Hura izan al zen zure urterik onena?

Ezertaz harro banago oso denboraldi erregularrak

egiten nituelako da, azkenekoa salbu. Ez dut uste hura izan zenik nire urterik onena, gainera belauneko arazo batzuk izan nituen orduan. Egia esan behar bada, ez dakit zein izan zen nire urterik onena.

■ Arazoak aipatu dituzu. Zein izan zen zure lesiorik larriena?

TXOMIN PERURENA

irra behar zenean».

rakoekin korritzen nuen. Nuen guztia ema- tera irtetzen nintzen, baina lortzen nuen bakarra ikaragarritzko *pajarak* harrapatzea izaten zen.

Lehenengo karrera 17 urte nituela ira- bazi nuen, Altsasun, juniorra nintzela. Maila honetan bederatzi edo dozena bat karrera irabazi nituen. Afizionatueta Tou- ring taldean hasi nintzen, gero Olarra tal- dean ibili nintzen, eta azkenik Fagorrera pasatu nintzen. Lau urte egin nituen afizio- natuetan.

■ Zenbat karreratan gailendu zinen?

■ “Nire lehen soldata 12.000 pezetakoa izan zen hileko, eta gehien irabazi nuen urtean 1.200.000 irabazi nituen urteko”

Lesio bakarra izan nuen, 1967an, iztarrezurra hautsi nuen. Billabonatik irten eta Zarautza bitartean erlojuz kontrakoa genuen. Ekaitz arriskua zegoen, baina ateri zen, ni irten nintzenean. Tubular oso estuak aukeratu nituen, eta haiek presio askorekin bete. Andazarrate gaintitu bezain laster, ikaragarritzko erauntsia bota zuen. Bihurgune batean erori egin nintzen, eta iztarrezurra hautsi. Ez nintzen ni bakarrik erori, nire atzetik etorri ziren guztiak ere bai.

■ Zein izan zen zure garaipenik ederrena?

Espainiako mendiko txapelketak ikaragarritzko ilusioa egin zidan, izan nituen aurkariengatik batetik bat. Inoiz errepikatuko ez den beste garaipen bat hiru oiartzuarrek eskuratu genuen herrialdekako Espainiako txapelketa izan zen. Bi horiek baino garaipen entzute-suagoak lortu ditut, baina ez naute hainbeste bete.

■ Nahi zenuen guztia irabazi al zenuen?

Ahal izan nuen guztia irabazi nuen. Nuen guztia ematen hasten nuen denboraldia, eta modu berean bukatzen. Inork ez zidan esan, eta ni ere ez nintzen konturatu, helburu jakin batzuk prestatuz gero, akaso emaitzak hobeak izango zirela, baina, akaso, ez. Hala ere, ez naiz damutzen izan nintzen bezalakoa izateagatik.

■ Minik ba al duzu probaren bat bereziki ez irabazteagatik?

Jakina, gustura irabaziko nuen Espainiako Vueltaren bat, Munduko Txapelketa, Tourra, klasika batzuk...

■ «Lehenengo karrera 17 urte nituela irabazi nuen; afizionatuetan dozena bat lortu nituen».

■ Tourreko etaparen bat?

Hango mendiko sailkapena irabazi nuenean, bat edo bestea aukeran jarri baldiate etapa garaipena aukeratuko nukeen,

“Ziklismoak herrialde asko ezagutzeko aukera eman dit, baina, batez ere, lagun asko eman dizkit”

baina egun ez.

■ Eddy Merckxen garaian izan zinen karrerista. Orduko garaipenek meritu

gehiago al zuten?

Nire garaipenen bat harekin nor baino nor aritu eta gero eskuratu nuen, eta ez dago zalan-tzarik palmaresari begira munduko ziklistarik onena izan zela. Ase ezina zen, baina gurekin oso ondo konpontzen zen. Merckxen oroitzapen ona dut.

■ Zuen garaiak oraingoarekin ez du zerikusirik. Entzuna da xelebrekeria ikaragarriak gertatzen zirela probak jokatzekeo garaian ere.

Gogoan dut, Giroan, ziklistak tabernetara sartu eta ikusten zuten guztia harrapatzen zutenean, Torrianik, Giroko patroiak, ordainduko zuela erantzuten zietela tabernariei. Beste taberna batzuetan, batez ere Italia hegoaldean, makilak eskutian zituztela egoten ziren sarre-ran gu sartu ez gintezen. Bada oso istorio polit bat, Arantzabalea. Aska batera heldu eta burua sartu zuen freskatzeko, eta atera zuenean bertako belar eta guzti atera zuen, baina bi botila

txanpan topatu zituen eta laister ustu ginituen. Beste batean Gonzalez Linares iturri batean ura edaten ari zela, aldame-nera beste ziklista bat etorri eta bultzaka hasi zitzaion. Burua jiratu eta Merckx zela konturatu eta esan zion: «Zer, hemen ere aurrena izan nahi al duk?», eta hura esatearekin batera ukalondoarekin saihetsezurretan jo eta ilaratik atera zuen. Beste behin, Gonzalez Linares bera, etxe baten atarian mangera ahoan sartu eta uda edan eta edan ari zen, eta na-

DONOSTIA

Uztailaren 2tik 11ra Alderdi Ederren

- Euskal eta erdal nobedadeak - Euskal musika
- %10eko beherapena

Bizi irakurriz

EUSKADIKO LIBURU AZOKEN BATZORDEA

gusiak, ikaratuta, mangera kendu nahirik esan zion: «Hi, gazte, kalte egingo dik». Eta Linaresek: «hiri bai egingo dik kalte hau kentzen badidak».

■ **Beti esan izan da zuen garaian bizikletak ez zuela dirurik ematen. Zergatik ibili orduan bizikleta gainean sofritzen?**

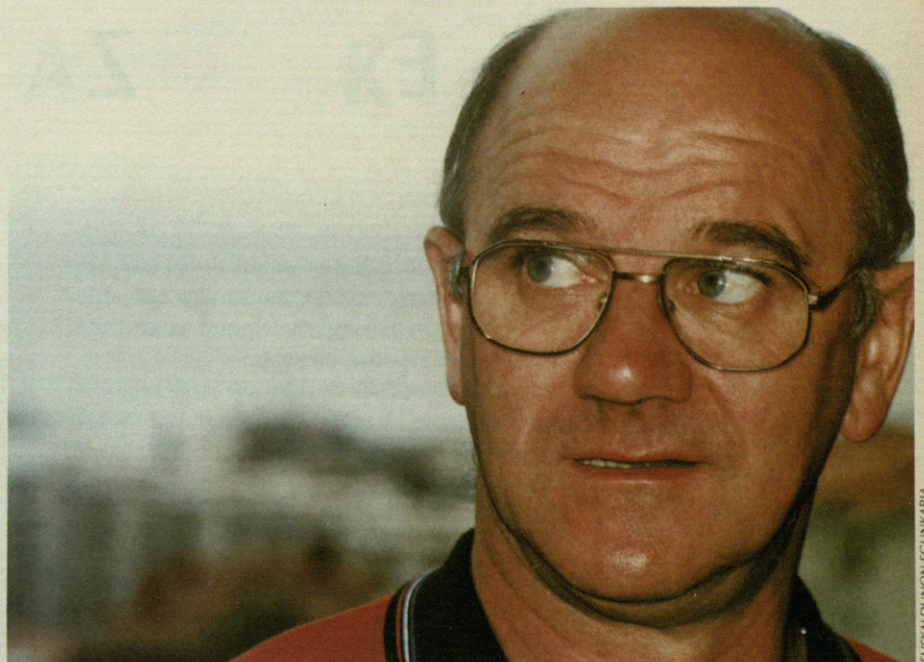
Ez, dirurik ez zen irabazten, nire lehen soldata 12 mila pezetakoa izan zen hileko, eta gehien irabazi nuen urtean milioi eta berrehun mila irabazi nituen urteko. Ordea, nik uste dut bizikletan korritzeak bete egiten ninduela; niretzat hura bezalakorik ez zen. Lanean ari nintzela ohartu nintzen bat edo bestea egin behar nuela, biak batera egitea ez zela posible. Ideiak argi izan nituen.

■ **Gaur egun ziklista izan bazina, ez zenuke lan beharrik, aberatsa izango zinateke.**

Ez dakit nola neurtzen den gizon baten aberastasuna. Gizonak asko duenean ere gehiago nahi izaten du, askotan ikusi dut hori. Uste dut dugunarekin etsi behar dugula eta, zorionez, osasunik behintzat ez zaigu falta.

■ **Bizikleta utzi eta zuzendari lanetan aritu zinen hainbat taldetan: Teka, Orbea, Paternina, Lotus eta Euskadin. Non ibili zinen gusturenen?**

Orbean. Tekan proba asko irabazi bagenituen ere, Orbearen filosofiarekin bat

EUSKALDUNON EGUNKARIA

■ «Tekan proba asko irabazi bagenituen ere, Orbearen filosofiarekin bat egin nuen».

egin nuen. Paterninako garaia ere azpimarratu nahi nuke, den-dena, atal ekonomi-

■ **Eta egun zergatik ez duzu talderik zuzentzen?**

Euskadiko agintariek hala erabaki zutelako.

■ **Urte hauetan zer eman dizu ziklismoak?**

Uste dut lagunak eman dizkidala. Jende asko ezagutu dut, baita herrialde asko ere, baina, batez ere, lagun asko eman dizkit ●

◆ XABIER USABIAGA

■ «Eddy Merckx, munduko ziklistarik onena, ase ezina zen, baina gurekin oso ondo konpontzen zen»

kotik materiala aukeratzearaino, geuk egin baikenuen. Halakorik ez nuen inoiz egin, ez aurretik, eta ez geroztik.

T a n t o a

‘Eman’ aditzak definitzen du

■ **Fermin Aramendi**
Kazetaria

Kromoetan ezagutu nuen, bixera lege zaharrean jantzita, gaur egun inork jazten ez duen moduan alegia. Begirada askea, aldakorra, bere-berea du aidanean, kirol garaipen gosea ondo aseta gerora ere, ez baitu galdu. Honezkero beraz berarekin beharko du.

93an talderik gabe zen eta elkarrekin egin genuen denboraldia monitorearen atzean. Urtea gozamen hutsean erre genuen alajainkoa, nik bai behintzat. Inoiz jaso dudana uztarik opa-roena zor diot urte horri. Urtea joan zen baina utzitako arrastoa, lubakia bailitzan, nirekin eramango dut. Ez dut horrelako beste urte bat harrapaturik.

«Eman» aditza da bere izaerari ondoen lotzen zaiona. Dena eman du beti, denean gainera, bai kirol arloan hala kanpoan eta gutxi

balio ez duen gardentasunez eman ere. Hartu berriz, etsia errez hartzen duelakoan nago eta harrigarria egiten zait bizi izan duen guztia bizi eta gero. Etsipenaren hegalpean egingo du babesa, batere zalapartarik gabe, otzan-otzan bilduko da kabira, patuaren atzaparren onespenez. Sumisoegia izaki intsumisioaren erreinu bilakatu den gizarterako. Horrenbeste eman eta hain gutxi hartutakoak ez dira dozena hamabj.

Eta ez dut penarik, batere ez gainera, ehunda berrogeita ez dakit zenbat garaipen lortutako gizasemearen ibilerak, orain lagunartean ikusi eta dastatzerik ez izanagatik. Odol nafarrez elikatzen den gipuzkoar honenak ezin baitaitetzke punta-puntaneko teknologiaz ere islada. Bakarra da kromoetan ezagutu nuena, bixera lege zaharrean jantzita, gaur egun inork jazten ez duen moduan alegia ●

E Z P

PRINTZA

KOMUNIKABIDEAK
EUSKARAZ

Antton Aranburu kazetariak «Euskarak komunikabideetan» izenburupean honela idatzi zuen «Euskaldunon Egunkaria»ra idatziriko iritzi artikulu batean:

«Soil-soilik gogoeta orokor batek aurreikusi beharreko asmo nagusia aipatuz, bistan da elkarlan iraunkor eta oparoagoan jarri behar direla gaurko euskarazko komunikabide publiko eta pribatuak (...) zabalgunen handiko plan-gintza baten aurrean gaude (...) ezin liteke gure ahaleginak bakoitzak geure txokotik egiten dugun eguneroko lan eta ikuspegi mugatu; denok ditugu gure interesak baina geure apustua bakarra da (...) Hedabideei dagokienez, euskararen gaur egungo balio sinboliko eta testimoniala gaintutuko bada, behar beharrezkoa dugu ohiko jatorrismoan oinarritutako hizkuntza folklorizatzen geratu ordez, informazio arlorik nagusienetan berriemate eta mezugintzaren profesio-ikuspegi gora-nahikoenaren eraginpean beti ere.

Gaurko euskal kazetari-tzaren erronketako bat horixe baita: erdarazkoaren itzulpen izateari utzi eta hainbat mezu eta edukiren zero mailako lautasuna gaintitzea; hots, pertsonetan inbertituz eta programa eta egitura berriak eraikiz, euskal kazetaritza profesionalago bat bere diseinu, bitarteko eta eguneroko lanean».

AINGERU IRIGARAI OMENDU ZUEN
EUSKALTZAINDIAK

JOAN den astean Euskaltzaindiak Etxarri Arnazen egin zuen ekitaldi akademiko eta jardunaldien barruan Aingeru Irigarai euskalzale, ikerle eta idazlea omendu zuen.

Irigarai gerra ondoan euskararen sustatzaile izan zen Nafarroan. Hizkuntzaren geografiari buruzko lehen ikerlanak egin zituen eta agiri zaharrak biltzen hasi zen. Gainera 42 urtez euskaltzain oso izan zen.

ARTE EDERRETAKO URREZKO
DOMINA GUGGENHEIM-ENTZAT

BILBOKO Guggenheim museoak arte ederretako urrezko domina jaso zuen lehengo astean Santiagon (A Coruña). Guggenheim-ez gain antzerkian, musikan, zineman eta beste zenbait arlotan nabarmendu direnek jasoko dute domina hau.

FILM LABURRAK IKUSGAI BILBON

EUSKADIKO errealizadoreak eta Euskal Herriko Gidoigile Profesionalek Elkarrekin akordio bat sinatu dute Bilboki Koliseo Aretoko arduradunekin. Akordio honekin ohiko zinema aretoetan film luzeen aurretik film laburrak eskainiko dira. Gainera euskal zinemagileek egiten dituzten la-

ALBERTO ELOSEGI

nak erakusteko aukera paregabea emango du akordio honek. Honela estreinatu zen ekainaren 19an Bilboko El Capitol aretoan «El trabajo» filma.

ARABAKO ARTE GARAIIKIDEKO
MUSEOA MARTXAN

ARABAKO arte garaikideko museoaren lanak hasteko falta zen tramite bakarra pasa den astean onartu zuen Arabako Diputazioak. Aurreikuspenak betetzen badira lanak irailaren 1ean hasiko dira eta 2001. urteko maiatzeko amaieratik egongo da.

JAKITEZ IKASTAROA EUSKO
IKASKUNTZAN

1999-2000 ikasturterako Jakitez izeneko gradu ondokoa antolatu du Eusko Ikaskuntzak, ikastaro honen helburua euskal kulturaren errealitatea gi-

■ Film laburrak eskaini ahal izateko hitzarmena.

ALBERTO ELOSEGI

HITZ BITAN

● Jose Ramon Zubimendik udalarekiko euskararen inguruan honela zioen: «Gaztelania eta frantsasek tradizio handia dute hizkuntz burokratiko gisa; ilunkeria zama handia dute (...) Legea betetzeak ez du esan nahi gauza iluna eta nahasia izan behar duenik. Komunikazio eta euskara naturalaren estiloa bilatu behar da».

● Kimetz Larrañaga eta Eneritz Epelde Euskal Herriko dantza txapeldunak: «Dantza, ezer bada, komunikazioa da, baina txapelketa ez da lekuri onena adierazi, komunikazioa edo dena».

L A K

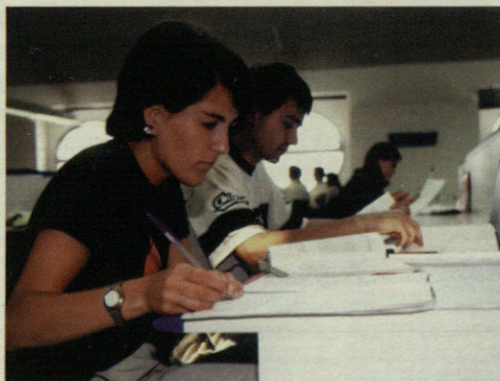
OTEIZAREN LAN BERRIAK KALEAN

Jorge Oteiza eskultore ezagunak Azkoitiko Balda plazan eskultura berri bat inauguratu du, «Batabarri» jainkosaren izena darama lan berri honek. Azkoitia Oteizaren aitaren bizileku izan zen, eta berak aspaldi bertarako eskultura bat egiteko nahia azaldu zuen. Plaza honen zaharberritze lanetan hasi ziren eta bertan dauden hiru dorretxeen inguruan eraiki zuten plazan eskultura bat jartzeko aukera ikusi zuten. San Juan bezperan sua piztuz inauguratu zuten. Hurrengo egunean Zarautzen «Bertsolariari omenaldia» izeneko eskultura (ezkerrekoa) inauguratu zuen Oteizak berak Zarautzen, Basarri eta Andoni Egaña txapeldunak bizi diren herrian hain zuzen. BI bertsolari hauek inaugurazio egunean han izan ziren. Duela bi aste ere eskaini zion beste bat Zubiondo jatetxeko nagusiari (eskuinekoa). Oteizaren hurrengo lana Donostiako Aquarium gainean kokatuko da.

zarte egiturari indartu eta hedatzea da. Ikastaro hau EHU eta NUPrekin izenpetutako hitzarmenari jarraiki egin da. 255 ikastorduz osaturiko programa da eta Espainiako eta EEB-Betako unibertsitateko irakasleek emango dituzte eskolak.

24 TITULAZIO BERRI

EUSKAL HERRIKO Unibertsitateak disziplina eta jakintza arloko ikasgaiei dagozkien 24 titulazio berri eskainiko ditu datorren ikasturtean. Titulazio hauek 25 diplomatu eta lizentziatuei zuzenduta daude eta urtebeteko iraupena izango dute. Bestalde, Pello Salaburu EHUKo errektoreak jakinarazi duenez, besteak beste, Dominikar Errepublikako Santo Domingo Unibertsitate Autonomoarekin, Iberdrolarekin eta Nekazaritza Ikerkuntza eta Garapenerako Euskal Institutuarekin lankidetzak hitzarmenak sinatu dituzte.

■ Eskaintza berriak EHU eta NUPan.

delakoa lantzeko (...) Gure lanbide honetan ez dago titulurik eta Seguran txapela irabazteak kreditua eta prestigioa ematen ditu, baina arin-arin eta fandangotik ez dago bizitzerik».

● Antzezleen bizimoduaren inguruan honela dio Eneko Olasagastik: «Telebistak lana ematen du, eta hori oso garrantzitsua da. Bestela, antzerkia izango litzateke aktoreen sustengu bakarra, zinemak ez baitu ematen, egia esan, aktore talde bat mantentzeko.»

● Jakes Abeberryk Eurokartari buruz dio: «Frantsesa kanpoko hizkuntzetatik babesteko zela eta ez Frantziako eskualde hizkuntzen kaltetan».

■ A. Ortuzar.

IZENAK

Andoni Ortuzar izan daiteke EITBko zuzendari nagusi baldin eta EAJ, EA eta EHk aste honetan egingo duten bileran akordioa sinatzen badute. Ortuzar euskalduntzeko prest egotea izango da akordioaren gakoa. EITBk jarraituko duen eredu eta edukia ere kontuan izango dute alderdiek.

Daniel Yacaré eta Pablo Martín Caminero musikari gasteiztarrek Europako zortzi jazzalditan jotzeko aukera izango dute. Austria, Suedia, Finlandia eta Holandan joko dute besteak beste eta bidaien gastuei aurre egiteko Kultura Saileko diru laguntza jaso dute.

Kimetz Larrañaga eta Eneritz Epeldek irabazi dute bigarren ekainaren 20an Seguran ospatu zen Euskal Herriko XXIII. Dantza Suelto txapelketa.

■ K. Larrañaga.

Uda honetarako bi pastoral xarmangarri apailatu dituzte Zuberoan: agorrilean «Agota» lehen aldikotz Altzai-Lakarrin eta irailean, berriz, «Iparragirre» Urdiñarben. Bestalde, Pierre Paul Berzaitzen «Euskal Spiritu» ikusgarri berritzailea Berrogainen estreinatuko da.

BILO HORI, LARRU XURI ETA BEGI NABARRA: AGOTA

Dena ontsa atera dadin, ostiralero entseguak ari dira egiten. Altzai-Lakarrin eman azken pastoralara «Zumalakarregi» izan zen 1989an. Oraingoan ere, herri osoak hartzen du parte, baina ez denak pastora-lean xuxenka. Badira laurogei bat arizale «on» eta «gaizto»ak, Jean Pierre Rekalt errienta delarik. Gainerako herritarrek ere lan handia egiten dute, jantziak egiten eta antolakuntzan. Musika aldiz, Niko Etxart eta Jean Louis «Bidenabe» Aranburuk egina da.

Pastoralek normalki Erdi Aroko misterioa gorde ohi badute, are gehiago «Agota» honek, giza talde ilun honen bizitza baitu kontagai. Junes Casenave-Harigile

Altaiko erretorea dugu egilea. Santa-grazitarrek Euskaltzaindiaren Toribio Altzaga saria irabazi zuen 1992an «Agota» pastoralari esker. Aurretik ere, «Santa Grazi», «Ibañeta», «Pette Basaburu», «Santa Kruz» eta «San Mixel Garikoitz» pasto-

Agoten jatorria hagitz iluna da; herritarrek agoten beldur ziren, legenarra kutsatuko zietelakoan

ralak idatzi eta zuzendu ditu Mauleko Sü Azia elkarteko lehendakari izandakoak.

«Bilo hori, larru xuri eta begi nabarra». Agoten jatorria hagitz iluna da eta zenbait teoria daude. «Batzuk herese ariotarren oinordekoak zirela diote, bisigodoen garaian Euskal Herrira heldutakoak. Beste zonbaitek legenbelzdunak zirela diote. Okzitaniako Tolosatik etorritako albitarrak ote ziren susmoa ere bazen. Euskal etniakoak ez zirela garbi dago. Horren zioaz-edo, bereizkeria nozitu behar izan zuten; aparteko tokietan bizitzera behartuak, buhameak ez bezala, katolikoak izaki ere, elizan sarbide berezia zuten eta elkarren artean baino ezin zuten ezkondu» azaltzen digu Junesek.

Bere pastoral guztietan bezala, ikerketa sakona egin du Junesek, liburu zaharretan buru-belarri murgilduz. Agotak Zuberotik kanpo ere bizi ziren, Biarno eta Pirinioetan. Agot talde handi bat Arizkongo Bozate auzoan bizi zen. Nafarroako foruetan XIII. mendean aipatzen dira lehenaldikotz. «Ediren ditudan lehen aztar-nak 1033koak dira, Erronkariko agoten aipamena egiten da. Ez ziren herritarrekin nahasten, ez zuten lurrik. Nongoak ziren nehork ez daki; hemen

bizi izan zirela ordea, bai. Hori segur da. Langile finak ziren, harginak, zurginak, ikatzegile, ontsala ez ziren errotazain, jendea beldur baitzen ez ote zuten eritasuna kutsatuko».

SINESKERIA ZALEAK. Antzina, mitologiak erlijioak bezainbat agintzen zuen. XVI. eta XVII. mendean begizko eta sorginkeria sinesleitsuak ziren. «Basajauna, lamiak, Mari eta nahi

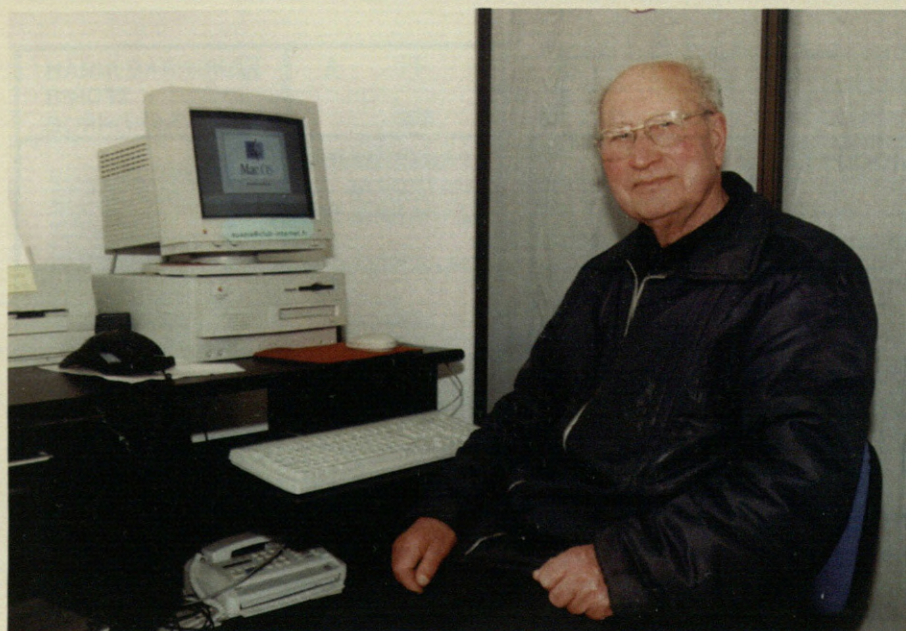
dituzun guztiak. Sineskeria horiek aldatuz joan dira agotendako; batean azkarrak eta ederrak, baina gehienetan legenbelzdunak ziren» diosku Junesek.

Halaxe, agoten eta herritarren arteko harremanak eta kalapitak irudikatzen dira pastora-lean: «Kexu agertu ziren eskubi-deak ukan nahi zituztelako. Azkenean, Iruñeko apezpikua Leon X. Aita Santuarekin mintzatu, eta 1515ean erabaki zuen agotek eskubide berberak ukan behar zituztela. Haatik, herritarrek agindua gaizki hartu eta borrokak izan ziren, triskantzak eragiteraino. Aro horretaraino iristen da pastoral honen historia. Hortik aitzin agotak desagertu egin ziren, ondorengo mendean bizitza berri bat gailendu baitzen. Lanbide berrien etorrera galbidea izan zen agotendako, baita etxaldeetako jabeak ziren herriko jaunendako ere. Halaz ere, oraino badira agoten ondokoak, hori segur, nik ezagutzen ditut, gu bezala bizi direnak».

INGELES BAT ARIZALE. Nahiz eta gaur egun zaila izan, pastoral honetan arizale guztiek dakite euskaraz. «1992an 'Santa Kruz' pastora-lean eman zelarrik, Zuberoan bizi den ingeles bat tematu eta parte hartu zuen, bere esaldiak buruz ikasiz. Hemen, zoritxarrez, euskara ttipitzen ari da, 12 urtetatik behera euskarak ofizialtasu-

1999ko agorrilaren 1.lean eta 8an
■ Ikusmin handia piztu du agoten bizimodua hiru ornetan jasotzen duen lan berriak.

ALBERTO ELOSEGI

■ Lan hau idazteko liburu zaharretan buru-belarri murgildu da Casenave-Harigile.

nik ez ukaitean, eskolarat joaiten diren haurrek frantsesez baino ez dute ikasten eta aita eta amek ez diete seme-alabei erakusten. Min egiten dit horrek. Baina badut gazteekin itxaropena; gero eta gazte gehiago dira 17 urte-edo dituztelarik gau eskoletan sartzen direnak» argitzen digu Junesek.

Pastorala dela eta, Junesek ere badu beste kezka bat: «Azken urteotan ez dakit zer gertatu den baina hegoaldeko euskaldunak ez dira jiten ari, antzina bezala. Beraz, hemendik kilikatu nahi ditut guztiak egun goxo baten iragaitera jin daitezen, ez turistak bezala bazterrak ikusteko, barna-go sartzeko baizik».

IPARRAGIRRE URDIÑARBEN. Aurtan hogeitau urte dira Pierre Bordazarre «Etxahun-Iruri» herri-poeta eta idazlea zendu zela. Horren kariaz, duela hogeitau urte egin bezala, Urdiñarbe herriak Etxahunek idatzi «Iparragirre» pastorala berriro emanen du irailaren 26an eta urriaren 3an. Berrogeita hamar herritarrek esku hartzen dute. Jean Mixel Bedaxagar musikaria laguntzen ari da oraingo hau apailatzen: «Pastoral modernoa da, biziki ederra. Olerkari eta musikari urretxuarraren bizia kontatzen du; gaztetatik hil zen arteko pasadizoak: karlisten aldean borrokan foruak defendatzearen, atzerriratzea bere kitarra besapean harturik, 'Gernikako Arbola' famatua, berriro herbesteratu, Argentinan artzain ibili zenekoa, eta abar. Besteak beste, Angela emaztea, Zumala-

karregi, Mendiola, Santa Kruz eta Luzien Bonaparte agertzen dira». Halaber, Bedaxagar Etxahun buruzko pastorala ari da prestatzen, heldu den udaberri aldera edo ikusi ahal izango dena.

EUSKAL SPIRITUA. Musikari gisa jadanik ezaguna da Pierre-Paul Berzaitz. Azkenaldian ordea, pastoralgile lanetan hasia da. «Elkanoren Semeak» bere aurreko pastoralak arrakasta handia lortu zuen, molde berriak erantsiz. Izan ere, puristen harridurarako pastoral bati sintetizadorea sartzen ausartu den lehena da Berzaitz. Orain, esperimentazioari jarraiki, «Euskal Spiritu» lan berria aurkeztu du Komany Beritza taldea ondoan duela. Gizakiaren bidea, haren esperantzak, duda-mudak eta pasioneak dira obraren ardatza. Oholtza gainean hirurogei aktore izanen dira, hogeitasei koruetan, zortzi bakarlari gisa, hogeita hamar dantzari eta hamar musikari. Gehienak zuberotarrak diren arren, Baionako Agnaly's baleta eta Karlos Jimenez musikaria ere hor izanen dira. Testuak Itxaro Borda, Jean Louis Davant eta Berzaitzek berak idatziak dira. Jean Marie Broucaret eta Frantxoa Cousteau ibili dira zuzendari lanetan. Uztailen hiru emanaldi egingen dira; estreinaldia Berrogainen hilaren 10ean, 17an Behaskanen eta 25ean aldiz, Donibane-Lohitzunen. Sartzea aitzinetik har daiteke Atarratze, Maule, Donapaleu eta Donibane-Lohizuneko turismo bulegoetan ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

ITZULPEN ZERBITZUA
eskuira
SERVICIO DE TRADUCCION

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA
20001 DONOSTIA

TELEFONOA: 943 29 18 30

FAXA: 943 27 58 69

eskura@bezeroak.euskaltel.es

Itzulpenak

Testu zuzenketak

Interpretaritza

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezereen beharretara egokituz,

Ingelesa
Frantsesa
Alemaniera
Italiera
Katalana
Portugesa
Galegoa...

bizkuntzetarako itzulpenak ere
eskaintzen ditugu.

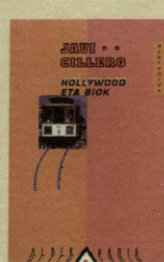
1985EAN SORTUA

Astia Hartuta

L I B U R U A K

HOLLYWOOD ETA BLOK*Javi Cillero*

Alberdania
236 orrialde
2.600 pta.

SANTA MARIA KATEDRAL ZAHARRA, BERRI*Patxi Zubizarreta*

Arabako Foru Aldundia
115 orrialde
2.500 pta.

Lurrazpian edo hiri inguruetan, metroan edo trenean egiten diren bidaia dira nobela honetan abiapuntu. Bidaia hauek bezala, ipuin laburrez osaturiko liburua da hau. Nork bere baitara egindako bidaia da, nork bere baitako eskaileretan behera egitekoa, ezezagunaren atarian jartzen gaituena. Eguneroko bizitzatik datozen irudi multzo kaotikoak azaltzen zaizkigu narrazio hauetan barrena.

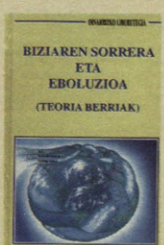
Alberdaniaren eskutik dator narrazio laburrez osaturiko Javi Cilleroren liburu hau. Javi Cillerok Charles Dickens edo Ernest Hemingway bezalako idazleen lanak euskaratu ditu, «Norena da Virginia city?» lanarekin Lizardi Saria irabazi zuen eta «Uztailaren laua, Renon» antzerki lana ere plazaratu du ●

Gasteizko Santa Maria katedrala zahar-berritzeko lanetan hasi eta katedralaren beraren eta Gasteizko historiaren inguruko zenbait deskubrimendu egin eta hauen berri emateko aukera polita ikusi zuten Arabako Foru Aldundiko arduradunek. Patxi Zubizarretari dibulgazio liburua egin zezala eskatu zioten eta honek ipuin moduan egin zuen. Ipuin hau elebitan dator eta gaztelerazko itzulpena I. Ortuondok egin du, marrazkiak berriz Jokin Mitxelenaren eskutik datoz.

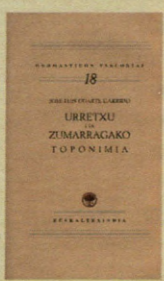
Dibulgazio liburu honetan, aipatu ipuinaz gain, erromatarren garaitik hasi eta gaur egun arteko katedralari eta Gasteizko historiari buruzko zenbait ohar historiko, artistiko eta literario azaltzen dituen atal bat dator ●

BIZITZAREN SORRERA ETA EBOLUZIOA*Batzuk*

Gaiak
160 orrialde
1.800 pta

URRETU ETA ZUMARRAGAKO TOPONIMIA*Jose Luis Ugarte*

Euskaltzaindia
524 orrialde
850 pta.

Alfonso Martinez Lizarduikoa, Juan Ignazio Abrisketa eta Arantza Etxeberriak sorturiko lantaldeak prestatu eta Gaiak argitaletxeak Oinarrizko liburutegia deituriko sailean eman du argitara liburua hau. Bertan azken hamarkadan biologia teorikoan, paleontologian eta eboluzioaren teorian eginiko aurkikuntzak azaltzen dira.

Oinarrizko liburutegia deituriko sail honetan zientzia eta kultura modu erraz eta ulergarri batean ematen dira. Aipatu sail honetan bertan «Erligioak munduan», «Ekonomiaren oinarriak», «Filosofiaren historia» edo «Euskal zibilizazioa» bezalako izenburuak aurki daitezke besteak beste ●

Jose Luis Ugarte Garrido filologoa eta euskara, etnografia eta historia gaietan zale-tuak Urretxu eta Zumarragako toponimia bildu eta aztertu du, guztira 2.700 toponimo baino gehiago bilduz. Euskaltzaindiak eman du lan hau argitara «Onomasticon vasconiae» sailean.

Egileak, alde batetik, bilaketa historikoa egin du, artxibo eta baserrietan gordeta zeuden agirien miaketaren bidez datuak bilduz. Baina batekin eta bestearekin hitz eginez ere lortu du informaziorik. Gainera lortutako toponimoen izena finkatu eta normalizatzeko proposamen bat egin du, eta azkenik, plano batean bildutako toponimoak kokatu ditu ●

**HARRI BARRUKO
BIHOTZ
BORROKAK**

Juan Luis Zabala

Elkarlanean
100 orrialde
980 pta.

Juan Luis Zabalarri «Gara» egunkarirako ipuin bat idatzi zezala eskatu zioten, ondoren beste bi idatzi eta horrela osatu zuen liburu hau. Hiru ipuinez dago osaturik, protagonistatzat hiru gazte dituztenak eta gertaera nagusi bezala tortura kasu latz bat dutenak. Abesteko gogoia galdu duen kantautore bat, etorkizun handiko txirindulari baten zalantzak eta kale borrokan aritu de-

lakoan espetxean dagoen neska gazte bat dira ipuinetako istorioak.

Gazteei zuzendutako liburu da eta bertan gazteen kezka agertzen dira, amodioa eta sexua, adiskidetasuna eta konpromisoa... Gazteei zuzenduriko literaturan tabu izan diren sexua edo gizarie gatazka ez ditu ezkutatu nahi izan egileak. Arin irakurtzen den liburu da oraingoan proposatzen dizuegun hau ●

■ Juan Luis Zabala

*Harri barruko
bihotz-borrokak-en idazlea*

«Nire barrutik gutxiago jarri dut»

Liburu honetako ipuinetako bat «Gara» egunkarian argitaratu zen atalka, zergatik orain liburu bezala?

«Gara»rako eskatu zidaten ipuina bukatu eta gero beste istorio batzuk kontatzeko gogoz geratu nintzen eta hiru ipuinak idatzirik zeudenean Branka saileko liburu osatu zitekeela pentsatu nuen. Egia esanda, liburuetan pentsatzeko joera daukat, zaila egiten zait egunkarirako ipuin bat idatzi eta besterik gabe hor uztea. Nire betiko neurria liburu da eta liburu nola osatu pentsatzen dut.

■ **Oso denbora gutxian idatziriko liburu dela esan duzu. Zein da honen arrazoia?** Liburu bera oso laburra da, hiru ipuin besterik ez dira. Enkargua uste baino lehenago bukatu nuen eta beste bi ipuinak ere nahiko erraz atera zitzaizkidan. Beharbada liburu honetan nire barrutik gutxiago jarri dut besteetan baino, nire istorioetan sartu baino gehiago gazteen munduan sartu naiz, ez dago aurreko liburuak bezain barrutik idatzita eta horrek arintasuna eman dit.

■ **Gazteentzako literatura dela esan da liburu hau. Zer eduki behar du gazteentzako literaturak?**

Besterik gabe gazteek irakurtzeko modukoa izatea, bai hizkuntza aldetik eta bai erreferentzia aldetik kargatuegia ez izatea. Sailkapena oso subjektiboa da baina ipuinak gazte mundukoak dira eta erraz irakurtzen direnak, gazte literatura sailetan argitaratzen denaren antzekoa.

■ **Gazteak irakurtzera anima al ditzake liburu honek?**

Esaten da gazte literaturan alde batetik gutxi idazten dela, itzuli egiten dela gehiago. Eta idazten den horretan, nik uste dut, gutxitan jotzen dela hemengo gaiak eta gaur egun goak tratatzera. Agian interes hori izan dezake.

■ **Zer adierazi edo islatu nahi izan duzu ipuin hauetan?**

Illoekin egon eta gero sortu zitzaidan enkargua eta gero etorri dira beste bi ipuinak ere. Neurri batean gaurko euskal gazteen munduan sartzeko ahalegin bat izan da ●

LENTE PROGRESIBOAK
3 punturen arteko distantziarik erosoena

urruti

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziatar ongi ikus dezazun, MULTIOPTICASen irtenbiderik onena dugu. INDO betaurreko progresiboak. Erosoak eta eraginkorrak. Ikusmen nekatua ahanztu dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICAS txartelarekin ordaintzeta hiru hilabete erosotzen ahal izango duzu inolako gailurik gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Dei ezazu 900 34 35 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu. INDO DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

Txalaparta
290 orrialde
1.800 pta.

BIRZIKLATU

2 KATE

Esan Ozenki
1.800 pta.

Liburu honen izenburu osoa "El caso Galindez. Los vascos en los servicios de inteligencia de EEUU" da. Txalaparta argitaletxeak kaleratu duen azken liburua da hau.

Euskaldun jatorriko familia batean jaio zen Manuel de Dios Unanue kubatarrak idatziriko liburu honetan 1956an desagertu zen Jesus Galindezen kasua kontatzen da. Galindezen hilketa argitu nahian eta kasu hau aitzakitza harturik garai hartako giro interesgarria islatu du liburuan. Jesus Galindez Eusko Jaurlaritzaren ordezkaria izan zen New Yorken eta FBI eta CIAren informatzaile ●

Kalean da dagoeneko 2 kate taldearen disko berria, "Birziklatu" du izena eta Esan Ozenki disketxearen eskutik dator. Talde hau Anestesia eta Negu Gorriak taldeetan ibilitako Mikel Kazalis eta Izaskun Forkadak osaturikoa da.

Bad F-line taldekoekin duten adiskidetasuna dela eta, hauek kudeatzen duten Arrasateko Shot! estudioetan egin dituzte gitarra eta ahotsaren grabaketak. Nahasketak berriz Katarain estudioetan egin dituzte

Kaki Arkarazo teknikari lanetan izan dutelarik. Honen iritzi *«badu nazioarteko ekoizpenarekin lehiatzeko adinako kalitatea. Hor barna egiten dena baino ausartagoa eta orijinalagoa da 2 kate»*

Xehetasun teknologikoz beterik dator disko hau, ordenagailua, sanplerra eta erritmo kutxa izan dira 2 kate musika taldearen abesti berrien abiapuntu. Hamar abesti berri hauek ez dira "Bide berriak" diskotik asko aldentzen. Aurrekoan bezala, dantzarako doinu elektronikoen eta hard core eta trash gitarraren arteko uztarketa egin da.

Soinu eta konposizio aldetik konplexutasuna azpimarratzekoa da

Musika talde honek zuzeneko agerpenen berezitasuna gorde nahi du diska berriaren aurkezpenetan. Ohiko dantza ikuskizunez gain, bideoa eta irudi sinkronizatuak erantsi nahi dituzte, eta lehenengo emanaldia San Ferminetan egingo dute Iruñean, uztailaren 13an hain zuzen. ●

Herri Irratia
RADIO POPULAR
www.herri-irratia.com

URTEETAN EUSKAL HERRIA GURE UHINETAN

GETXO uztailaren 1etik 5era
Europar Jazzaldia
Ostegunean abiatuko da urteroko jazz jaialdia Getxon. Alemania, Finlandia, Errusia, Italia eta beste herrialde batzuetako musikariak ikusteko aukera izango da.
Getxo Antzokia

MUNDAKA uztailak 2
Bertso saioa
Herriko jaietan A. Mendiluze, J. Enbeita, O. Enbeita eta I. Elortza izango dira kantari.
20:00

USURBIL uztailak 3
Bertso jaialdia
S. Lizaso, A. Egaña, J. Agirre, J. Lizaso, O. Enbeita eta Maialen Lujanbio arituko dira bertsoetan.
Frontoia
22:30

MIARRITZE uztailak 7
"Poesiaren kontra, poesiaren alde"
Poesia errezitaldi ezohikoa eskainiko dute Iban Zaldúa, Kirmen Uribe, Gerardo Markuleta, Arantza Ozaeta eta Pili Kaltzadak, UEUko jardunaldien baitan.
Hotelier lizeoa
22:00

BILBO uztailak 8
"Ostia aldizkariaren jaia"
Ale berriaren (hamalagarrena) aurkezpena egingo dute datorren ostegunean. Honekin batera, aldizkariaren inguruko erakusketa izango da ikusgai.
Kafe Antzokia
20:00

EIBAR uztailak 2
Koma
Rock kontzertu indartsua entzuteko aukera izango da.
Plaza
22:00

ERRETERIA uztailak 3
Su Ta Gar
Eibartarrek beren azken diskoa aurkeztuko dute.

ARROSA uztailaren 2tik 4ra
"Euskal Herria Zuzenean"
Ekitaldi eta kontzertu andana izango da asteburuan Piztu elkartek antolatzen duen jaian. Talde batzuk aipatzearen, Pi.L.T, Skunk, Fermin Muguruza, Habeas Corpus, Haurtzarrak, Tapia eta Leturia

ARAI uztailak 2
Bi kontzertu
Pi.L.T eta Buitrakerren doinu gogorrak entzuteko abagunea ostiralean.

TOLOSA uztailak 9
Aztarnategietara bidaia
Juan Luis Arsuagaren gidaritzapean, Atapuercako aztarnategietarako bidaia antolatuta du Tolosako Kultur Etxeak.
Izenematea eta informazio gehiago, kultur etxean bertan. Telefonoak: 943 67 03 83 eta 943 67 03 88.

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

HERRI TELEBISTAK

Teknologia berriei egokitu, eduki erakargarriak taxutu, alegaltasuna gainditu, elkarlana bultzatu, euskararen mugak ttipitu, eta erakundeei laguntza eskatu beharra. Hori da Oiartzungo Pagoarten egin berri den Euskarazko Herri telebisten I. topaketan ondorioztatu dutena.

KABLEAK ITO EZ GAITZAN

■ Herri telebistak ate joka ditugun aldaketei egokitu behar zaizkiela nabarmendu zuten hizlariek.

Helmuga non den eta bidean zenbat oztopo dauden jakiteko herri telebistetako ordezkariak Pagoarten bildu ziren.

Gipuzkoatik: Arrasate, Aretxabaleta eta Oarsokoak. Nafarroatik aldiz, Bortzirietako «Ttipi Ttapa» eta Baztango «Xaloe». (Denetara hogeit hamar herri telebista ditugu Euskal Herrian horrela banaturik: Araban 2, Bizkaian 4, Gipuzkoan 9, Nafarroan 4 eta Iparraldean 1. Horietatik bakarrik 7 dira euskaraz osoki

emititzen dutenak). Aurkezpenean Eusko Jaurlaritzako Politika arduradun Josune Ariztondok garbi utzi nahi izan zuen Madril dela emititzeko uhin esparrua

■ **“Kable azpiegitura jartzerakoan, enpresa horiei trukean zerbait eskatu behar die euskal komunitateak”**

ematen duena, eta hori, txikiegia dela dagoen eskaintzari erantzuteko. Hizlari gisa Luis Alberto Aranbarri «Amatiño» eta

Jon Sarasuak huts egitean, iragarrita zeuden beste biak aritu ziren mahai-inguruan: Iñaki Zabaleta EHUKo irakaslea eta Asier Aranguren ETB-ko kazetaria, herri telebistei buruzko tesia egin baitu. Biek nabarmendu zuten, ate joka ditugun aldaketei berandu izan baino lehen egokitu behar zaizkiela herri telebistak. Bi dira gakoak: teknologia berriei ahal den etekinik handiena ateratzea eta baliabideetan inbertitzea. «Irudiaren kali-

tatea ona izan dadin antena indartsuak behar dira. Kalitatearekin batera, edukiak ere hobetu behar dira. Bestetik, promozio kanpainak lotsarik gabe egin behar dira» esan zuen Aranguren.

«Sei-zortzi urteren buruan aldaketa sakonak izanen dira, gehienbat kablea eta telebista digitalaren etorrerarekin. Telefonía enpresa handiak jadanik hasiak dira merkatu hori bereganatzeko lehian, eta euskal komunitateak borroka horretatik baliabideak ateratzen jakin beharko du. Kable azpiegitura jartzerakoan, enpresa horiei trukean zerbait eskatu behar zaie herriarren etxeak, kaleak eta hormak... erabiltzeagatik» jarraitu zuen Zabaleta leitzarrak. Horren haritik, New Yorkeko telebista komunitarioen kasua hartu zuen eredutzat. «Harpidedun bakoitzeko hiru dolar jasotzen ditu urtero telefonía enpresaren eskutik. Eta diru horrekin telebista finantzatzen da. Euskarazko telebistek antzeko jokabidea lanbu behar lukete. Hori zuzentzeko, agian, komunikaziorako erakunde orokor bat beharko litzateke, ETBk, herri telebistek eta Jaurlaritzak osatua, estrategia orokorra lantzeko».

ALDATU DA KONTZEPTUA. Bilkuran esandakoen osagarri gisa, beste adituen iritzia ekarri ditugu gure artera.

- Hik zertan lan egiten duk?
- Ba, telebistan.
- Telebistan? ETBn, ezta?
- Ba ez...Herri telebista batean.

Goikoa iraganeko dialogo delakoan dago Jon Aldanondo «Arrasate Telebista»ko zuzendaria. Herri telebisten kontzeptua onerako aldatu dela, alegia. Dena den, oraindik hankamotz dabilta. Bere irudiko, telebista lokalei buruz legediek

duen hutsuneari gobernuak nolabaiteko araudia eman behar lioke, zirt edo zart. «Bi aukera dituzte herri telebistek legezatzeko. Bata, lehengo leloari helduz, herri bat, telebista bat. Bestea, bailara edo herri bilkuretako telebistak sortu. Bigarren honen nolabaiteko galbahea pasa beharra ekarriko luke, baina, aldi berean, sare gainean geratuko liratekeen proiektuak serio eta sendoak izango lirateke. Eta txikiak zer? Handiagoein elkarlanaren bidea jorratu edo auskalo».

Joxemanuel Irigoien «Ttipi Ttapa» fundazioko gerenteak dioenez, herri telebista bakoitza ezberdina da, zenbait aldagairen menpe dagoena, hala nola: kudeatzaileen trebezia, kalitate maila, finantziario iturriak, eta guztiaren gainetik inguruarren ezaugarri sozial, ekonomiko eta geografikoak. Nahiz ekimen pribatu, publikoa

Iraungo badute, bi dira gakoak: teknologia berriei etekina atera eta baliabideetan inbertitu beharra

edo biak nahastan dituztenak izan, gehienak ekimen pribatuek bultzatuta sortu dira. «Euskarazko telebistek ordea, dirulaguntzak ezinbesteko dituzte urteko aurrekontua estali ahal izateko, autofinantziario mailak ez baitu kontuetan kitto egiteko adina ematen. Aldeko tratamendu ekonomikoa eta fiskala».

ASTO LANIK EZ. Topaketan azkenean parte hartu ez bazuen ere, Luis Alberto Aranbarri «Amatiño»k iritzi interesgarria plazaratu izan du herri telebistez ariki: «gauzak zentzuz egingo bagenitu, ETBk izan beharko luke euskal telebista-sare orokorra, non lurralde bakoitzeko desko-

nexioak eta tokian tokiko programazioak eskainiko liratekeen. Sistema honekin, ikus-entzuleek ez ezik, telebista kateek ere irabaiko lukete. Horrela, herri telebistek euren egiazko zereginari helduko liokete, herri programazioari alegia, gainerako orduak zelan bete denbora eta dirua gastatzen jakin gabe, kalitatearen mesedetan eta ez asto lanaren faboretan. Baina hau, jakina, ez da egingo, harik eta dirua agortzen den arte».

Edorta Arana EHUKo Gizarte eta Komunikazio Zientzien fakultateko irakasleak bi indargune bereizten ditu egungo telebistagintzaren baitan: espezializazio geografikoa eta gaikakoa. Hego Euskal Herriko kasuan Euskaltel eta Retenaren eskutik kable bidezko telebistan herri telebistak nahitaez sartu beharko dituzte. «Kable konpainiak, herriak hala eskatzen badio, bere programazioa herri osora zabaltu beharko baitu. Dena den, albistegiak, magazinak, kirol saioak, lehiaketak eta erreportajeak baino harantzago joan behar luke. Esate baterako, ka-

blearen azpiegitura erabiliz, zerbitzu eta informazio publikorako tresnak izan daitezke. Abisuak eta salerosketak helarazteko balio dezakete. Gisa horretan, telebista argibide bulego orokorra izatera pasako litzateke». Uste berekoa da Joxemanuel Irigoien, «herri telebista batean hurbileko informazioa ez ezik eskaintzen diren zerbitzuak ere garrantzi handikoak dira. Pisu bat errentan hartu nahi duzula, zure hiloba bere urtebetetzean zoriondu nahi duzula, lan eskaintzak ezagutzeko, udalak deitu duen batzarraren berri izateko edo... senide baten hileta-elizkizunak noiz izanen diren jakiteko» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ «ERTZAINAK» K.O

Haridura sortu du «Ertzainak» telesaiota eten izanak. Audientzia ona ari baitzen lortzen, «share» delakoaren %20, 180.000 ikusle, alegia. Aurrekontu falta argudiatu dute Tentazioa ekoiztetxea eta ETBk; atal bakoitza, bost egunetan grabatu beharrean, zazpi ari zirela erabiltzen. Orain, sponsor bat aurkitu behar dute gainerako sei atalak grabatzeko ●

■ EUSKARA HUTSEZKO TELEBISTA DONOSTIAN

Hiriko euskaltzaleon aspaldiko aldarrikapena. Oraindik zurrumurrua baino ez bada ere, badirudi zerbait ari dela egosten. Odon Elorza ustezko alkate berriak esan du prest legokeela euskara hutsezko telebistari buruz hitz egiteko. Benetako premia dago, Teledonostik duen arima eta jario hiper-erdalduna jasangaitza baita ●

■ ANDONI ORTUZARREN TXOSTENA

Eredu berria ezarri nahi du EITBko zuzendari orokor berriak, nagusiki, ETB 1en indartzea lekarkeena; denetatik eskaini bai, baina kalitateari muzin egin gabe. Euskarazko katea ume eta adinuen telebista bakarrik izan ez dadin. Halaber, finantziario eredu berria aurreikusi du, inbertsioak eta ikus-entzuteko sektorea bultzatzeko asmoz ●

Gazte jendearen tenplua da «Hi bizi haiz hi!», euskal irratien saiorik entzunena. Arrakastaren atzean, Dani Arizala eta Ainhoa Urkia ditugu, behar denean xaxatzaille eta bestetan konplize.

UR AZALETIK SAKONERA

Dani Arizalak 1987-88 denboraldian hasi zuen gauerdiko «Ordu txikitan» go-goangarri hura. Gauero, gure belaunaldiko franko egoten ginen itsasoak sortzen dituen olatu ezberdinak entzuten, ezberdin bizi eta pentsatzen zutenen txokoan ostatua hartuta. Inoiz entzun ez genituen adierazpen ausartak, gauaren anonimatoan babesturik. Gisa horretan zortzi urte eman ondoren, «Hi, bizi haiz hi!» emankizuna abiarazi zuen Arizalak, beste gazte belaunaldi bati bide emanez. Daniren ustez «bi saioek dute bere xarma. Besteak, berandu hastean, beste aukera bat ematen zuen. Oraingoan berriz, arratsaldeko zazpietan izanda, entzuleria ere bestelakoa da, pixka bat egokitu beharra dago». Nahiz eta gazteriaren pentsamoldea eta kezkak anitzak diren, urte hauen poderioz gazte jendearen izaera nolakoa den ongi ikasi du Danik, «ez dakit

■ Gazte eta ez hain gazteekin konektatu duen formula darabilte saioan, kontu arin eta serioak tamainan sartuz.

alderik dagoen orduko gazte eta oraingoan artean baina nik dakidana da gaur egungo gazteei ikaragarri kostatzen zaiela komunikatzea. Bi saioetan nabaritu izan dut hori. Ez dute beraiei buruz hitz egiten; bizi dutena, harreman pertsonaletan sentitzen

dutena, amesten dutena». Kontuak kontu, oraingo formulak entzuleen onespena jasotzen du egunero. Bi orduko emankizuna bi zatitan banatzen dute; «lehen musika jarri eta entzuleekin mintzatu eta jokatzeke. Bigarrenean aldiz, ur sakonagoetan murgiltzen gara. Adibidez: Amaia Vazquez sexologoaren aholkuak entzuleek bidalitako eskutitzei erantzunez, ezberdin bizi eta pentsatzen dutenen txokoa, Dani eta hiru gaztek pertsonaia ezagun bati elkarrizketa egiten diote, ostiralean porrak, eta abar» diosku Ainhoa Urkiak. Urteko anek-

doten errepasoa eginez, bat aipatzen digu Ainhoak «entzule batek txokolatzeko palmera bat agindu zigun. Iritsi zen bai, baina kadukatuta». Uztailaren 9an oporrak hartuko dituzte irailaren 13an bueltatzeko ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

A u r p e g i a

■ Txari Heleta

«Emisio ordua luzatu nahi dugu»

Esataria da Ultzamako Esan-Erran Irratian.

Sukaldaritza ikasketak bukatu eta irratitxi honetan hasi zen 25 urteko olaguetarra. Eta jakina, gustuko tokian aldaparik ez, denetarik egiten baitu: mahaian aritu, musika jarri, elkarrizketa eta lehiaketak bideratu. Bi lagunaren artean dena egiten dutenez, bestea gaixo jartzen bada, a ze kome-riak! «Zailena hemengo jendea konbentzitzea da elkarrizketa bat egiteko, baina tira, badirudi latsa hori galtzen doa-

la». Aurrera begira, orain duten bi or- dutako programazioa zabaldu nahian dabilta. «Baita emisio ordua ere, agian sobera goiz hasten garelako; hamaiket- an hasi beharrean, eguerditik aurrera egitea». Bitartean, gazteendako musika irratsaio bat ari da prestatzen, ostegun gauetan, 9etatik aurrera aireratuko de- na. «Oraingo emankizunekin ez baitut aukerarik halako musika jartzeko» ●

B a g a k

■ IRRATI FORMULEN ARRAKASTA

Baikor egoteko moduko datuak eman ditu EGMk udaberriko bere azken neurketan, EITBko irratiek (Euskadi Irratia, Euskadi Gaztea, Radio Euskadi eta Radio Vitoria) guztira 330.000 entzule baitutuzte. (1985ean 124.000 baino ez). Nahiz eta orokorrean, Espainian entzuleen kopurua %0,9 jaitsi egin den, aipagarria da irratit formulek izan duten gorakada 219.000 entzule gehiago (%2,3). Euskal Herrikoetan ere go- rantzko joera hori nabari da, gehien- bat Euskadi Gazteari esker, euskal- dungai anitz erakartzean, aparraren gisan ari baita igotzen. Estiloan, 40 Principales-etik aldenduz, gainera ●

L A N D A R E A K

Garagardoari mikatz punttua emateko ezker-aihena edo lupulua erabiltzen da. Lupulua hamaika gaitz sendatzeko erabiltzen da, baina baita osasuna galduarazteko ere.

KONTUZ GARAGARDOAREKIN

Udarako solstizioa puri-puri deneko honetan tila-loreen usain ederra bezainbat zabaltzen da jai eta festena. Edozein ospakizunetarako osasuna behar eta jatena eta edatena neurtzen nahikoa lan izaten da maiz. Edate kontutan ardo- eta uxuala-zalatasuna izan da hemen beti nagusi. Ardotan mahatsarena eta sagarrarena garai batean, baina egun garagarrarena da jaun eta jabe.

Garagardoari mikatz-punttu gozoa itsasteko ezker-aihena-edo lupulua erabiltzen da. Gure errietoako erribera zabaletan dezente lantzen zen lehen. Haietatik naturalizatutako landareak besterik ezin aurkitu dira egun errio, ibai eta errekatara begira.

Lupulua hamaika gaitzi aurre egin eta sendatzeko erabili izan da. Baita osasuna galduarazteko ere, adibidez antiafrodisia-

ko gisa, hau da, sexurako grina hotziltzeko. Bada ez bada ere, itsasaldeko konbentu batean lupuluaren ordeztintusa-lore lehorraz mikazten dute bertan egiten duten garagardoak; bakoitzak bere punttua, bere aho-sabaia eta bere jakinduria.

Gizakia animalia naturalagoa zenean solstizio hau izaten omen zuen araldi edo susa-sasoia. Beraz kontuz jaiotzen garagardoak edaten duenarekin, sasoiak bai baina sasoiak pata antzera igual ibiliko da eta asko uste gabe.

Garagardoaren egungo sustapen izugarriaren zioa hau izan daitekeela iruditzen al zaizu? ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

O S A S U N A

Gripea eta katarroaren ondotik beherakoa da Espainian gehien diagnostikatzen den prozesua. Gripearekin bezala bere kasa pasatzen uztea da onena eta tratamendua berhidratazioan datza.

BERHIDRATAZIOA

Aurreko alean ikusi genuen beherako akutak arazo larria direla herrialde oso garatueta, baina beherakoek dakarten dehidratazioa ere kontuan hartzeko arazoa da. Espainian beherakoak dira katarroen eta gripeen ondotik gehien diagnostikatzen diren prozesuak.

«Tratamendua, gripearen kasuan bezalaxe, gorputza bere kasa senda dadin itxarotea da» esan zuen Maria del Carmen Medina adituak, «garrantzitsuena ez baita eginkaiak solido bihurtzea, beherakoa eragiten duten bakterioak edo birusak gainditu eta gorputzetik kanporatzea baizik». Ez da ahaztu behar ordea, arazorik serioena ez

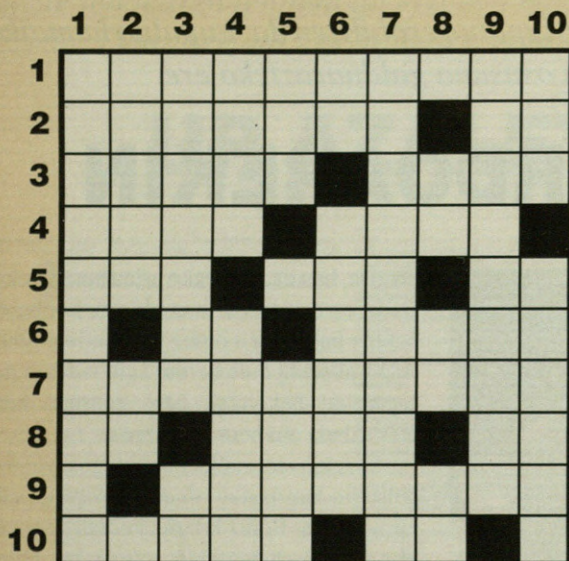
dela beherakoa bera, ondorioz agertzen den dehidratazioa baizik —honek hiltzen du eta ez germenak—. Horrexegatik terapia-

ren gakoak berhidratazioa da. «Eta modurik egokiena bide digestiboa da, ahotiko soluzioekin, gehitu zuen Medinak».

Ez dira batere gomendagarriak, ordea, ez antibiotikoak batetik (ahotik emanez gero erresistentziak erraztu ditzakete), ezta etxean prestatutako formulak ere (ura limoi-zukuarekin eta gatzekin nahastuz prestatzen dira, gorputzak galdutako gatzak berreskuratu asmoz): sarritan formula horiek ez daude batere orekatuak, eta azkenerako hesteari kalte egiten diote. Botiketan badira soluzio egokiak, oso prezio onean, behar bezala prestatuak, etxe gutietan egon behar luketenak ●

◆ JABIER AGIRRE

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- 1.- Eguna argitzen hasten den unea. 2.- Suge itsua. Suari dario.
- 3.- Barre xumea. Toka, doa. 4.- Zer unetan? Ahuntzar ar.
- 5.- Jatorri atzizkia. Betekada. Lehen biak. 6.- Bokala. Ilbetearen hasieran. Baztanen bizi izan zen etniako kidea. 7.- Sakonera.
- 8.- Utik! Ume. Tantalioa. 9.- Nitrogenoa. Aurpegiko ileak.
- 10.- Herri hizkeran, arrain. Iridioa. Bokala.

GOITIK BEHERA

- 1.- Ezina. 2.- Eguratsa. Kanpo. Röntgen.
- 3.- Doan. Bromoa. 4.- Nago. Lokatza.
- 5.- Garra. Oxigenoa. Hitlerren jarraitzaile. 6.- Noren atzizkia.
- Eraila. 7.- Higuinagari, okatagarri.
- 8.- Tona. 3. eta 2. bokalak. Osmioa. Kontsonante errepikatua.
- 9.- Beldurtuta. 10.- Euskaraz eta kitto! Banan bana.

Kikeren Umorea

HILETARAKO LOREAK

-Hara! Senarra hil berria zait eta lore-koro bat eskatu nahi nuke.

-Bai emakumea, lasai! Zer nahi duzu idaztea koroan?

-Bi aldeetan: "Zaude bakean" eta lekuri gelditzen bada, "zeruan ikusiko dugu elkar".

-Oso ondo. Hor izango duzu ba! Biharamunean iritsi zen koroan honela zegoen idatzita:

-"Zaude bakean bi aldetan, lekuri gelditzen bada zeruan ikusiko dugu elkar".

ESNEA

Gaur egun gauzak asko aldatu baldin badira ere, ez da asko hone-lako kontuak entzuten zirela. Mendira igo den kale-tarrak, base-rritarrari galdezka:

-Eta behi horiek zenbat litro esne ematen dituzte egune-ro?

-60 litro egunean.

-Eta zenbat saltzen dituzu?

-Batezbeste 100-140

Letra Zopa

X	I	B	A	L	M	O	K	E	U	U	I	O	G	E	B
O	A	A	E	H	E	O	T	U	N	M	E	N	M	U	A
K	T	I	D	S	T	E	S	D	K	A	S	E	L	A	I
E	R	R	G	O	R	L	O	J	A	R	U	G	A	D	S
D	U	S	E	R	R	U	M	A	N	I	A	T	E	K	O
A	S	E	U	N	O	S	K	I	F	R	T	I	S	U	P
J	A	S	P	A	E	E	O	S	I	M	H	L	N	K	R
M	I	D	N	Z	E	J	G	A	O	R	T	I	P	A	A
A	N	U	L	L	T	O	N	E	U	A	I	P	E	T	A
O	E	E	A	I	K	R	U	T	E	N	L	I	D	O	L

Aurki itzazu letra zopa honetan
Itsaso Beltzak bustitzen dituen 6 estatuen izenak.
Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

★	A	★	D	★	P	★	B	★	G	★	O
A	K	T	I	B	I	T	A	T	E	A	K
★	R	A	M	A	L	E	Z	★	T	S	E
Z	O	L	A	T	U	★	T	U	A	★	L
★	R	O	★	E	L	B	A	R	R	I	A
★	B	★	H	★	K	E	★	I	L	A	U
G	I	Z	A	T	A	S	U	N	A	★	S
★	Z	I	R	I	K	A	T	U	★	I	T
B	A	G	A	R	A	★	E	R	T	A	I
★	R	O	N	A	★	E	R	R	A	Z	★
O	T	I	A	★	M	U	G	I	★	K	A
★	E	T	★	Z	E	★	A	★	B	O	K
A	G	I	R	I	A	K	★	L	A	★	I
★	I	A	I	O	★	I	Z	U	T	U	★

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Eskubideak. 2. Maitagarri. 3. As. Alegiak. 4. Kiskali. UA. 5. Ukoak. Txar. 6. Mus. Aa. I. A. 7. Eman. Li. L. 8. Zekentasun. 9. Ka. S. Ziape. 10. Okasioa. Au.

Goitik-behera: 1. Emakumezko. 2. Sasikumeak. 3. Ki. Sosak. A. 4. Ataka. Ness. 5. Balaka. N. I. 6. Igel. Altzo. 7. Dagit. Laia. 8. Eri. XI. Sa. 9. Araua. Lupa. 10. Kikara. Neu.

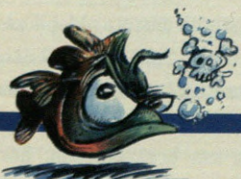
G	I	K	T	A	N	B	R	O	Z	E	K	B	A	A	R
G	R	E	Z	I	A	I	T	A	M	E	A	B	I	H	E
O	A	U	S	R	D	U	I	Z	K	I	O	Z	S	U	N
A	E	S	Z	P	I	L	Z	T	I	R	T	E	I	N	E
L	K	T	I	M	A	R	O	K	O	N	K	E	N	Z	M
G	E	U	T	I	I	E	B	A	E	S	T	U	L	O	
E	A	R	I	R	R	N	N	R	K	E	I	U	T	A	N
R	A	K	H	A	K	E	F	I	T	A	G	Z	M	T	A
I	G	K	A	S	I	R	I	A	S	B	A	I	N	K	
A	Z	A	I	N	T	Z	A	D	U	Z	R	I	N	K	O

Hitz Gezidunak

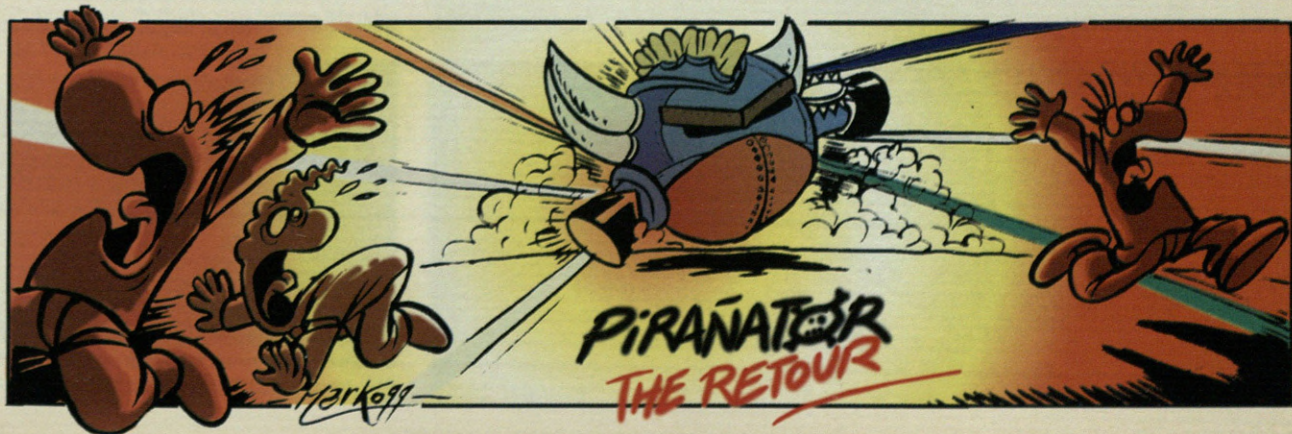
	Botika	Gehiegi	Paratuak	Bizitza	Gurdi-mota	VI. hil
	Barreiatzaileak	Abizena	Infusio-mota	Lehenengo	Gordin-keria	Egurastu
	Emakume izena			Eztena		
	Zezen zikiratu			Edari al-koholdun		
		Ezko				
		Gaixo				
	Sarrera		Sanferminetako martxa		Noren atzizkia	
	Pozgarri		Bokala		Interjekzioa	
Argazkiko herria	Ur-korrontea	Arabako herria		Mendebaldean, naiz		Izana
Atabal-jole	Egileak	Bokala		Geriza		
			Bokala	Unatu		
			Ez eme	Anfibio-larba		
Garra		Gipuzkoako herria	Amaierak			
Zati txikia		Potasioa	Larua			
			Argona	Horma		
			Interjekzioa	Sufrea		
Begirada		Kontsonantea	Ukatzeko	Soldata		Unearen hasieran
Sor		Garraio-mota	Ene	Kasik		Kolore militarra
	Hesola			Sugetzar- rak		Bokala
	Zuloaren erdian			Kenketa- ikurra		Nafarroa- ko ibai
Izari			Aintzira		Lehena eta azkena	Nor, pluralen
Udala			Indioa		Erbioa	
				Erbioa	Eguzkia	
				I	Röntgen	
... egin, goitik ari		Nuen, haiei	Txin-gurriak			

Argazkia: Gipuzkoako herria

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANAK

Hiriberritik abodira arte

Aezkoa eta Zaraitzuren arteko larredi eta basoetatik zehar ibiltzea, Añamendietako artzain eta laborarien urratsak jarraitzea besterik ez da. Hiriberritik Beragua aldera joan, etxola edo borda baztertuetatik, Zatoia errekarra jaitsi arte. Berrendi eta Abodiren arteko harraterarte, hots, Tapiaren pasabidea, mendate gogorra dugu aurretik. Mendizerratik dauden ikuspegiak xarmangarriak dira oso, baldin eta lainoak dena inguratzen ez badu. Lainoak mendiarekiko amodiozko harreman estu eta sutsua du, maiz bisitatzen baitu mendizerra.

MIKEL OZKOIDI

■ Hiriberriko garaixea; harria nonahi.

Oraingo ibilbidea ez da batere makala. Batetik aldapa ederrak ditugu aurretik, nahiz eta gogorrenak errepidez egin; bestetik zenbait bihurgune non gure orientazio trebezia erakutsi behar dugun. Gainera ibilbidea zati luze batean zehar lurrezko bideetatik igarotzen da, eta Añamendietan gaudenez ez da harritzekoa lokatzez beterik aurkitzea. Baina eragozpen hauen guztien gainetik sekulako bide ederra dugu, gutxitan bisitaturiko lur eremu batetik. Maiz Orbaiztako arma olara hurbildu da jendea, hainbatetan ere Ori mendira, Otsagitik, baina bien arteko belardiak eta ikuspegi pribilegiatu hauek, ez dute ohiko txangoetan tokirik.

Gaurko abiapuntua Hiriberri dugu, Aezkoa barneko herri dotorea. Istorio franko kontatuak izaten dira errepide bukaerako herrietaz. Horietako batzuk egia dira eta beste batzuk berriz, ohituraz eta usadio zaharrei esker, egia gisa kontatzen dira. Herri honetan garaixeen eredu politak izateaz gain, hainbat

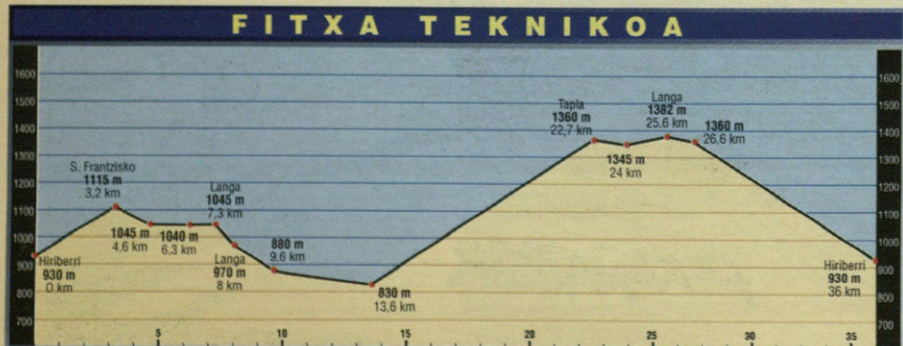

MIKEL OZKOIDI

■ Aribereen gainetik Berrendi ederki ikus daiteke.

tresneria zahar eta arropa gorde dituzte amatek. Herrian sartzean hartu eskuineko malda eta zuzen eliza gaingitu, bertan aurkitzen den herriko tabernaren atera arte. Hemen kotxea utz daiteke. Hemendik gorantz, zuzen jarraituz, etxe berri baten pean dagoen aska bat ikusiko dugu, eskuinetik herriaren bukaera arte abiatzen garelarik. Pista hasten den

puntu PR (Ibilbide txiki) bateko norabide mapa dago. Hemendik aurrera aldaparen eragozpen bakararekin San Frantziskoko lepora helduko gara (3,2 km). Puntu honetan santuaren omenez eraikitako monolito bat dago eskuinean, eta bere barruan, horma-konka batean, bere irudia. Bertan ezkerreko bidea hartu beharra dago, bestea Abaurrea-

MIKEL OZKOIDI

■ Zortzigarren kilometroan ataka igaro eta zelaia gurutzatu beharko dugu.

MIKEL OZKOIDI

■ 6,3 kilometroan pista utzita aurrera segi beharko dugu

runtz zuzentzen baita.

Aurrerantzean Berrendiko mendizerra izango dugu erreferentzi moduan, gainera, pista nahiko ona denez, ez dugu arazorik izango amaitu arte. Hurrengo kilometroetan partzuergoa eta ereindutako soroak izango ditugu eskuinaldean, ezkerrean mendia eta zuhaitzak ditugun bitartean. (4,5 km) Bide gurutze bat aurkituko dugu, zeinean ezkeraldeko norabidea hartu behar dugun, aurrerago iturri garden bat aurkituko dugularik. (6,3 km) pista bat-batean amaitzen da eta oraingoan eskuinetik, ia zuzen, beherantz abiatzen den bide estutik aurrera joan behar dugu, basorantz. Lehenengo zatia bide estua eta maldatsua izanik ez da erraza, baina basoan bidea zabaldu egiten da eta akaso lokatz gehiago aurkituko dugu. Aurrera eginik Aezkoako partzuergoa eta Zaraitzuko herri-baso mugaren langa topatuko dugu, gainera hesiaren parean ubide bat egon ohi da. Hemendik metro gutxi barru, (7,4 km) soro batera helduko gara. Maiz gertatu den bezala, hemen ere nekazariak lurra goldatu du belardia izateko, bidea desagertaraziz. Horrela, bi aukera daude, batetik goitik, bazterretik joatea eta gero handik gutxira, ahal den moduan, ezkerrean beheko aldean dagoen hesi edo atakarrantz bideratu; bestea hemendik jaisten hastea, aurreko atakara iritsi arte. Bi aukeretatik lurra eskaintzen duena erabaki. Lehen aukera eginez gero ibilbide zati batean bizikletatik jaitsi eta bultza egin beharko zaio.

Ataka 8. kilometroan dago eta gainditu eta gero bidegurutze bat aurkitzen da. Gure norabidea beherantz zuzen doana da. Baso baten barna murgilduko gara, errekatxoa behin zeharkatuko dugu, beheko bidegurutzearekin topo egin arte (9,6 km). Oraingoan ezkerrean jo behar dugu, Juanito borda zuria erreferentziazat dugula. Hau gainditu goiko aldetik eta jaisterakoan beste errekatxo bat pasako dugu, bihurtune batean, baina adi egon 10,3 kilometroan eskuinetik pista utzi

behar dugulako. Ataka edo hesi bat dago Tapia errekatxoaren aldean, hau pasa eta ura zeharkatu beharra dago ardi bide baterantz. Lurrezko bide honek Zatoia ibaiaren ezkeraldeko ertzean den borda batera eramaten gaitu, hesi batzuk zeharkatu ondoren, eta bertan lurrezko pista bat hartzen da, ibaiaren ertzetik doana, errepidera arte. "Cuatro bordas"en, 13,6 km, errepideari heldu behar zaio, portuari aurre egiteko. Igoera egiteko asfaltoa izatea eskertzen da Tapia pasabidera iritsi arte, 22,7 km, malda gogorak aurretik baitaizkagu.

Mendatean diren ikuspegiak, lainoak medeada egiten badigu, ederrak dira oso, eta

aurrera egiten dugun bitartean zabalagoak izanen dira. Ezkerretik harturik, animalientzako zamatoki baten aldamenen langa bat gainditu behar da. Hemendik aurrera bidea lurrezkoa da, gurtarrastozkoa, kontu izan, lokatzak ia pedalei eragiteko ere ez du uzten-eta. Aurrera jarraitu, gorabeherekin, 24 kilometroan dagoen bidegurutzerarte, hemen ezkerretik jarraitu, eskuinekoa behe-rago baitoa Irati ohianaruntz. Gorago ataka berri bat pasa behar dugu, Zaraitzu eta Aezkoaren muga, 25,6 km. Hurrengo eragozpenean 26,6 kilometroan dagoen bidegurutzea da, bertan ezkerretik jarraitu, eskuinekoa Irabiarantz omen doa eta. Hortik gutxira, aldapa baten gainean abereentzako beste zamatoki bat gainditu eta aurrerantzean dena beherantz da; gainera kilometro bat aurrerago pista hobetzen da eta ez da lokatz gehiago aurkituko. Paisajeaz eta soro nahiz basoaz gozaterik dago, azkenengo malda aldapatsuetararte, zeintzuk herrira zuzenduko gaituzten ●

◆ MIKEL OZKOIDI

■ Zatoia ibaiaren ibarrean borda hau aurkituko dugu.

IÑAKI MURUA

GAZTE GAZTETATIKAN...

Denok garmatzan itsasontzi honetan, egungo gazteek izan beharko dute biharko lemaizain, baina, inkestek beste leku batzuetan diotena kontuan hartzen badugu, nora iritsiko ote da gure intasontzia? Ba ote dugu beste leku horiekin zerikusirik?

Espainiako CIS eta Gazte Institutuak diotenez, gazte espainiarrek ez dute edaten, ez erretzen, ez dira drogatzen, ez gautxoriak dira, larrua bikotekide jakinarekin ezik ez dute jotzen (jotzen dutenean), ikasteko gogo bizia sentitzen dute eta karrera bat egitea dute helburu,.... izenpetutako inkestak egiten zaizkienean honelako erantzunak jasotzen omen dira.

BESTERIK da ordea anonimatoan, izenaren zama gainean ez dutela azaltzen omen dutena: hermeretzi urtez azpiko gazteen lautik hiruk sexu harremanak izan ditu; % 41ak mozkorren bat harraipatu du eta hauetatik erdiek arazoak izan dituzte alkoholaren eraginez; irakurtzea gustoko duenik aurkitzea oso zaila da, espezie hori galtzeaz dago; telebista ikustea dute gustokoen; politika bost axola zaie; solidaritatea edo elkartasuna auzoko agurearen ezaugarritzat daukate; lagunartean biziki kontent aurkitzen dira eta etxean zer esanik ez! % 95 inguru zorutzen dago bere etxean eta etxearekin; ikastea rollo nazkante bat da;...

Geuk, Bertsozale Elkarterako, eginiko inkestak ere ildo horri jarraitzen dio, neurri batean. Anonimoa zen eta galdera ireki hau egin zitzaizen 16/18 urte bitarteko Hego Euskal Herriko 650 gazteri: zeintzuk dira gehien kezkatzen, ardurutzen edo erakartzen zaituzten gaiak?

Erantzunen hurrenkera honako hau: 1. sexualtasuna. 2. kirola. 3. alkohola-drogak. 4. azterketak-ikasketak. 5. parranda. 6. musika. 7. ekologia, ingurugiroa. 8. lagunak-koadrila. 9. gazteen etorkizuna. 10. Euskal Herriaren egoera. 11. familia. 12. euskera. 13. politika.

Lehenengo erantzuna 355 gaztek hautatu zuten eta hamahirugarrrena 51k. Gainera, argitu behar dugu, galdera erantzun duten gazteen erdia pasatxo hiri handietako dela eta gainontzekoak, hamar mila biztanle inguruko herrietako ikastetxeetakoak. Bestalde, langabezia, intsumisioa, gaztetea,... eta tankerako gaiak hautatu zituztenen kopurua, hamarretik batera ez zen iritsi.

Gure garaian, Ramos liburudendara joan eta preziorik merkeenean eskuratutako Marx, Lenin, Hegel eta enparauen liburuak irakurtzen zituztenak ez ziren asko. Egiten zutela esaten zutenen hamarretik bat edo horrela. Seguru asko gazteen kezka ere antzekoak izango ziren, guri ez irudituko arren. Oraintxe bezelaxe herri eta hiriko gazteek kezka desberdinak izango zituzten, nahiz eta hedabideak medio (komunikabideak?) estandarizazioa, ohitu-

retan eta pentsakeran, terrenoa irabazten ari den.

Orain ere badaude *gazte gera gazte ta ez gaude konforme, Mundu berrigo bat...* oihukatzen dutenak; droga trafikoaen aurka neurrien eske ari direnak; Lanbide Heziketan D eredua exijitzen; Geroñako nuklear zentralaren itxiera; etxe hustuak okupatzen, sozializatzen; sexu harremanak normaltasunez bizitzen dituztenak; ETten lan hitzarmenak onartzen ez dituztenak, ONGak barrutik ezagutzen dituztenak; berenkasa bizitzen hasten direnak aukera duten bezain pronto; ezkontza poxoen, nahiz bestelako, aurkakoak; insumisioak; gastu militarrekiko objektoreak;...

FAMILIAN gero eta urte gehiago pasatzen dutenak ugarituz badoaz ere (nolako konbibiencia garatzen duten ikusi beharko litzateke baina...), zenbait herritan, gazteek lokalak antolatu dituzten gurasoei dituzten liskaraldietan beste erremediorik gabe haien menpeko izan beharra saihesteko: berandu datozela, ez daudela ados zenbait erabakirekin, pentsakera kontrajarriak,... nortasuna garatzen doan neurrian, ohizkoak diren arramaskak sortzen dira. Naturaren legea da, biologikoa. Gaztetan granoak ateratzea bezain normaltzat hartu behar genukena, baina...

Nik uste, guraso askok, haserre papera eginez, «ez dakit zer pentsatzen duten gaurko gazteek, ia hogeitazortzi urte eta ez daukate etxetik aldegitoko asmorik» dionean, ez diola egia. Barrutik pozik ari dela uste dut, harro, hain handiak bere seme-alabak eta oraindik gurasoei pozik bizi direlako. Guraso onak diren seinale. Seme-alaben lagun izaten asmatu dutenak, e.a.

Garaian garaikoa, esan ohi da, eta hobe litzateke guraso soil izan eta ez gurasoo! Bultzatu behar ditugu gazteak erabakiak har ditzaten, berenkasa abia daitezen, kostata lortutakoa estimatzen dela gehiena dastatzeko aukera izan dezaten.

Ongizate gizartea omen den honek, haurtzaroa luzatzea eta gutxi batzuen buruek erabakitzea ditu ezaugarri. Buru horiek gehienez karratuak dira eta pantaila daukate baturrekoen ordez. Ideien iturria eta gutxi jasotzen dugunaren arteko zila ebakita dago, hobeto esan, ez da ikusten.

Ideen arteko borroka beharrezkoa da, nortasuna garatzeko. Konfliktuan bizitzeak asko pentsarazten du eta pentsatzeak argitasun propioa damai. Haize borrokatik euria sortzen den bezala, ideien borrokatik nortasunak bizia hartzen du. Nola haize borroka hala ideien naturalak dira, ez ordea ilezkorrak.

Gure herri ttiki honek gazteen nortasuna garatzeko bideak asmatu behar ditu, bere ttikitasunean bizitzeko. Azken urteetako gazteen kriminalizazioa, nortasuna itotzeko ahalegina dira, estandarizazioa, erremina, oxigeno gutxitzea, itolarria, betirako loa, pakea.

... Mundu berrigo bat bizi nahi genuke ●

“Ongizate gizartea omen den honek, haurtzaroa luzatzea eta gutxi batzuetan buruek erabakitzea ditu ezaugarri. Buru horiek gehienez karratuak dira eta pantaila daukate baturrekoen ordez. Ideien iturria eta gutxi jasotzen dugunaren arteko zila ebakita dago, hobeto esan, ez da ikusten.”

ARGIAren Eskaintzak

Kultura merkeago erosiz, Euskal Herriko Astekaria sendotu

Aukera Berezia Zuretzat

Bidalketa gasturik
gabe etxean
jasoko duzu

~~Kaleko Prezioa
1.500 pta~~

**ARGIAko Prezioa
1.100 pta.**

TITULUA: "Hernanin Entzuna"

EGILEA: Hernaniko hainbat musikari

GAIA: "Hernanin Entzuna" konpaktoak Hernaniko kantu eta ohitura zaharrei arnas berria eman nahi die.

Musikaz gain, konpaktoak liburuska bat dakar, eta bertan pieza bakoitzaren azalpenak ematen dituzten testu eta argazki zaharrak datoz.

Joxan Goikoetxeak, musikari ezagunak hartu du doinu guztiak bildu eta muntaia egiteko lana.

Hernaniarrak izan edo ez izan, kantu ederrez gozatzeko aukera eskaini digute Hernaniko Udalak eta Hernaniko hainbat musikarik, taldek, eta abarrek.

HERNANIN ENTZUNA

ETA EZ AHAZTU

~~2.500 pta.~~

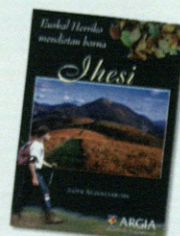
2.000 Pta

**JEXUXMAI & NOIZBEHINKA
"EZ DIREN GAUZAK"**

~~3.500 pta~~

3.000 Pta

**GURE MENDIETAN BARNA
IHES EGITEKO LIBURUA**

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 15, 20160 LASARTE-ORIA Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 / 37 34 03
e-posta: denda@argia.com • www.argia.com

ESKAERA: IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____

ZBKIA _____

SOLAIRUA _____

HERRIA _____

TFNOA _____

POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____

HARPIDETZA ZENBAKIA _____

IZENBURUA _____

PREZIOA _____

ALEAK _____

GUZTIRA _____

☐ VISA: Epea:

☐ TRANSFERENTZIA: Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 14 - 0360048647 Ondorengo datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da

☐ KONTUA: TITULARRAREN IZEN ABIZENAK _____

N.A.F. / N.I.F. _____

KONTU KORRONTEA/LIBRETA

Entitatea

Sukurtsala

K.D.

Kontu zenbakia

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12
☎ 37 03 04

20160 Lasarte-Oria